

GLOBALLEŞME SÜRECİNDE “SAĞ”, “SOL”, “İLERİCİ”, “GERİCİ” NEDİR.. TÜRKİYE’DE YENİ BİR “SOL” PARTİYE İHTİYAÇ VAR MI..

Temmuz 2009
Münir Aktolga

İÇİNDEKİLER:

GİRİŞ.....	2
ÖNCE ŞU “GLOBALLEŞME” NEDİR ONU BİR GÖRELİM:.....	3
ULUS DEVLETLERİN DOĞUŞU.....	3
KAPİTALİZM NASIL GELİŞİYOR.....	5
SERBEST REKABETTEN TEKELE.....	6
MALİ SERMAYENİN DOĞUŞU-SERMAYE İHRACI.....	8
DÜNYANIN PAYLAŞILMASI.....	9
EMPERYALİZM.....	9
EMPERYALİZM EGEMENLİKTİR, SAVAŞÇI OLMAYI GEREKTİRİR.....	10
TOPLUMU BİR BİLGİSAYARA BENZETİRSEK.....	10
“EMPERYALİST ZİNCİRİN ZAYIF HALKALARI”- 19-20. YY’LARIN DEVRİM ANLAYIŞI.....	11
1917’DE NE OLMUŞTU?.....	12
19-20.YY’LAR VE ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI.....	14
İKİ DÜNYA SİSTEMİ.....	15
SAVUNMA REFLEKSİ.....	15
SOĞUK SAVAŞ.....	16
YENİ ESKİNİN İÇİNDE GELİŞİR.....	16
GLOBALLEŞME SÜRECİNİN GELİŞİMİ.....	16
“AVRUPA BİRLİĞİ” NEYİN ÇABASIYDI.....	17
ÜRETİCİ GÜÇLER “SOSYALİST SİSTEM” ALTINDA NEDEN GELİŞEMEDİ.....	19
DUVARLAR NASIL YIKILDI.....	21
KÜRESEL DÜNYA SİSTEMİNİN DOĞUŞU.....	22
ULUS-DEVLET KABUĞU GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE DE ÇATLIYOR.....	25
„KÜRESEL DEMOKRATİK DEVRİM“, „GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER“ VE TÜRKİYE.....	26
HEM „ULUSALCI“, HEM DE KÜRESEL DEVRİMCİ OLMAK MÜMKÜN MÜDÜR?.....	29
KÜRESEL-TOPLUMSAL BİLEŞİK KAPLAR TEORİSİ.....	30
KÜRESELLEŞME-ÜRETİCİ GÜÇLERİN GELİŞMESİ-SINIF MÜCADELESİ.....	30
GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELER NE YAPACAK?.....	34
KÜRESELLEŞMENİN ÖTESİ.....	34
YENİ TİP TEKELLER, BİLGİ TEKELLERİ OLUŞABİLİR Mİ.....	35
GERİYE TEK BİR YOL KALİYOR:BİLGİ TOPLUMU.....	37
GELECEKTEN BAHSEDİYORDUK DEĞİLMİ.....	39
KÜRESEL MUHALEFETİN DOĞUŞU-BUGÜNÜ YARINA BAĞLAYAN YOLLAR.....	40
ESKİ ANLAMDA “SAĞ”-“SOL” KALMADI ARTIK!.....	42
SİSTEMİN KENDİ İÇİNDEKİ MUHALEFET, YA DA YENİ TİP BİR SOL ANLAYIŞI.....	44
NEREDEN BAŞLAMALI.....	46

NASIL YAPMALI-KÜRESEL BİR SOL HAREKETİN ÖRGÜTLENME İLKELERİ	46
MARKSİZM VE Bİ LGİ TOPLUMUNU YARATMANIN DİYALEKTİĞİ.....	47
DEVİRİMİN ÖNCÜ GÜCÜ BİLİM İNSANLARIDIR.....	48
TÜRKİYE'DE "SAĞ" VE "SOL", "İLERİCİ-GERİCİ" KAVRAMLARI.....	49
TÜRKİYE HALÂ BİR BURJUVA DEVİRİMİ SÜRECİ YAŞIYOR.....	50
TÜRKİYE "SOL"UNUN DİYALEKTİĞİ.....	51
TÜRKİYE KOŞULLARINDA YENİ TİP BİR SOL NEDİR, NASIL OLMALIDIR.....	53

GİRİŞ

Hiç düşündünüz mü, nedir bu "sağ"- "sol", "ilerici"- "gerici"- "muhafazakar" kavramları diye, nerden çıkmış bu kavramlar diye hiç düşündünüz mü! Bunda düşünenecek ne var demeyin sakın!. Çok önemli; örneğin, şu "sağ" ve "sol" kavramlarını ele alalım. "1789'dan sonra Fransa'da, parlamentonun sağında burjuvalar, solunda da işçiler-emekten yana olanlar oturuyormuşta, bu kavramlar da oradan girmişlermiş siyaset diline"!!..Böyle mi biliyorsunuz siz de! Yanlış işte!

Evet, bu kavramlar 1789 burjuva devrimi sürecinden-bu dönem Fransa'sından kalma; **ama o zaman parlamentonun sağında oturanlar burjuvalar değil, monarşi-yani feodalizm yanlılarıydı! Sol da oturanlar ise sadece işçiler, emekçi sınıfı temsil edenler olmayıp, burjuvazi ve işçi sınıfından oluşan kapitalizmin güçleri. Burada "sağ" olan, yani mevcut durumu muhafaza etmeye çalışan (bu anlamda muhafazakar ve gerici olan) monarşi-yani feodalizm yanlılarıdır. Çıkarları eski toplumu, eskiyi muhafaza etmekte olanlar, yeniye karşı çıktıkları için gerici-sağ-muhafazakar oluyorlardı. Yeniye, yani kapitalist bir toplumu isteyenlere ise (burjuvalara ve işçilere) sol-solcu-ilerici deniyordu. Bunlar, feodal üretim ilişkilerine göre daha ileri olan kapitalist üretim ilişkilerini temsil ettikleri için ileriye temsil etmiş oluyorlardı.**

Sonra, feodalizm artık tarih olupta toplum tam anlamıyla kapitalist bir toplum haline gelince, bu kez artık mevcut durumu-sistemi temsil eden sınıf burjuvazi olduğu için ona sağ-muhafazakar-gerici denmeye başlandı. Tabi, bu arada ortaya çıkan işçi sınıfı hareketi de solu-ileriyi temsil eden oldu. Ama o da kendi içinde ikiye ayrılıyordu. Birinci grupta, işçi sınıfını-emekçileri sistemin-kapitalizmin içindeki güçler-unsurlar olarak ele alan, sol politikayı sosyal adalet, daha adil paylaşım, çalışma koşullarının düzeltilmesi üzerine inşa eden sosyal demokrat partiler yer alırken, ikinci grupta da Marksist sol yer alıyordu. Onlar da diyorlardı ki, feodalizmden kapitalizme nasıl geçildiyse bu kez de işçi sınıfının önderliğinde kapitalizmden sosyalizme geçilecektir. Bu nedenle, bu geçişi temsil eden işçi sınıfı siyasetine sol-ilerici, burjuvaziye-burjuva siyasetine de sağ-gerici denilir.

Bu yazının konusu Sosyal Demokrat, ya da Marksist görüşleri, bunların sağ-sol anlayışlarını eleştirmek falan değil. Şu ana kadar yaptığımız sadece bir durum tesbitiydi, kim, ne demiş-diye onu tesbit etmeye çalıştık o kadar.

Sonra, köprülerin altından çok sular aktı.. Önce, 1917 ile başlayan süreç içinde dünyanın üçte biri sosyalist oldu. Dünya, kapitalist ve sosyalist olarak ikiye ayrıldı. Soğuk savaş dönemi başladı. Sonra da, sil baştan, 1917 ile başlayan süreç tersine döndü. Sosyalist ülkeler "tarihin çöp sepetine attıkları burjuvaziyi" mezardan çıkararak onu yeniden başa getirdiler! Sosyalizmden kapitalizme geri dönüşmüş oluyorlardı!.

Günümüze geliyoruz: Globalleşme diyoruz, Bilgi Çağına girdik diyoruz. Çağımız, 21.yy, kapitalizmden modern sınıfsız topluma geçiş çağıdır diyoruz. Bu durumda şimdi "sağ" nedir "sol" nedir. Bu süreç içinde kim "ilericidir", kim "gericidir". Yok öyle artık, burjuvazi sağdır-gericidir de, işçi sınıfı da soldur-ilericidir deyip kestirip atmak! Burjuvanın da, işçi sınıfının da

sağı da var-solu da var artık bu dönemde. Yani her burjuva-burjuva siyaseti- mutlaka sağgerici olmadığı gibi, her işçi-işçi sınıfı siyaseti de mutlaka sol ilerici değildir artık! Peki o zaman, neye göre belirleyeceğiz kimin ne olduğunu? Evet, bu yazının konusu bu işte. Globalleşme çağında “sağ” nedir, “sol” nedir...

ÖNCE ŞU “GLOBALLEŞME” NEDİR ONU BİR GÖRELİM:

Küreselleşme ve bilgi toplumunun doğuşu ne zaman başlıyor?

Önce şu gerçeğin altını birkere daha çizelim: Bütün toplum biçimleri, her aşamada toplumsal olarak sahip olunan bilginin yeniden üretilmesi sürecidir. İnsanlar arasında oluşan üretim ilişkilerini belirleyen de bu bilgidir. Neyin üretileceğini ve nasıl üretileceğini belirleyen budur. Bu anlamda bütün toplum biçimleri belirli bir bilginin gerçekleştiği bir “bilgi toplumu”dur!

Barbarlığın orta aşamasından önceki toplumları bir yana bırakıyoruz. Daha önce bu konuyu yeterince inceledik¹. Ama bütün bu toplum biçimleri de gene aynı kurala uyarlar. Doğayla etkileşirken hep belirli bir bilgiyi kullanarak üretirler, varolurlar.

Sonra, hayvanları ehlileştirmeyi öğreniyor insanlar. Nedir bu şimdi? Bu da bir bilgidir. Ve bu bilgiyi yeniden üreterek, ilk kez ihtiyaçlarından daha fazlasını üretmeye başlıyor insanlar. Tarımsal faaliyeti öğrenmek de bir bilgidir. Daha sonra kapitalist toplumun doğuşu da gene yeni bilgilerin üretilmesinin sonucudur.

Peki ya “küreselleşme”? Küreselleşme de “yeni” bir olay değildir aslında! Barbarlığın orta aşamasıyla birlikte insanlar ihtiyaçlarından daha fazlasını üretmeye başladıkları için, bunu çevredeki diğer toplumlarla değiştirme işine de başlamış oluyorlar. Yani ticaret doğuyor. **Bu nedenle, ticaretle uğraşan tüccarlara ilk küreselleştirmeciler gözüyle bakabiliriz!** Tabi bu iş başlangıçta önce en yakın çevreyle yapılabiliyor. Sonra adım adım gelişiyor; büyük ticaret kervanları dünyanın dörtbir yanıyla bağlantılar kuruyorlar. Yani, dünyayı, dünya pazarlarını bütünleştirmek yolunda her dönemde gücü oranında elinden geleni yapıyor insanlar. Antik çağın ticaret kervanları sadece mal taşımıyorlardı. Bununla birlikte bilgi de taşınıyordu-haberleşme de geliyordu. Ve öyle oldu ki, Doğu’nun ana medeniyetleriyle Batı’yı birbirine bağlayan büyük ticaret yolları oluştu. Ve sonra da, bu ticaret yollarını kontrol altında tutarak cihan imparatorlukları kurmak isteyen cengâverler çıktı ortaya! Dünyayı bütünleştirebilmek, dünya pazarlarında hakim olabilmek için birbirini yedi insanlar, çok kanlar döküldü, nice medeniyetler doğdu ve battı..

Peki ne idi insanların zoru bütün bu işleri yaparken? Tek bir şey! “Zenginleşmek”, yaşam seviyelerini hep daha yükseltilere çıkarmak! O halde gelişmenin, ilerlemenin motoru-motivasyonu budur. Daha iyi yaşamak, yaşam seviyesini hep daha yükseltmek. Yaşamı devam ettirme mücadelesi öyle birşey ki, durmak yok bu süreçte, durdun mu düşüyorsun! Aynen bisiklete binerken olduğu gibi!..

ULUS DEVLETLERİN DOĞUŞU

Ortaçağ Avrupasına geri dönüyoruz. Feodal beylerle krallar “kent kurucuları” olarak birbirleriyle yarışıyorlardı demiştik, neden? Kendi bölgelerinde ticaret merkezleri yaratmak istiyorlardı da ondan. Çünkü ticaret demek dünyanın başka bölgeleriyle bağlanmak-etkileşmek demektir. Kendi ürünlerini başkalarına satabilmek, onların ürünlerini satın alabilmek demektir. Tek başına ele alındığı zaman yeni bir değer yaratmıyordu belki ticaret, yani üretici bir çaba değildi. Ama, ülkeler ve toplumlar arasında bağlantılar kurarak, üreticilerin kendi dar kabuklarının dışına çıkmalarını, evrenselleşmelerini sağlıyordu.

¹ www.aktolga.de 5. Çalışma

Toplumlar arası etkileşmenin mekanizması ticaretle gerçekleşiyordu. Toplumlar ancak bu etkileşmelerle-ticari ilişkilerle birbirlerine bağlanıyorlardı. Karşılıklı ilişkileri içinde birbirlerine göre varolur-gerçekleşir hale geliyorlardı. Dünyanın bütünleşmesine, tek bir sistem haline gelmesine giden yol buralardan geçiyordu.

Bir feodal beyliğin sınırları içinde gelişen bir kenti düşününüz. Feodal beylik yerel bir sistem, bu yüzden de statik. En yakın çevresiyle ilişkileri içinde varoluyor. Üretici güçleri son derece sınırlı. Üretici güçleri geliştirmenin değil, kentten sağlayacağı verginin peşinde feodaller! Bir de çeşitli ihtiyaçlarını giderebilecekleri bir araç olarak görüyorlar kenti. Kent ise dinamik. Ticari ilişkileri sayesinde çok uzak yerlerle bile bağlantı halinde. Üreticiler arasındaki bağlantı kayışı gibi. Bu bağlantılar sayesinde ki, üreticiler kendilerinden çok uzaklardaki pazarlar için de üretim yapıyorlar. Pazar genişledikçe daha çok üretiyorlar, ürettikçe de daha da zenginleşiyorlar, güçleniyorlar.

İşte bu süreç, üretici güçlerin gelişmesi sürecidir; bu gelişmenin belirli bir noktasından itibaren de feodal sınırlar dar gelmeye başlar; üretici güçlerin gelişme düzeyine uygun yeni üretim ilişkilerinin kurulması zorunlu hale gelir. Ama öte yandan, yeni üretim ilişkileri demek yeni bir toplumsal sistem demektir. Kent toplumuyla feodal sistem arasındaki çatışmaların ortaya çıktığı nokta işte bu noktadır. Ve tam bu noktada gene Krallarla feodal beyler arasındaki çelişkilerin imdada yetiştiğini görüyoruz. Çünkü, feodal beylere karşı krallarla işbirliği yapmak biraz olsun soluk alma olanağı sağlar kentlere. Ne de olsa krallar daha geniş bir çevreyi temsil etmektedirler. Gerçi onlar da feodaldirler, onların egemenlik alanında da feodal ilişkiler egemendir, ama feodal beylerin dar sınırlarının ötesini de temsil ediyorlardı onlar. Bu ittifak ve açılım kentler için içinde buldukları kabuğu kırarak daha geniş ufuklara açılma yolunda bir ilk adım olur.

Daha sonra, ikinci adımda, bu kez de kentlerle krallar arasındaki çelişkilerin ön plana çıktığını görüyoruz. Kralın kendisi de bir feodaldi demiştik. Yerel feodallere göre daha geniş bir çevreye hükmetmeler de, onlar da gene kentleri kendi kontrolleri altında tutmak istiyorlardı. Kent toplumunun içinde gelişmeye başlayan üretici güçler ise, artık bu genişletilmiş feodal kabuğun içine de sığamaz hale gelmişlerdi. Tek çözüm yolu, kent kozası içinde palazlanan kapitalist toplumun kapitalist üretim ilişkileri zemininde örgütlenecek yeni tip bir devlet yaratarak kendi ayaklarının üzerinde durabilir hale gelmesiydi. Ama nasıl?

Bu arada da birçok ticari birlikler kuruluyor, kentler arasındaki ticari ilişkiler alabildiğine gelişiyordu. Bu ilişkiler, aynı zamanda, ticari rekabeti de birlikte getiriyordu tabi. Kentler arasında pazara hakim olma mücadeleleri de başlıyordu. İşte, "ulus devletin" ortaya çıkışı bütün bu etkenlerin sonucu oldu.

Feodal devlet-krallık kabuğu altında gelişen ve geliştikçe de, rekabetin artmasıyla birlikte çıkarları farklılaşmaya başlayan kentler-burjuvazi- kendilerine yeni bir kimlik arayışı içine girdiler. Öyle ki, bu yeni kimlik onları hem eski feodal kimlikten ayırdetmeliydi, hem de rekabet halinde oldukları diğer kentlere göre kendi farklılıklarını ortaya koymalı, kendi varoluş-egemenlik alanlarını belirlemeliydi. Ekonomik varlıkları-çıkarları onları kimliklerini bu zemin üzerinde yeniden tanımlamaya zorluyordu. "Ulus devlet" bu arayışın sonucu oldu. **Aynı kent kökeninden gelen, kültürel olarak aynı değerlere sahip olan, aynı dili konuşan, ekonomik yaşantı birliği içinde olan ve bu zemin üzerinde bir beraberlik-birlikte varoluş duygusu geliştirmiş olan insanların birliği olarak doğdu uluslar. Ulus devletler de bu ulusların örgütlü toplumsal varlığını temsil ettiler. "Başkent" ise ulus devlet olarak bir araya gelen kentler içinde başı çeken kent oldu.²**

Aslında, burada önemli olan, ekonomik yaşantı birliğiydi, yani pazarın birliğiydi. Yoksa, kimin hangi aşiret kökeninden geldiği değildi burjuvaziyi ilgilendiren! Ekonomik yaşantı birliği, yani, insanların üretim ilişkileri içinde birbirlerine bağlı olmaları sistemin birliğini sağlamaya

² Bizdeki Başkent'le bunu kıyaslayınız, sadece bu bile iki tarihsel gelişme çizgisi arasındaki farkı açıklamaya yeterli..Hiç aklınıza gelmedi mi bugüne kadar „başkent“ nedir diye düşünmek?

yetiordu. Duygusal birlik, ulusal bilinç vs. hep bu zemin üzerinde geliyordu. Kültürel birlikten kasıt da, özünde ekonomik yaşantı birliğinin oluşturduğu yeni yaşam tarzının birliğiydi. Yoksa eski aşiret kültürünün, ya da feodal kültürün peşinde değildi burjuvazi. Tam tersine, kapitalist kültürün yerleşmesi için bu eski kültürel alışkanlıkların, değerlerin yıkılması, değişmesi gerekiyordu. Ulusal bilinci ve ulus devlet gerçeğini ırk temeline-aşiret kökenine indirgemek daha sonra ortaya çıktı! İnsanları, kendi uluslarının diğerlerinden daha üstün olduğuna inandırarak diğer uluslara hakim olma ideolojisi, kapitalist genişlemenin, dünya pazarlarına hakim olma hırısının-tekelci kapitalizmin sonucu oldu.

Şimdi önce, kapitalizm altında üretici güçlerin gelişmesinin ne anlama geldiğini görelim. Bu gelişmenin kendi zıttına dönüşmesini ve serbest rekabetin yerini tekelliliğin almasını daha sonra ele alacağız.

KAPİTALİZM NASIL GELİŞİYOR

Kapitalist toplumu bir sistem³ olarak ele alırsak, burada burjuvazi, sistemin neyin nasıl üretileceğini belirleyen dominant kutbu iken, onun hazırladığı-hazırlattığı- üretim modelini gerçekleştiren motor güç-unsur da işçi sınıfıdır-emekçilerdir. Burjuvazinin sistemin dominant kutbu olması, onun, üretim araçlarının özel mülkiyetine sahibi olması nedeniyle, üretim sürecinde karar verici konumda olmasından, gerçekleştirilmesi gereken üretim modelini hazırlayıcı-hazırlattırıcı- konumda olmasından dolayıdır. Onun, sistemi- sistem merkezini temsil etme durumu da gene tamamen bu fonksiyonuyla ilgilidir. Mevcut olana-varolana-sahip olma durumu, ona, izafi bir temsil etme insiyatifini sağlar. Ama öte yandan, üretim faaliyeti kolektif bir faaliyettir. Yani tek başına burjuvalar üretmezler ürünü. Neyin nasıl üretileceğini belirlemek kadar, ürünü hayata geçirmek, gerçekleştirmek de önemlidir. **İşte, kapitalizmin temel çelişkisi buradan kaynaklanıyor. Üretimin kolektif yapısıyla üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki, sistemin hareket ettirici temel çelişkisi olarak burada ortaya çıkıyor.** Çelişki deyince, bazıları bununla hemen, sistemin birarada durmasını engelleyici, sistemin dağılmasına yol açıcı faktörün kastedildiğini sanırlar! Halbuki tam tersine, bu çelişki (kapitalizmin temel çelişkisi), sistemin iç dinamiğini belirleyendir, onun kendini inkârı sürecinin motoru, itici gücü, enerji kaynağıdır. Bir an için böyle bir çelişkinin ortadan kaldırıldığını düşününüz, ortada kapitalist sistem diye birşeyin kalmadığını görürsünüz! Kapitalizme de ne lazım var, o olmadan da olur mu diyorsunuz? Kapitalizm öyle sonradan bulunan, uydurulan bir sistem değildir ki!. İnsanlığın gelişme diyalektiğinin ürettiği bir "işletme sistemidir" o. İlkel komünal toplumdan çıkan bireyin gelişebilmesi süreci yaratmıştır onu.

Kapitalist neden üretir? Kâr elde etmek için değil mi! Kâr nedir peki? Bir ürünün değeriyle maliyeti arasındaki farktır kâr. Bir ürünün-malın değerini onun üretilmesi için harcanılan toplam emek oluşturuyor. İşveren, işçilerin işgücünü belirli bir ödeme yaparak satın aldıktan sonra, hammadde vs gibi diğer girdiler için yapılan masrafları da hesaba katarak, üretilen değerle arada kalan farkı kâr olarak cebe indirirler. Yani, işverenin işçilere ödediği ücret hiçbirzaman onların emeğinin değeri-karşılığı olmaz. Eğer öyle olsaydı, kâr diye birşey olmazdı. Kâr olmayınca da kapitalistin üretmek için motivasyonu olmazdı, yani kapitalizm olmazdı. Bir malın-ürünün maliyeti ne kadar az olursa işverenin kazancı da o kadar fazla olur o halde. Yani, hammadde ucuz ve bolsa, işgücü de pahalı değilse, işveren o kadar çok kazanır. Daima, azami-daha çok- kâr peşinde koşan işverenler, bunun için mümkün olduğu kadar maliyeti düşük tutmaya çalışırlar.

Ama hepsi bu kadar değil! Çünkü bir ürün, sadece bir işyerinde üretilmez, birçok işyeri aynı üründen üretirler. Bu yüzden de, belirli bir ürünü kim daha ucuza üretiyorsa ve kimin malı daha kaliteliyse, onun malı daha çok alıcı bulacağı için onun kazancı daha fazla olacaktır. Aynı toplumun içindeki birbirine rakip firmaların, aynı malı daha ucuza ve daha iyi kalitede üretebilmelerinin yolu ise, son tahlilde daha çok bilgiye sahip olmaktan geçer. Örneğin, bir

³ „Sistem Teorisi'nin Esasları“, www.aktolga.de 4.Çalışma

malı daha gelişmiş bir makine kullanarak daha ucuza üretebilirsiniz. Ama bunun için de önce o daha gelişmiş makineye ilişkin bilgiye sahip olmanız gerekir.

Burada bir noktanın daha aydınlatılması lazım. Nedir bu, “kapitalizmin geliştirdiği üretici güçler”? Kim üretiyor bir malı? Makine mi, teknik mi? Üretici güç insandır. Bütün o makineler, teknik vs. bunlar hep insanın uzantılarından başka birşey değildir. Bir işçi hammaddeyi eliyle de işleyebilir, bir makineyle de. İşin özü, yani işleme olayı-üretim olayı-değişmiyor bununla. Ama, makine kullanarak üretince daha hızlı, daha çok üretebiliyorsunuz. Ya da, makine kullanarak, elle yapamayacağınız işleri de yapabiliyorsunuz. Ancak, son tahlilde, işi yapan insandır. Üretici güçlerin gelişmesi de insanın gelişmesidir.

Peki insan nasıl gelişiyor? Daha çok bilgiye sahip olarak. **O halde, üretici güçlerin gelişmesinden kasıt, üreten insanların daha çok bilgiye sahip olmalarıdır.** Daha ileri düzeyde üretebilme olayının özü, insanların çevreden-doğadan alınan madde-enerjiyi-informasyonu sahip oldukları daha ileri düzeydeki bilgiyle değerlendirerek işleyebilmeleridir. Teknik vs. bunların hepsinin altında yatan bilgidir. Teknik havadan gelmez. Daha ileri tekniği daha çok bilgiye sahip insanlar yaratır. O teknik denilen şey de bir üründür aslında. Ve ürün hammaddenin bilgiyle işlenmesi sonucunda oluşur.

Şimdi geldik sistemin-kapitalist sistemin üretici güçleri nasıl geliştirdiğine: Üretici güçlerin gelişmesi insanın gelişmesidir, insanın gelişmesi ise, onun bilgi seviyesinin yükselmesidir dedik. Peki insanların bilgi seviyeleri nasıl yükseliyor?

İnsan, çevreyle-doğayla etkileşerek varlığını üretiyor. Bir mücadele bu. İnsanın doğayla mücadelesi. Bu mücadelede ayakta kalabilmenin, daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmeyen yolu ise doğayı-çevreyi bilmekten geçiyor. Yani ne kadar biliyorsan o kadar insansın ve o kadar “iyi” yaşam koşullarına sahip olabiliyorsun. Bilme sürecinin arkasında yatan motivasyon budur. İşte, daha çok kâr elde etmek için daha çok bilgiye sahip olmak gerektiğinin bilincinde olan kapitalistler de, insanın bu temel varoluş güdüsünü kullanıyorlar. Daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmeleri için daha çok bilgi üretmeleri gerektiğine ikna ediyorlar insanları. Gerekirse bu süreci finanse de ediyorlar, teşvik ediyorlar. Çünkü, biliyorlar ki, o bilgiyi üreten bireylerin, ellerinde sermaye olmadan bu bilgileri üretim sürecine sokarak kendilerine rakip hale gelmeleri mümkün değildir (bu en azından şimdiye kadar böyleydi).

Kısacası, azami kâr peşinde koşan kapitalistlerin, rekabet ortamında, bir malı daha ucuza ve daha iyi kalitede üreterek rakiplerine karşı üstünlük kazanabilmelerinin yolu daha çok bilgiye sahip olmalarından geçiyor. **İşte, kapitalizmin azami kâr yasasıyla, onun üretici güçleri geliştirmesi arasındaki ilişki budur. Yani kapitalistler, azami kârı elde etmek için üretici güçleri geliştiriyorlar. Kapitalizmin serbest rekabetçi döneminin esası budur.**

Ama sadece rekabet de değil, serbest rekabet! Yani rekabet, hiçbir ekonomi dışı baskının-zorun olmadığı özgür bir ortamda gelişmelidir. Gelişmeyi, ilerlemeyi sağlayan sadece rekabet değildir yani, özgür-serbest rekabettir; bilgiye, daha çok bilgiye sahip olmayla, gelişme, ilerleme ve daha çok kâr elde edebilme arasında kurulan paralelliktir.

Ama bu hep böyle devam etmez! Bu gelişme-ilerleme belirli bir noktaya ulaştığı zaman kendi içinde kendi zıttına dönüşmeye başlar, serbest rekabet tekelleri doğurur. Serbest rekabetçi kapitalizmin yerini tekeli kapitalizm almaya başlar. Nasıl ve neden mi?

SERBEST REKABETTEN TEKELE

Nasıl oluyor da, azami kâr elde etmenin yolu serbest rekabetten, daha çok bilgiye sahip olmaktan geçerken, bu süreç zamanla kendi zıttına dönüşebiliyor? Serbest rekabet nasıl

oluyor da tekelciliği doğuruyor? Azami kâr elde etmek için daha çok bilgiye sahip olmanın yerini nasıl oluyor da güç ve egemenliğe dayalı tekel zorbalığı alıyor?

Üretimin yoğunlaşması kapitalizmin gelişmesinin temel yasalarından biridir. Daha 1900'lerin başlarında "Almanya'da toplam işletme sayısının %1'inden azı, toplam buhar gücünün ve elektrik enerjisinin $\frac{3}{4}$ 'ünden fazlasını elde bulundurmaktadır. Buna karşılık, beşten fazla işçi çalıştırmayan ve toplam işletme sayısının %97'sini meydana getiren 2.970.000 işletme, toplam buhar, elektrik ve çekim gücünün yalnızca %7'sine sahiptir". "Çağdaş kapitalizmin ilerlemiş olduğu bir başka kapitalist ülkede, ABD'de, üretimin yoğunlaşması daha da hızlıdır..Ülkedeki toplam üretimin hemen hemen yarısı, toplam işletmelerin yüzde biri tarafından yapılmaktadır. Ve bu üç bin dev işletme 258 sanayi dalına yayılmaktadır. Buradan da anlaşılıyor ki, yoğunlaşma gelişmenin belirli bir düzeyine ulaştığı zaman, kendiliğinden, doğrudan tekele götürüyor. Çünkü, yirmi otuz dev işletme kendi aralarında kolayca anlaşmaya varabiliyor; öte yandan, rekabetin gitgide güçleşmesi ve tekele gidiş eğilimi, açıkça bu işletmelerin büyüklüklerinden doğmaktadır". "Almanya'da sanayi yüksek gümrük tarifeleriyle korunduğu için, bu ülke, özel bir kategori içinde ele alınmış görünmektedir. Ne var ki, bu durum, sanayi yoğunlaşmasını ve karteller, sendikalar gibi tekelci işveren birliklerinin oluşumunu ancak hızlandırmıştır. Serbest ticaretin yurdu olan İngiltere'de de yoğunlaşmanın, biraz geç ve belki başka bir biçim altında da olsa, tekele yol açtığını saptamak çok önemlidir".

"Avrupa için, yeni kapitalizmin eskisinin yerini kesinlikle aldığı tarih, oldukça belirgin bir biçimde gösterilebilir. 20.yy'ın başıdır bu". "1860 öncesi döneminde birkaç kapitalist tekel örneğine raslanır; şimdi artık iyice ortak nitelikler kazanmış olan biçimlerin tohumlarını orada bulabiliriz: ama, bunlar kartellerin yalnızca tarih-öncesi biçimleridir. Modern tekeller gerçek anlamda 1860-1870 yılları arasında ortaya çıkmaya başlamıştır. Gelişmelerinin ilk önemli dönemi, 1870'lerin uluslararası sanayi bunalımı ile başlar ve 1890-1900 döneminin başına değin sürer..Sorunu Avrupa çapında ele alırsak, serbest rekabetin gelişmesinin 1860-1880 yılları arasında doruğuna vardığını görürüz".

"Tekellerin tarihindeki başlıca evreler şöyle beliriyor: 1- Serbest rekabetin gelişmesinin en yüksek noktaya eriştiği 1860-1880 yılları. Tekeller, ancak farkedilir tohumlar halindedir. 2- 1873 bunalımından sonra kartellerin gelişme dönemi; ama bunlar gene de istisna halindedir. Oturmuş bir durumları yoktur. 3- 19.yy'ın sonundaki ilerleyiş ve 1900-1903 bunalımı: bu dönemde karteller baştan başa iktisadi yaşamın temellerinden biri haline geliyor. Kapitalizm emperyalizme dönüşmüştür. Karteller, satış, ödeme vb durumlar üzerinde anlaşılıyorlar. Pazarı bölüşüyorlar. Fiyatları olduğu gibi, imal edilecek ürünlerin miktarını da saptıyorlar. Kârları çeşitli işletmeler arasında bölüşüyorlar vb".

"Borsa, gitgide menkul kıymetlerin dolaşımı ve bütün iktisadi yaşam için pek gerekli olan niteliğini; yani yalnızca en doğru ölçen alet olma özelliğini değil, aynı zamanda, kendine yönelen bütün iktisadi hareketlerin otomatik düzenleyicisi olma özelliğini de yitirmektedir. Başka bir deyişle, eski kapitalizm, serbest rekabet kapitalizmi, mutlak ve vazgeçilmez düzenleyicisi Borsa ile birlikte ortadan ebediyen kaybolmaktadır"⁴.

Serbest rekabetin yerini tekel egemenliğine bırakması, kapitalizmin gelişme sürecinde esasa ilişkin çok önemli bir olaydır. Azami kâr elde etmeyle daha çok bilgiye sahip olma arasındaki bağlantının sona erdiğini gösteriyordu bu. Kapitalizm altında üretici güçlerin artık gelişemez hale geldiğini, gelişmenin, ilerlemenin durduğunu gösteriyordu. Yeni bilgilerin üretilmesinin, yeni ve daha ileri teknolojilere sahip olmanın, daha iyi, daha ileri kalitede mallar üretmenin anlamsız hale geldiği bir ortamda ne gelişme olurdu ne de ilerleme. Daha çok bilgiye sahip olmayla rekabet mücadelesi ve azami kâr elde etme arasındaki ilişki koptuğu an herşey bitiyordu. Daha çok bilgiye sahip olmak artık geriden gelenlere bir üstünlük sağlayamıyordu, çünkü o bilgiyi üretime sokarak en büyüklerle rekabet edebilecek kadar gücü yoktu küçüklerin. En büyüklerin ise umurunda değildi! Onlar zaten tekel egemenliği sayesinde istedikleri

⁴ "Emperyalizm", Lenin, Sol Yayınları..

fiyatı ve kaliteyi piyasaya dikte ettirebiliyorlardı. Onlar için daha çok kâr elde etmenin yolu artık daha çok bilgiye sahip olarak daha iyi kalitede mal üretmekten değil, başka alternatifi olmayan tüketicilere ellerindeki malı dayatmaktan geçiyordu. Yeni bilgilere sahip olarak bunları üretim sürecine sokmanın motivasyonu kalmamıştı ortada. Çünkü, yeni bilgiler demek yeni üretim teknikleri demektir. Eski makinelerin vs.yerine yenilerinin konulması demektir. Ortada zorlayıcı bir neden yokken tutarda buna yanaşmıyordu tekelciler! Onlar nasıl olsa satıyorlardı mallarını. Rekabet de yoktu ortada! Çok bilen de bildiği varsın kendisinde kalsındı umurunda mıydı tekelci kapitalistlerin!. Ya da, her ihtimale karşı genede, belki birisi bu bilgileri kullanarak kendisine rakip çıkar diye, bastırıyorlar bir miktar parayı ve satın alıyorlardı o bilginin patent hakkını da; sonra da atıyorlardı çekmecelerine!

“Bütün tekeller gibi kapitalist tekel de şaşmaz bir biçimde bir durgunluk ve çürüme eğilimine yolaçar. Tekel fiyatlarının, geçici olarak bile olsa sabit tutulması, bir noktaya kadar ilerlemedeki itici öğeleri yokeder, bunun sonucu olarak da bütün ilerlemeleri frenler. Ayrıca teknik ilerlemeyi yapay olarak frenleme yolunda ekonomik birtakım olanaklar da doğurur. Bir örnek verelim: Amerika’da, Owens adında biri, şişe yapımında devrim yapacak bir makine icat etmişti. Alman şişe fabrikatörleri karteli, Owens’in patentini satın aldı; ama kullanacakları yerde çekmeceye atıp sakladılar”(a.g.e).

Bütün bir 19. yy’la ve 20. yy’la damgasını vuran sürecin özü, esas budur. Şimdi, bu sürecin nasıl geliştiğini ve dünyayı nereye götürdüğünü kavrayabilmek için tabloda eksik kalan yerleri de tamamlayalım.

MALİ SERMAYENİN DOĞUŞU-SERMAYE İHRACI

Üretimin yoğunlaşması sadece sanayide yoğunlaşma ve tekelleşmeyle sınırlı kalmıyordu. Bankalarla büyük ticari-sınai işletmeler arasında hisse senetleri alımı yoluyla bir kaynaşma, içiçe geçme, bütünleşme süreci de yaşanıyordu. Sınai ve ticari işletmelerin, bankaların yönetim kurulları üyeleri bir ve aynı kişiler haline gelmeye başlıyorlardı. Yani, ucu kişisel bütünleşmelere kadar varan bir süreç yaşanıyordu. Banka, sanayi ve ticaret sermayeleri büyük tekellerin bünyesi içinde içiçe geçiyorlardı. Bu sürece bir süre sonra siyaset de eklendi. Büyük tekellerin yöneticileriyle ulus devletin yöneticileri de içiçe geçmeye başladılar. Tekel egemenliği sistemin tek gerçeği haline geldi.

“Üretimin yoğunlaşması, bunun sonucu olarak tekeller; sanayi ve bankaların kaynaşması ya da içiçe girmesi-işte mali sermayenin oluşum tarihi ve bu kavramın özü”..”Kapitalizmin özelliği, genel olarak sermaye sahipliğini, bu sermayenin sanayide uygulanışından; nakdi sermayeyi sınai ya da üretken sermayeden; yalnızca nakdi sermayeden elde ettiği gelirle yaşayan rantiyeyi, sanayiciden ve sermayenin yönetimi ile doğrudan ilgili herkesten ayırır. Bu ayrılma geniş ölçülere ulaştığı zaman, mali sermayenin egemenliği, ya da emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşaması çizgisine gelir. Mali sermayenin bütün öbür sermaye çeşitlerinden üstünlüğü rantiyenin ve mali oligarşinin egemenliği anlamını da taşır; mali yönden güçlü birkaç devletin bütün öbür devletler karşısındaki üstün durumunu da açıklar”..”İngiltere, ABD, Fransa ve Almanya, bu dört ülke dünya mali sermayesinin %80’ine sahiptir. Dünyadaki öbür ülkelerin hemen hemen hepsi bu uluslararası banker ülkelere, dünya mali sermayesinin bu dört direğine, az ya da çok borçlu durumdadır”(a.g.e).

Bu süreç önce kapitalizmin anavatanı olan İngiltere’de başlamıştı. Ama sonra kapitalizmin geliştiği diğer ülkelerde de tekrarlandı.

“İlk kapitalist ülke olan İngiltere, 19.yy’ın ortalarına doğru serbest ticareti kabul ederek, bütün dünyanın atelyesi olmak, bütün ülkelere, aldığı hammadde karşılığında mamul eşya vermek iddiasındaydı. Ancak İngiltere, 19.yy’ın son çeyreğinde bu tekel durumunu yitirmeye başlamıştır; çünkü kendilerini koruyucu gümrük tarifeleriyle savunan diğer ülkeler de

gelişerek bağımsız kapitalist ülkeler haline gelmişlerdir. 19.yy'ın eşiğinde ayrı bir tekel türünün kurulduğu görülüyor; ilkin bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde (ulusal düzeyde, içerde) teknelci kapitalist birleşmeler; sonra, sermaye birikimi dev ölçülere ulaşmış çok zengin bazı ülkelerin (dünya üzerinde) kurduğu tekel durumu”.

“İlerlemiş ülkelerde muazzam bir sermaye fazlası meydana gelmiş bulunuyordu”..”Kapitalizm, kapitalizm olarak kaldıkça, sermaye fazlası, belli bir ülkede yığınların yaşam düzeyini yükseltmeye değil-çünkü bu durumda kapitalistlerin kazançlarında bir azalma söz konusudur-dış ülkelere, geri kalmış ülkelere sermaye ihracı yoluyla bu kârları arttırmaya yönelir. Geri kalmış ülkelerde kâr her zaman yüksektir; çünkü buralarda sermaye pek az, toprak fiyatı nisbeten düşük, ücretler az, hammaddeler ucuzdur”(a.g.e). Kapitalizmin serbest rekabetçi aşaması meta ihracına dayanıyordu, teknelci aşamasında ise sermaye ihracı öne çıktı.

DÜNYANIN PAYLAŞILMASI

Ulusal düzeyde bardak dolmuş su dışarıya taşmaya başlamıştır. Ulus devletle içiçe geçmiş teknelci sermayenin dünyaya açılma zamanı gelmiştir.

“İngiltere için sömürge fetihlerinin arttığı dönem 1860-1880 arasına raslar; özellikle 19.yy'ın son yirmi yılı içinde bu artışın daha da hızlandığını görüyoruz. Fransa ve Almanya için ise genişleme daha çok bu yirmi yıl içinde olmuştur. Yukarda, tekel öncesi kapitalizmin, serbest rekabetin egemen olduğu kapitalizmin gelişme sınırına 1860-1870 yılları arasında vardığını görmüştük; şimdi ise, sömürge fetihleri konusundaki olaganüstü “ilerleyişin” tam bu dönemden sonra olduğunu, dünyanın paylaşılması amacıyla yürütülen savaşımın gitgide daha sert hale geldiğini görüyoruz. Yani kapitalizmin teknelci evresine, mali sermaye evresine geçişi ile dünyanın paylaşılması için yürütülen savaşımın ağırlığı birbirine bağlıdır”. “1876'dan sonra sömürge edinme olayı, dev ölçüler içinde yayılıyor: 1876'da 40 milyon km² den 1914'de 65 milyon km² ye, yani birbuçuk katına yükseliyor”(a.g.e).

EMPERYALİZM

“Emperyalizm, genel anlamda, kapitalizmin bazı özelliklerinin gelişimi ve doğrudan doğruya devamı olarak ortaya çıkmıştır. Ama, kapitalizm, kapitalist emperyalizm haline ancak gelişmesinin belirli ve çok yüksek bir düzeyinde, kapitalizmin esas özelliklerinden bazıları kendi karşıtlarına dönüşmeye başladığı zaman; kapitalizmin yüksek bir iktisadi ve toplumsal yapıya geçiş döneminin bazı öğeleri bütün gelişme çizgisi boyunca biçimlenip belirdiği zaman gelebilmiştir. **Bu süreç içinde iktisadi yönden en önemli olay, kapitalist serbest rekabetin yerine kapitalist tekellerin geçmesidir.** Serbest rekabet, kapitalizmin ve genel olarak meta üretiminin temel niteliğidir; tekel ise serbest rekabetin tam karşıtı oluyor; ama, serbest rekabetin, büyük üretime geçerek, küçük üretimi safdışı bırakarak, büyüğün yerine daha büyüğünü geçirerek, üretimdeki ve sermayedeki yoğunlaşmayı tekellerin doğduğu ya da tekelleri doğuran bir noktaya değin götürerek, gözlerimizin önünde nasıl tekel durumuna dönüştüğünü daha önce görmüştük; işte karteller, sendikalar, tröstler; işte milyarları çekip çeviren on kadar bankanın onlarla birleşip kaynaşan sermayeleri. Aynı zamanda şunu da görüyoruz: tekeller, kendisinden çıkmış oldukları serbest rekabeti yoketmiyor; onun üstünde ve yanında varoluyor; böylece de iyice keskin, şiddetli sürtüşmelere, çatışmalara yolaçıyor”.

“Emperyalizmin olanaklı en kısa tanımını yapmak gerekseydi şöyle derdik: emperyalizm, kapitalizmin teknelci aşamasıdır. Bu tanımlama da, temel öğeyi kapsamış olurdu; çünkü, bir yandan, mali sermaye, birkaç teknelci büyük banka sermayesinin, teknelci sanayi gruplarının sermayesiyle kaynaşmasının bir sonucudur; öte yandan, dünyanın paylaşılması olayı da, herhangi bir kapitalist devletçe elkonulmuş bölgelere kolayca yayılan sömürge politikasından, tamamıyla paylaşılmış yeryüzü topraklarının, tekellerin mülkiyetine geçmesi için uygulanan sömürge politikasına geçişi ifade etmektedir”.. “emperyalizmin, aşağıdaki beş temel özelliğini kapsayan bir tanımını yapalım: 1”- Üretimde ve sermayede görülen yoğunlaşma öyle yüksek bir gelişme derecesine ulaşmıştır ki, iktisadi yaşamda kesin rol oynayan tekelleri yaratmıştır;

2-banka sermayesi sınıai sermayeyle kaynaşmış ve bu mali sermaye temeli üstünde bir mali oligarşi kurulmuştur; 3- sermaye ihracı, meta ihracından ayrı olarak, özel bir önem kazanmıştır; 4- dünyayı aralarında bölüşen uluslararası tekelci kapitalist birlikler kurulmuştur; 5- en büyük kapitalist güçlerce dünyanın toprak bakımından bölüşülmesi tamamlanmıştır. Emperyalizm, tekellerin ve mali sermayenin egemenliğinin kurulduğu; sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı; dünyanın uluslararası tröstler arasında paylaşılmasının başlamış olduğu ve dünyadaki bütün toprakların en büyük kapitalist ülkeler arasında bölüşülmesinin tamamlanmış bulunduğu bir gelişme aşamasına ulaşmış kapitalizmdir”(a.g.e).

EMPERYALİZM EGEMENLİKTİR, SAVAŞÇI OLMAYI GEREKTİRİR

“Emperyalizm bir ilhak eğilimidir”..”Emperyalizmin ayırıcı özelliği sınıai sermayede değil, ama tümüyle mali sermayededir”..”Emperyalizm, yalnızca tarım bölgelerini değil, hatta en yüksek ölçüde sanayileşmiş bölgeleri de ilhak etmek istemesiyle belirlenmektedir (örneğin, Belçika’nın Almanya’nın iştahını kabartması, Lorraine’in Fransa’nın ağızını sulandırması böyledir); çünkü, birincisi, dünyanın paylaşılmasının tamamlanmış olması, yeni bir paylaşma durumunda, her çeşit toprağa el atılmasını gerektirmektedir; ikincisi, emperyalizm için başta gelen şey egemenlik için çalışan büyük güçler arasındaki rekabettir; yani doğrudan doğruya kendisi için değil, rakipleri zayıflatmak, onların egemenliklerini sarsmak için de toprak ilhak edilmektedir (Belçika İngiltereye karşı bir destek noktası olarak Almanyayı ilgilendirmektedir; İngiltere’nin Bağdat’a ihtiyaç duyması, buranın Almanya’ya karşı bir destek noktası olarak kullanılmasındaki elverişlilik vb.”

“Kapitalist düzen içinde nüfuz bölgelerinin, çıkarların, sömürgelerin paylaşılması konusunda, paylaşmaya katılanların gücünden, bunların genel iktisadi, mali, askeri vb. gücünden başka bir esas düşünülemez. Oysa paylaşmaya katılanların gücü aynı şekilde değişmemektedir, çünkü kapitalist düzende farklı girişimlerin, tröstlerin, sanayilerin, ülkelerin eşit şekilde gelişecekleri güşünülemez. Almanya, yarım yüzyıl kadar önce kapitalist gücü o zamanki İngiltere’nin gücüyle kıyaslandığında, zavallı, önemsiz bir ülkeydi; Rusyayla kıyaslandığı zaman Japonya da aynı durumdaydı. On ya da yirmi yıllık bir süre içinde emperyalist güçlerin nispi kuvvetlerinin değişmeden kalacağını söyleyebiliriz? Kesinlikle söyleyemeyiz. Bu koşullar içinde barışçı ittifaklar savaşlardan doğarlar ve yeniden savaşları hazırlarlar. Egemenlik, ilhak ve üstünlük üzerine kurulu emperyalist politikanın esası budur”(a.g.e).

İşte, birinci ve İkinci Dünya Savaşları, tekelci kapitalist ulus devletlerin dünyayı yeniden paylaşmak için çıkardıkları iki büyük savaş, bu zemin üzerinde gerçekleşti. Rusya’da 1917 ihtilâli de öyle; o da bu sürecin bir ürünü oldu. Devrim, “emperyalist zincirin en zayıf halkası” olduğu için Rusya’da gerçekleşti. Buna, daha sonra dünyanın kapitalist ve sosyalist olarak ikiye bölünmesini de ekleyebiliriz. Çünkü o da aynı sürecin bir sonucu oldu. “Emperyalist zincir zayıf olduğu halkalarından” teker teker kopmaya başlamıştı.

TOPLUMU BİR BİLGİSAYARA BENZETİRSEK..

Kapitalist toplumu bir an için bir bilgisayar olarak düşünürsek, bu bilgisayarın “hardware’ini”, yani onun yapısal olarak zorunlu olan varlığını-parçalarını- işverenler ve işçiler oluştururlar! Kapitalizm ise bu bilgisayarın “işletme sistemi”dir (Betriebssystem); yani sistemin çevreden aldığı madde-enerjiyi-informasyonu kendi içinde nasıl işleyeceğini belirleyen mekanizmadır. Üretim ilişkileri dediğimiz ilişkiler de buna dahildirler, çünkü onlar da bu sürecin-işleyişin- içinde kurulurlar ve onu belirlerler. Toplumsal hayatın çeşitli alanlarının kapitalist işletme sistemi içinde nasıl gerçekleşeceğini belirleyen yasalar-kurallar-programlar ise bilgisayarımızın “software’ini” oluştururlar!

Kapitalizmin serbest rekabetçi döneminde (yani, işletme sisteminin serbest rekabetçi kapitalizm olduğu dönemde), merkezi temsil instanztı-kimlik, benlik- orkestral bir faaliyetin sonucunda, sistemin içinde faaliyet gösteren bütün birimlerin fonksiyonlarını temsilen ortaya çıkarken, “işletme sistemi” tekelci kapitalizm haline gelince durum değişiyor. Tekel

egemenliği altında, tekellerin dikte ettikleri bir ortamda gerçekleşen toplumsal varoluş sureci, sistemin merkezi temsil instanzının da (kimliğinin de) tekellerle butunleşmesi sonucunu veriyor.

Serbest rekabetçi kapitalist bir toplumun devletiyle (“bırakınız yapsınlar, bırakınız etsinler”ci devletle), tekelci kapitalist devlet arasındaki fark işte tam bu noktada ortaya çıkıyor. Serbest rekabetçi kapitalist devlet zgurluku olmak zorundadır. unku, ekonomik zgurlukleri savunuyor olması, siyasal anlamda da onu demokrat olmaya doğru iter. Tekelci kapitalist devlet ise, bırakınız demokrat olmayı bir yana, yapısı gereği bir diktatrluktur, hem de savaşçı bir diktatrluk. Tekellerin dünyayı paylaşmaları mücadelesini, emperyalist ülkelerin-ulus devletlerin dünyayı paylaşmaları mücadelesi olarak ifade ederken bu gerçeğin altını çizmiş oluyoruz. **unku tekeller ulus devletin silahlı koruyucu gücüyle açtığı yoldan yürüyerek paylaşıyorlardı dünyayı. Tekellerin sömürdüğü sömürge ve yarı sömürgeler de emperyalist devletin silahlı gücüyle yarattığı “nüfuz bölgeleridir”.** Arkasında emperyalist tekelci devlet gcu olmadan bir mali sermaye-tekel egemenliğinden bahsetmek mümkün değildir bu dönemde. Tekelci kapitalist “işletme sistemiyle” tekelci devlet ve tekelci devlet politikası bir ve aynı şey haline gelmiştir.

İşte, 19 ve 20.yy lar dünyasıyla 21.yy’ın küresel dünya sistemi arasındaki fark tam burada ortaya çıkıyor. Gerçi bu konuyu daha sonra ayrıntılı olarak tekrar ele alacağız, ama yeri gelmişken hemen taşı gediğine koyuverelim! **19. ve 20.yy’larda ulus devlet kozasının içinde oluşan, dünyayı, içinde geliştiği bu ulus devlet kozasıyla birlikte fethe çıkan sermaye-mali sermaye- kurtuğ, 21.yy’la birlikte, artık, tıpkı o kozasını delerek uçup giden kelebek gibi, ulus devlet kabuğunu delerek, ona bağlı olmadan, onun koruyucu kanatlarına ihtiyaç duymadan, kendi kanatlarıyla uçarak dünyanın dörtbir yanına gidiyor, böylece, yeni küresel kapitalist bir dünya sisteminin ortaya çıkmasına neden oluyor. İşte, ulus devletle büyük sermaye arasındaki bu ayrışmadır ki, 21.yy’ı diğerlerinden ayıran en önemli özellik budur. Bu nedenle, bu olayı kavramadan, ne 19-20.yy’ları, ne de 21.yy’ı kavramak mümkün değildir.**

şimdi, 21.yy’ı daha sonraya bırakarak tekrar bıraktığımız yere dönelim.

Tekellerin-tekelci kapitalist ülkelerin- dünyayı kendi aralarında paylaşmaları sürecinin insanlığı, dünyamızı nerelere sürüklediğini hepimiz biliyoruz. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları bu sürecin ürünü oldular. 1917 İhtilli de bu sürece bağlı olarak gerçekleşti. “Emperyalist zincirin halkaları nerede zayıfsa zincir oralarda kopmaya başlamıştı”! Bu sürecin sonucu olarak dünya, “kapitalist ve sosyalist dünya” şeklinde ikiye bölündü.

“EMPERYALİST ZİNCİRİN ZAYIF HALKALARI”- 19-20. YY’LARIN DEVRİM ANLAYIŞI

19. ve 20.yy’lar dünyasını, Bilişsel Toplum Bilimi zemininde masaya yatırarak biraz ayrıntıya girelim:

Dünyayı bir alan-saha olarak düşünelim. Toplumlar-lkeler de bu alanın dörtbir yanına dağılmış oyuncular olsunlar. Bunlardan bir kısmı, tekelci kapitalist-emperyalist ülkeler, diğer bir kısmı da, bu emperyalist ülkelerin sömürge, ya da yarı sömürge haline getirmiş olduğu ülkeler olsun. nce gelişmiş kapitalist ülkelerden başlıyoruz:

Bir sistem olarak tekelci kapitalist ülkelerin kendi içindeki durumu daha önce ele aldık. Tekel egemenliğiyle birlikte üretici gclerin gelişmesi de duruyordu. Yani, mevcut sistem içinde üretici gcler artık gelişemez hale gelmişlerdi. Bu açık! Peki ne olacaktı bu durumda? Devrim mi? Nedir devrim? Eğer devrim deyince bundan, “retici gcler artık mevcut sistemin içinde gelişemez hale geldikleri zaman, sistemin içindeki karşit kutbun egemen sınıfı alaşağı ederek iktidarı ele geçirmesini” anlıyorsanız, evet şartlar gerçekten de bu “devrim” için olgun hale gelmişti! Üretim araçlarının özel mülkiyetiyle üretim toplumsal karakteri arasındaki çelişki keskinleşmiştir, unku, üretim yoğunlaşması süreci biryandan tekelleşmeyi yaratırken, diğer

yandan da “üretimi toplumsallaştırmıştır”. “Daha büyük işletmelerin ortaya çıkmasıyla işçi sınıfı da güçlenmiş, devrim için hazır hale gelmiştir”. Öte yandan, “tekelleşmeyle, mali sermayenin doğuşuyla birlikte burjuvazi zaten üretim sürecinden kopmuştur”. “Onların görevlerini de artık çalışanlar-müdürler vb. yapmaktadır”. “Burjuvazi, üretim süreci içinde hiçbir fonksiyonu kalmadığı halde, üretim araçlarının mülkiyetini halâ elinde tutan asalak bir sınıf haline gelmiştir”. Bu durumda devrim, “çürümüş, toplumun sırtında asalak haline gelmiş olan bu sınıfın bir kenara itilerek, üretimin toplumsal karakterine uygun yeni-toplumsal bir üretim ilişkileri sisteminin kurulmasından” ibarettir. “Bu çelişkiyi çözecek olan da işçi sınıfıdır tabii”. “Üreten insanlardır”.

Herşey bu kadar basitti o dönemin koşulları içinde! Marksist-Leninist devrim anlayışı işte bu koşulların ürünü olmuştur..

Lenin bütün bunlara bir noktayı daha ilave etti ve dedi ki, “devrim, önce, kapitalizmin en çok geliştiği ülkelerde değil, emperyalist zincirin en zayıf olduğu yerlerde, zincirin zayıf halkalarında gerçekleşecektir”. Yani, emperyalistler kendi aralarında savaşırken zincirin hangi halkası zayıf düşerse orada.

Çok geçmedi, 1917’de “işçi sınıfı iktidara geldi”, “devrim” oldu, ve “sınıfsız toplumun kurulmakta olduğu” ilan edildi!.

Sonrasını biliyoruz!.Yetmiş iki yıl sonra sil baştan!..

Marks-Engels, Lenin yaşasalar da, içinde yaşadığımız bu günleri, yani, işçi sınıfının yok olmaya başladığı 21. yy’ı, işçilerin yerine robotların üretim yapmaya başladıkları, küresel bir sistem haline gelen günümüzdeki kapitalizmi görebilselerdi ne düşünürlerdi acaba! Devrimin beyni-motor gücü olarak gördükleri proletaryanın güneşin altındaki kar gibi eriyip kaybolmaya başladığını, onun yerini robotların almaya başladığını görselerdi ne düşünürlerdi! Büyük işletmelerde çok sayıda işçinin biraraya gelmesine bakarak, bu süreci devrim için objektif şartların olgunlaştığının kanıtı olarak değerlendiren “bilimsel sosyalizmin” kurucularının hiç akıllarına gelir miydi böyle bir dünyanın da mümkün olabileceği!.

Marksizm, işçi sınıfının delikanlılık (bluğ) çağının, onun, kendisi için bir sınıf haline gelme çağının ideolojisidir demiştik. İşçi sınıfının topluma, dünyaya-evrene kendisini-yeni geliştirmekte olan benliğini-(self) temel alan bir koordinat sisteminden baktığı zaman görünenlerin “bilimidir” Marksizm. İşçi sınıfının, baskıya, sömürüye, eşitsizliğe karşı sınıf mücadelesi silahını kullanmayı öğrendiği dönemin duygusal bilincidir o. Kendisi de kapitalist toplumun içinde bir sınıf olan işçi sınıfı, bu silahı (Marksizmi) baskıya sömürüye karşı “duygusal reaksiyon” süreci içinde keşfeder. Sonra da, bu reaksiyonu temel alarak, “kendi kurtuluşunun” ideolojisini yaratır. “İşçi sınıfının devrim anlayışının” esası budur.

1917’DE NE OLMUŞTU?

Bu kadar açıklamadan sonra 1917’nin ne anlama geldiği de apaçık ortada değil mi?..

Birincisi şu: Tekelci kapitalizmin ortaya çıkışıyla birlikte, gelişmenin, ilerlemenin kaynağı olan, sistemin kendi kendini üretmesini sağlayan, kapitalizmin temel gelişme yasası işlemez hale gelmişti. Yani artık azami kâr elde etmek için üretici güçlerin geliştirilmesine gerek yoktu. Tekel egemenliği yetiyordu bunun için. Evet, sistemin içindeki üretici güçler gelişmediği için pazar da büyümüyordu bu durumda ve bu, azami kâr elde etme sürecinin önünü tıkayan bir engel gibiydi; ama, aradaki farkı dış ülkelere, sömürgelere elde edilen tekel kârlarıyla kapatıyordu kapitalistler. Yani içerde üretici güçlerin gelişmesi durduğu halde, kapitalistler halâ azami kâr elde etme olanaklarını elde tutabiliyorlardı. Fakat bu, sistemin kendi iç evrimini harekete geçiren bir itici güç haline gelmiyordu. İçerden baktığınız zaman sistem donmuştu, taşlaşmıştı; burjuvazi, kendini üretemeyen, hantal, rantıye, asalak bir sınıf haline

gelmişti. Bir an için, küçük bir azınlık haline gelen bu asalak sınıfı ortadan kaldırdığınızı düşündüğünüzde de, toplumun bundan hiçbir kaybı olmayacak, tam tersine, üretim sürecinin tıkanan yolu açılmış olacaktı. Zaten ortada bunun dışında başka hiçbir çözüm yolu da görünmüyordu. Ne yapılmalıydı? İşte Marksist-Leninist devrim anlayışı bu koşulların ürünü, bu çelişkinin çözümü oldu; işçi sınıfına devrim yapma misyonunun yüklenmesi bu şartların sonucu oldu..

Bu durum, antika-köleci toplumların içine girdiği çıkmaza benziyordu. Burada da köleci sistem üretici güçleri geliştirmiyordu. Çünkü köle sahiplerinin daha fazla kazanç elde etmeleri için buna gerek yoktu. Daha fazla kazanç için daha çok köle yeterliydi. Sistemi olduğu yerde donup kalmaya mahkum eden bu mekanizmanın kırılması, üretici güçlerin, yani iç dinamiğin bu donmuşluktan kurtulabilmesi için ortalıkta hiçbir umut ışığı da yoktu. Kölelerin ayaklanarak sınıf mücadelesi yoluyla bu mekanizmayı parçalamaları da imkansızdı. Çünkü köle bir "üretim aracıydı"! Tek çözüm, dışardan gelerek bu düğümü çözecek bir barbar akınıydı. Ve nitekim de barbar geliyor, üretici güçleri geçici de olsa boğulmaktan kurtarıyordu..

Ama, 19. ve 20.yy'larda artık tarihsel devrimler çağı kapanmıştı. Dışardan gelip de bu düğümü çözecek bir barbar da yoktu artık! İşte, bu tıkanmışlık durumudur ki, işçi sınıfına "durumdan vazife çıkarma" yetkisini veren de bu olmuştur! Ve işçi sınıfı, adeta bir tarihsel devrim gücü gibi ortaya çıkarak, bir barbar gibi düğümü keser atar! 1917 budur!..

İdelolojik söylem açısından "işçi sınıfı devrimi" olarak adlandırılan bu "devrim", Bilişsel Toplum Bilimi açısından toplumun tersine çevrilmesi olayıdır! Yani, 1917'de işçi sınıfının iktidarı almasıyla birlikte toplum sanki kendi antimaddesine dönüşmüştür! Ama tabii pratikte durum hiçbirzaman böyle olmaz! Çünkü bu mümkün değildir! Antitoplum diye birşeyin oluşması mümkün değildir! Eğer böyle birşey mümkün olsaydı, o zaman dünyada kan gövdeyi götürürdü! Madde-anti madde çatışması bütün bir insanlığı yok eder-bitirirdi!..

Sistemi tersine çevirmeye, bir antitoplum oluşturmaya yönelik "devrim" dalgası, en tepe noktaya varınca burada nitelik değiştirir ve sistem, tepenin öte yanına, üretim araçlarının mülkiyetine toplum adına sahip olan ("tasarruf eden") bir devlet sınıfının egemenliğinde, devletçi-bürokratik bir toplum biçimi olarak ulaşır! **İşte, devrim sonrası Sovyet Toplumu'nun diyalektiği budur. Yani, "devrim" sonrasında "işçi sınıfı devriminden" geriye kalan, bürokratik devletçi bir diktatörlüktür! Bizim senelerce "sosyalizm"- "sınıfsız toplum" diye özendiğimiz rejimin özü malesef budur! Bunları yazarken hüzün duyuyorum, elim yazmaya varmıyor, ama gerçek bu, ve tarihsel gelişme süreci de bunun böyle olduğunu doğrulamıştır. Ha, siz bu gerçeği ister kabul edersiniz, ister etmezsiniz, o sizin sorunuz; herkesin kendi sübjektif dünyasında istediği gibi rüyalar görme hakkı vardır! Yoksa, sen öyle, "kapitalizmden daha ileri bir üretim ilişkileri sistemine sahip" olacaksın da, sonra da, üretici güçleri geliştirmede kapitalizmle rekabet edemediğin için yıkılıp gideceksin, böyle birşey olamaz! Bırakınız daha ileri bir üretim ilişkileri sistemi olmayı bir yana, tam tersine, üretici güçlerin gelişmesini engelleyen devletçi bir sistem olduğu için yıkıldı Sovyet sistemi. Devletçi bir sistem deyince de, buradan sanki, devletçi bir sosyalizm olmasaydı yıkılmazdı gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır! Çünkü, kapitalizmle modern komünal toplum arasında "bir ara aşama olarak" başka bir toplum biçimi yoktur!**

Peki, olmasaydı ne olurdu? Yani işçi sınıfı durumdan vazife çıkararak 1917'de iktidara el koymasaydı ne olurdu, daha mı iyi olurdu? Aslında bu soruyu, eğer hiç Marksizm diye bir şey olmasaydı ne olurdu diye sormak lâzım! Cevap mı? Kendi aralarında dünyayı paylaşmış, sonra tekrar- yeniden paylaşmak için birbirlerini yeyip duran 19 ve 20.yy'ların emperyalist ülkelerini düşününüz, iki büyük dünya savaşını düşününüz! Eğer işçi sınıfı 1917' de bu kısır döngüyü parçalamasaydı, herhalde daha iyi şeyler olmayacaktı! **Bu nedenle, olaya bugünün içinden, 21.yy'dan bakınca şöyle diyebiliriz: İşçi sınıfı ne yaptıysa, yapması**

gerekeni yapmıştır! Ve bugünün dünün içinden çıkmasında da bütün bu yapılanlar rol oynamıştır..

19-20.YY'LAR VE ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI

Ama, bugünün dünün içinde olgunlaşıp ortaya çıkmasında rol oynayan bir başka diyalektik daha vardır!:Tekelci kapitalist ülkelerle bunlara bağlı sömürge-yarı sömürgelerin oluşturduğu sistemin diyalektiği. Bu ilişki de bir sistem ilişkisiydi kendi içinde. "Sömürge sistemi" deniyordu adına da. Sistemin egemen kutbunu tekelci kapitalist ulus devlet oluşturuyordu, alta gürşen kutup ise sömürge ülke idi. Çevreden alınan madde-enerji-informasyon, emperyalist ülkeler tarafından değerlendiriliyor, ortaya çıkan sonuçlar ise motor sistem olarak sömürge ülke halklarına verilerek ne yapmaları gerektiği onlara dikte ediliyordu; onlar da tabi gereğini yapıyorlardı. Sistem böyle işliyordu.

Tekel egemenliği söz konusu olduğu için, burada da gene, daha çok bilgi üretmek, üretici güçleri geliştirmek diye özel bir çaba sarfetmeye gerek duymuyordu kapitalistler. **Ama, egemen tekelci kapitalist ülke, sömürge ülkedeki faaliyetleri esnasında sahip olduğu bilgiyi kullandığı için, kaçınılmaz olarak, bileşik kaplar örneği, bu bilgiyi burada da üretim sürecine sokmuş oluyordu. Ve bu da zamanla buralarda da üretici güçlerin gelişmesine yol açıyordu. Örneğin, demiryolları yapıyordu tekelci kapitalistler. Pazarı genişletmek için çaba sarfediyorlardı. Hammadde kaynaklarına daha kolay ulaşabilmek istiyorlardı. Ucuz işgücünü kullanarak üretim yapabilecekleri fabrikalar kuruyorlardı. Bütün bunlar da zamanla, önce, "emperyalizme-sömürüye karşı" bir hareketi-reaksiyonu oluşturuyor, sonra da, emperyalizm-sömürge etkileşmesinin ürünü olan ulusal bir burjuvaziyi yaratıyor, ulusal kurtuluş savaşlarını gündeme getiriyordu⁵.**

Lenin, bu süreci "Emperyalizm"de şöyle anlatır: "İthal edilmiş sermaye, yeni açılmış ülkelerdeki uzlaşmaz karşıtlıkları iyice derinleştirir; ulusal bilinçleri uyanmakta olan halklarda, o çağrısız konuklara karşı büyüyen direnmeyi uyarır; bu direnme, kolayca, yabancı sermayeye karşı tehlikeli birtakım önlemlere dönüşebilir. Eski toplumsal ilişkiler temelden değişikliğe uğrar; tarihin kenarında kalmış ulusların binlerce yıldan beri süregelen tarımsal yalnızlıkları bozulur; onlar da kapitalist girdaba sürüklenirler. Bizzat kapitalizm, yavaş yavaş, boyuneğmiş toplumlara kurtuluşun yollarını ve araçlarını hazırlar. Ve bu toplumlar, bir zamanlar, Avrupa uluslarının en yüce amacı olan bu amaca, iktisadi ve kültürel özgürlüğün bir aracı olarak, birleşmiş ulusal bir devlet kurmaya doğru yönelirler. Bu bağımsızlık hareketi, Avrupa sermayesini en değerli ve en umut veren sömürü alanlarında tehdit etmektedir ve Avrupa sermayesi, ancak askeri güçlerini durmaksızın arttırmak yoluyla egemenliğini koruyabilmektedir"(a.g.e).

Bir yanda, tekelci kapitalist ülkeler, diğer yanda da onların sömürge-yarı sömürge haline getirdikleri ülkeler, kendi içinde huzursuz, savaş halinde olan bir dünya. Sistemin her iki tarafı da fokur fokur kaynamaktaydı! Bir yanda, kapitalist ülkelerde işçi sınıfı hareketi-sınıf mücadeleleri içerdeki basıncı durmadan arttırırken, diğer yanda, sömürge ve yarı sömürge ülkelerde de, ulusal kurtuluş hareketleri gelişmeye başlıyordu. Tekel egemenliği, içerde üretici güçleri geliştirmedeği için, dışarda-sömürgelerde de geliştirdiği için tehlike altındaydı! Bu durumda, eğer kapitalist ülkeler işçi sınıfının desteği olmasaydı, sömürgelerdeki ulusal kurtuluş savaşlarının başarı şansları da daha az olurdu. İçerden işçi sınıfı, dışardan da ulusal kurtuluş hareketleri, ancak çift yanlı kuşatarak durdurabiliyorlardı emperyalistleri.

1917 ve daha sonra da 1945'lerde dünyanın ikiye bölünmesi bu koşulların ürünü oldu. "Dünya Sosyalist Sistemi" bu koşulların sonunda ortaya çıktı..

⁵ Evet, emperyalizm sömürge ülkelerde kapitalizmi geliştirir. Ama o bunu kapitalizm gelişsin de kendisine bir rakip çıksın diye yapmaz! Emperyalizm buralarda kendi diyalektik inkârı olarak kapitalizmi geliştirir.

İKİ DÜNYA SİSTEMİ

Dünyanın ikiye bölünmesi olayı çok şeyi değiştirmişti. Bu olay, kapitalist ülkeler açısından dünya pazarlarının bölünmesinin, daralmasının çok daha ötesinde bir anlama sahipti. Ama kimse bunun farkına varamadı. Çünkü herkes iki sistem arasındaki mücadeleye odaklanmıştı. Şakası yoktu bu işin! Kapitalizm, dışardan “dünya sosyalist sistemi” tarafından, içerden de işçi sınıfı hareketi tarafından kısaç altına alınmıştı. Dünya pazarlarını paylaşmak için birbirleriyle didişip duran kapitalistler artık can telâşına düşmüşler, elde olanları da kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardı.

Dünya, ikiye bölünmeden önce, bir ülkeler topluluğuydu. Yani ortada bütün ülkeleri içine alan bir dünya sistemi söz konusu değildi. Her ülke kendisi için vardı. Ülkeler arasındaki ilişkilerin hiçbir kuralı yoktu. Bu ilişkileri belirleyen tek faktör çıkar ilişkisi, güç-kuvvet dengesi idi. Her ülke kendi çıkarı üzerine oluşturduğu politikalarını sahip olduğu güç-kuvvet oranında etkili kılabilirdi. Ve hiçbir denge-ittifak kalıcı değildi. Bugün böyleydi, yarın başka türlü olabilirdi. Herkes birbirinin açığını, zayıf noktasını gözetiyor, bulduğu anda da hiç gözünün yaşına bakmadan darbeyi indiriveriyordu! Evet, büyük kapitalist ülkelerin nüfuz bölgelerini koruyan kalın duvarlar vardı ve bu duvarlar tekeli ulus devletin güvencesi altındaydı. Altındaydı ama, günü geldiği zaman **kapitalizmin eşitsiz gelişme kanunu** bu duvarları bile hükümsüz kıliveriyordu. Bugün zayıf denilen bir ülke bir de bakıyordun on-onbeş yıl sonra mevcut dengelere meydan okuyabiliyordu. Almanya ve Japonya örneklerinde olduğu gibi...

Yukarda, “dünya ikiye bölünürince çok şey değişti” demiştik. En önemli değişiklik, ortaya İki dünya sisteminin çıkışı oldu. Dünyanın can düşmanı kapitalist ülkeler, Sovyetlerin başı çektiği “Dünya Sosyalist Sistemi’ne” karşı ABD’nin liderliği altında biraraya gelmek zorunda kaldılar. Nükleer silahların bulunuşunu, ve her iki tarafın tepeden tırnağa kadar bu silahlarla donanmış olduğunu da buna eklersek, ortaya çıkan tabloyu şöyle özetleyebiliriz:

1-Nükleer silah dengesi, iki sistem arasında çıkması muhtemel bir savaşı engelliyordu. Çünkü, her iki taraf da biliyordu ki, böyle bir savaş sadece karşı tarafın değil, her iki tarafın da, hatta yeryüzündeki bütün insanların da yok olması anlamına gelecekti.

2-Sosyalist Sistem karşısında ABD’nin liderliği-koruyucu şemsiyesi altında toplanan kapitalist ülkelerin, dünyayı yeniden paylaşmak için, eskiden olduğu gibi, birbirleriyle savaşmaları olanaksız hale gelmişti. Çünkü, böyle bir durumda, dışardan sosyalist sistem, içerden de işçi sınıfı hareketi tarafından kuşatılmış olan kapitalist sistem tamamen çöküşe gidebilirdi. “Zincirin halkaları zayıflayınca” başlarına nelerin gelebileceğini görmüştü kapitalistler!

3-İki sistem arasındaki çelişkiden yararlanan sömürge ve yarı sömürge birçok ülke, sırtını Sosyalist Sistem’e dayayarak “kurtuluş savaşına” başlamış, ya da “bağımsızlığını” ilân etmişti. Yani, tekel egemenliğinin hüküm sürdüğü eski nüfuz bölgeleri de tek tek elden çıkmaya başlamıştı. Ve işin ilginç yanı da, buna karşı durmanın, bu süreci durdurmanın mümkün olmamasıydı. Vietnam savaşı, dünya kapitalist sisteminin lideri, dünyanın en büyük askeri gücü bile olsa, artık bu süreci durdurmaya kimsenin gücünün yetmeyeceğini gösteriyordu.

Daha ileri gitmeden önce burada hemen bir parantez açmak istiyoruz.

SAVUNMA REFLEKSİ

Varoluş sürecinin, çevrenin-dış dünyanın- etkilerini (madde-enerji-informasyon olarak) değerlendirip-işleyerek, çevreyi-dış dünyayı- etkileyecek bir çıktı-output oluşturma süreci olduğunu daha önce görmüştük. Bu sürecin iki boyutu vardır. Birincisi, çevreyle olan ilişkide mevcut durumu korumaktır. İkincisi de, mevcut-varolan bu güvenli zeminden yola çıkarak kendini üretmek. Bütün canlıların çevreyle olan ilişkileri bu esasa dayanır. **Eğer bir canlı (bu tek bir hücre, ya da çok hücreli bir organizma, veya bir toplum da olabilir) çevreyle**

olan ilişkilerinde kendini güvende hissetmiyorsa, yani, ekstra bir çaba sarfetmeden mevcut durumunu koruyamıyorsa, ya da, objektif nedenlere dayanarak içinde böyle bir endişesi varsa (korku), bu onun bütün diğer ilişkilerini-etkileşimlerini de etkiler ve ön plana çıkar. Öyle olur ki, bu sorunun-güvenlik-varoluş sorununun çözülmesi için harcanılan çabalar bütün diğer çabaları da belirleyici hale gelir. Çünkü, ancak belirli bir “varoluş zemini”, yani bir denge durumu varsa varolmaya devam etmek-kendini üretmek mümkündür. Varoluşun bu önkoşulu bütün canlılarda savunma refleksi diyebileceğimiz bilinçdışı bir mekanizmaya bağlanmıştır.

SOĞUK SAVAŞ

İşte, dünyanın ikiye ayrılmasından sonraki dönemde, bu savunma-güvenlik sorunu, birbirinin can düşmanı iki sistem arasındaki ilişkileri olduğu kadar, her iki sistemin kendi içindeki ilişkileri de etkileyen en önemli unsur haline geldi.

Eskiden dünyayı kendi aralarında paylaşmak için birbirleriyle savaşan kapitalist ülkeler bu lükse sahip değillerdi artık! Peki ne olacaktı? Savaş, öyle iş olsun diye yapılan bir şey değildi ki! Tekel egemenliğini gerçekleştirmenin kaçınılmaz biçimiydi. Savaş olmadan, dünyayı yeniden paylaşma olanağı olmadan tekel egemenliğini sürdürmek de mümkün değildi (bu noktanın altını çiziyorum).

Lâfi hiç uzatmayalım: Dünyanın ikiye bölünmesi ve iki dünya sistemi arasındaki nükleer denge, “soğuk savaş” adı verilen yeni bir savaş biçimini yaratırken, bu koşullar, kapitalist ülkeler arasındaki ilişkileri de etkileyerek, bu ilişkilerde, sonu savaflara kadar giden tekeli rekabetin yerine, güvenlik sorunu çıkarmaksızın usul usul üretici güçleri geliştirerek el altından sürdürülen bir rekabetin ortaya çıkmasına neden oldu.

Soğuk savaşın ne anlama geldiği açıktı. İki sistem arasında, hayatın her alanında, ilân edilmemiş bir savaş, amansız bir mücadeleydi bu. Herkes bir tek şeyi düşünüyordu, bu savaş eninde sonunda iki sistemden birinin galibiyetiyle sona erecekti; belirleyici olan, iki dünya sistemi arasındaki çelişkiydi ve dünyanın kaderi de bu savaştan hangi tarafın galip geleceğine bağlıydı. Bu nedenle, bütün dikkatler bu mücadeleye yöneldiği için, kimse kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki ilişkilere dikkat etmedi (en azından bu ilişkiler-çelişkiler-ön plana çıkarılmadı); hiç kimse, bu gerginliğin-çatışma ortamının içinde usul usul başka bir dünyanın, yeni-küresel bir dünya sisteminin gelişmekte olduğunu göremedi. Öyle ki, duvarlar yıkılıp da soğuk savaş-ve sosyalist sistem- sona erdikten sonra bile, ortaya çıkan bu yeni dünya sisteminin ne olduğunu kimse anlayamadı. Herkes sandı ki, ABD egemenliğindeki dünya kapitalist sistemi soğuk savaştan galip çıktı ve dünya da, ABD'nin liderliğinde “tek kutuplu” bir dünya haline geldi! Adına “globalizm” denilen “yeni dünya düzeninden” anlaşılabilir bu oldu!..

YENİ ESKİNİN İÇİNDE GELİŞİR..

GLOBALLEŞME SÜRECİNİN GELİŞİMİ..

Devam ediyoruz: Dünya ikiye bölünüp de, iki dünya arasındaki ilişkileri belirleyen temel unsur soğuk savaş haline geldikten sonra, kapitalist dünyanın kendi içindeki ilişkilerin de değişmeye başladığını söyledik. Ama, kapitalist dünya içindeki değişime sadece kapitalist ülkeler arasındaki ilişkilerle sınırlı kalmadı. Kayıtsız şartsız tekel egemenliğine dayanan eski tekeli kapitalizmin-emperyalizmin kendisi de değişmeye başladı. Çevrenin-dış dünyanın değişmesi, eski biçimiyle tekeli kapitalizmin varoluş koşullarını da yok etmişti. Dünyanın ikiye bölünmesi bunun için bir milad olmuştu adeta. Tekeli kapitalizmin, yeni koşullarda daha önceki varoluş biçimini gerçekleştirmesi-üretmesi artık mümkün değildi.

Peki değişen ne idi? Büyük kapitalist ülkeler yerli yerinde duruyordu. Finans kapital de duru-yordu ortada! Değişen ne olmuştu? Değişen şu oldu: Eskiden tekel+ulus devlet bir bütündü. Egemenlik alanını genişletmek için bu ikili bir bütün olarak hareket ediyorlardı. Ulus devletin açtığı güvenli yolda yürüyerek dünya pazarlarını istilâ ediyordu finans kapital. Ve bu da, aynı hedefi güden, herbiri diğerlerinin aleyhine olarak kendi nüfuz bölgesini genişletmek isteyen emperyalist ülkeler arasındaki çelişkileri ön plana çıkarıyordu. Ancak, bu sürecin ve bu sürece yön veren çelişkilerin, yeni dönemde de, yani ikiye bölünmüş dünya ortamında da eskiden olduğu gibi aynen sürmesi artık mümkün değildi. Çünkü bu, bütün bir insanlığı topyekün yok oluşa götürebilirdi. İş bu noktaya gelince, durum, bütün diğer yasaların üstünde olan yaşamı devam ettirme yasası (survive-überleben) açısından devam ettirilemez hale gelince, finans kapital yavaş yavaş ulus devlet yükünü sırtından atmaya, dünya pazarlarına yayılmanın daha başka-barışçı yollarını aramaya başladı.

Ama ne olabilirdi bu “yeni-barışçı yollar”:

Bir malı daha iyi kalitede, daha ucuza imal ederek rekabet etmek ve bu şekilde, daha çok satarak, dünya pazarlarında daha çok yer kapmak!

İşte, yeni dönemin, “soğuk savaş” döneminin, atom bombasından daha güçlü, en önemli “silâhı” bu oldu! Öyle bir silâhtı ki bu, hem sosyalist sisteme karşı, hem de kapitalist ülkelerin kendi aralarındaki rekabette birbirlerine karşı etkiliydi; üstelikte, hiçbir kullanma riski taşımıyordu!...

Ama bu yeni birşey değildi ki! Eski “serbest rekabetçi” dönemin yöntemi (“işletme sistemi”) değil miydi bu! Tekellerin çoktan tarihin çöp sepetine attıkları eski “serbest rekabet” silâhı değil miydi! Kapitalizmin gelişmesi, üretimin yoğunlaşması tekelleri yaratarak, serbest rekabetin eski varoluş felsefesini inkâr etmesine yol açmamış mıydı? Serbest rekabetin, üretimin yoğunlaşmasının sonucu olarak doğan tekel ise, egemenlik demektir. İstediyin malı, istediğin fiyata satabilmek demektir. Kapitalizm için önemli olan azami kâr’ı elde edebilmektir. Dün bunu serbest rekabetle, üretici güçleri geliştirerek elde ederken, bugün tekel egemenliğiyle elde ediyordu.

İşte, dünya ikiye bölünüp de, artık ulus devletle birlikte nüfuz bölgeleri yaratarak dünya pazarlarında daha çok yer kapma yöntemi imkânsız hale gelince, yani tekelci kapitalist işletme sistemi azami kâr elde etmek için elverişli olmaktan çıkınca, sırtında yumurta küfesi olmayan finans kapital, hiç düşünmeden bu sefer de ulus devleti sırtından atıverdi ve tekrar yeni gövdeye eski silâhlarını kuşanmaya başladı! Önemli olan ne işletme sistemiydi, ne de ulus devlet, önemli olan azami kâr’ı elde edebilmektir; bu nedenle kapitalistler yeni koşullara uyum sağlayarak, eskiden olduğu gibi tekrar daha ucuza ve daha iyi kalitede mallar üretmeye, dünya pazarlarında bu yöntemle yer kapmaya yoğunlaştılar. Yeni koşullar altında bu yöntem onların hareket kabiliyetini çok daha fazla arttırıyordu. Üstelik, bu türden bir rekabetin, yani ulus devlet gücüne dayanmadan yürütülen bir rekabetin silahlı-sıcak savaflara yol açması, ve esas düşman olan sosyalist sistemin karşısında güvenlik zaafına neden olması riski de yoktu! Müthiş birşeydi bu! İşte, ikiye bölünmüş dünyada, soğuk savaş devam ederken yeni-küresel dünya sisteminin tohumu ana rahmine böyle düştü. Ve kimse farkına varmadan, usul usul böyle gelişmeye başladı orada.

“AVRUPA BİRLİĞİ” NEYİN ÇABASIYDI

Örneğin, Avrupa Birliği’ni ele alalım, neyin çabasıydı bu girişim? Hep dendi ki, “Avrupa Birliği bir medeniyet projesidir”; demokrasi, insan hakları yolunda insanlığın kazanımlarının ürünüdür. Ve de, küresel yeni dünya düzenine geçerken, “ulus devletlerin sona erişimi olayının en açık göstergesidir”. Doğrularla yanlışların içiçe olduğu, tamamen mekanik bir açıklama bu!

Birinci cümle doğru. Avrupa Birliği elbette ki bir medeniyet-bir yaşam tarzı projesidir. Yaşam tarzını belirleyen ise üretim biçimi, yani "işletme sistemi"dir. Demokrasi, insan hakları ve serbest rekabet de bu serbest rekabetçi kapitalist işletme sisteminin ürünü olan kapitalist yaşam tarzının unsurlarıdır. Bu açıdan AB projesi, Avrupalı ulus devletlerin kendi içlerinde serbest rekabetçi işletme sistemini yeniden yürürlüğe koyarak, soğuk savaş sonrası mevcut duruma bir çözüm getirme arayışlarıdır. Ama AB olayını kavramak için bu yeterli değildir. Avrupa Birliği, aynı zamanda, soğuk savaş döneminde, ikiye bölünmüş bir dünya ortamında, ABD'nin başı çektiği kapitalist sistem içinde kalan Avrupa'lı kapitalist ülkelerin (ulus devletlerin) içinde buldukları açmazı çözme çabalarıdır da. Serbest rekabetçi işletme sistemiyle ulus devleti bütünleştirerek bir taşla birkaç kuş birden vurma çabasıdır. Bırakınız "ulus devletlerin gönüllü olarak kendilerini yok edecek bir oluşumu yaratmalarını" bir yana, (sürecin bu yönde gelişeceğinin o zaman farkında değildi kimse), tam tersine, bir açıdan AB, Avrupalı ulus devletlerin yok olmamak için, mevcut problemler karşısında kendi varlıklarını daha güçlü bir Birlik çatısı altında daha etkin hale getirebilme çabalarıdır.⁶ Bir yanıla, dünya kapitalist sisteminin başını çeken ABD'ye karşı, "ona karşı çıkmadan" bir "denge oluşturma" girişimidir; tek başına pek birşey ifade edemeyen Avrupalı ulus devletlerin daha büyük bir "güç" oluşturarak daha etkili olabilme çabalarıdır; diğer yandan da, birlik içinde serbest rekabet ortamını yaratarak ne yandan (ulus devletten) ne de serden (azami kârdan) vazgeçmeden mevcut duruma uygun bir çözüm üretme olayıdır. Avrupalı ulus devletler Avrupa Birliği projesini oluştururlarken, bir gün dünyanın tekleşeceğini ve serbest piyasa yasalarının sadece kendi kontrolleri altındaki bölgeyle sınırlı kalmayacağını, bütün dünyayı kuşatan bir alan içinde geçerli hale geleceğini, Avrupa kökenli büyük sermayenin de, ulus devletleri ve AB'yi bir yana iterek dünyaya açılacağını hiç düşünmemişlerdi! O günün koşulları içinde dünya pazarları pratik olarak iki dünya gücünün denetimi altındaydı. Bir yanda Sovyetler, diğer yanda da ABD vardı. Serbest rekabet, demokrasi, insan hakları, kısacası "Kopenhag Kriterleri" bu iki kutuplu egemenliğe karşı Avrupalı kapitalistlerin silahı oluyordu. Avrupalı kapitalistler, birden bire imana geldikleri için değil, iki büyük gücün egemenliğine karşı kendi çıkarları, azami kâr yasaasının işleyişi bunu gerektirdiği için demokrasi savunuculuğu yapıyorlardı. Ve bu da o dönemde eskinin, yani varolan sisteminin içinde gelişen yeni-küresel dünya sisteminin ilkeleriyle uyuyordu. Bu nedenle, küresel dünya sisteminin bayraktarlığını Avrupalı ulus devletlerin yapacağına, yapmakta olduğuna inanıldı!

Duvarlar yıkılana kadar, hatta yıkıldıktan sonra bile uzun bir süre, herkes daha duvar yıkıcılıkla meşgul olduğu için, bu anlayış devam etti! Çünkü, ne olup bittiğinin kimse farkında değildi halâ! Ne zaman ki ortalık sakinleşti, o zaman yıkıntıların altından bambaşka bir yeni dünya tablosunun ortaya çıkmaya başladığı görüldü. **Tekleşmiş-küresel bir dünyada ulus devlet kabuğunu iyice kıran sermaye, daha ucuza üretim yapma olanağını nerede bulursa oraya gidiyordu artık. Azami kâr'ı gerçekleştirmek için ulus devlete bağımlı olmaktan kurtulan sermayeyle ulus devlet arasındaki en son bağlar da kopuyordu. Bu durumda, soğuk savaş koşullarının, o zamanki dengelerin ürünü olan Avrupa Birliği projesi de sallanmaya başladı. Avrupanın büyük sermayesine AB sınırları dar geliyordu artık. Maliyetlerin daha ucuz olduğu yerlerde, daha büyük pazarlara yakın yerlerde yapılıyordu yatırımlar. Avrupalı ulus devletler ise sap gibi ortada kalakalmışlardı! Yatırım olmayınca işsizlik de artıyordu. Böyle bir ortamda, Avrupa Birliği projesinin de artık eskimiş olduğu farkedilmeye başlandı.** Yatırım ve büyüme olmadığı için, gittikçe azalmaya başlayan ulusal kaynaklarını AB için harcamayı kabullenemez hale geldi kurucu ulus devletler. "Ben burda işsizim, hergeçen gün durum

⁶ Bu anlamda, kelimenin tam anlamıyla, "denize düşenin yılanı sarılması"dır AB olayı! Eski tekkelci kapitalist yöntemlerle iş yapamıyorlardı artık; üstelik bir de büyük patronun (ABD) koruyucu şemsiyesi altında yaşamak zorundaydılar! Yapılabilecek bir tek şey vardı ve onlar da onu yapmaya koyuldular: Eski sandıklarını açtılar ve çoktan tarihe gömdükleri eski silâhlarını yeniden kuşanmaya soyundular. Bugün başlarına gelenleri o günlerde görebilselerdi gene de aynı şeyleri yapabilirlermiydi acaba? Ama başka çözüm yolları yoktu ki! Tarihin diyalektiği böyle işliyor işte!..

daha da kötüye gidiyor, siz tutmuşsunuz yetmiş milyonluk Türkiye'yi de Avrupa Birliği'ne almaya kalkıyorsunuz" diyerek kendi liderlerine baskı yapmaya başladı sıradan insanlar.

Halbuki daha önce durum böyle değildi! O zaman AB'nin genişlemesi, ulus devletlerin denetimi altındaki bir alanda üretici güçlerin geliştirilmesi anlamına geliyordu. Ve bu, ulus devletleri dışında bırakmayan, onları da içine alan bir gelişmeydi. Bu durumda, AB ye yeni alınan bir ülkeye yapılan yardımlar da bir tür yatırım yerine geçiyordu. Pazarı genişletmeye yönelik bir yatırımdı bunlar. Nasıl olsa geri dönecek birşeydi yani. Evet, genişleme için Fransa, Almanya gibi büyük ülkeler daha çok kaynak ayırıyorlardı ama bu, onların AB pazarındaki paylarıyla orantılı olduğu için, onlara dokunmuyordu bu durum. AB içindeki satın alma gücü artacağından bu yardımlar nasıl olsa onlara gene geri dönecekti. Kaz gelecek yere ördek hediye edilmiş oluyordu en fazla! Kısacası, AB'li ulus devletlerin AB anlayışları-politikaları tamamiyle soğuk savaş dönemi dünya koşullarına göre oluşmuştu.

Duvarlar kalkıpta küreselleşme süreci dünyayı bütünleştirmeye başlayınca işler değişti! Yeni ortaya çıkan koşullarda artık iç pazar (bu AB iç pazarı da olsa) - dış pazar ayrımı falan o kadar fazla bir anlam ifade etmez hale gelmişti. Avrupa Birliği bir bardağa benzetilirse, su, yani sermaye, eskiden aynı bardağın içinde kaldığı için kaybolmuyor, insanlar sadece daha büyük bir akvaryumun içinde, daha geniş hareket olanağına sahip oluyorlardı. Ama şimdi durum değişmişti. Sermayenin AB'nin kendisine sağladığı olanakları yetersiz bularak Avrupayı terketmesi, Çin'e, Hindistana, Türkiye'ye, gelişmekte olan diğer ülkelere yönelmesi Avrupalı ulus devletleri çileden çıkarıyordu! Bu resmen ihanetti! Sermayenin ulus devletlere ihanetiydi! Üretim maliyetleri daha ucuz diye sen git Çin'de üretim yap, sonra da gel bunu Avrupa'da pahalıya sat! Nerde kalıyordu o zaman AB olayı! AB içinde yatırımlar azalıyor, durma noktasına geliyor, işsizlik bir çığ gibi büyüyor, kitlelerin satın alma güçleri azalıyordu. AB projesinin sunduğu olanaklar sermayeyi AB içinde tutmaya yetmiyordu. Bu durumda, AB'li ulus devletler, Birliği genişletmenin, hele hele Türkiye gibi üretici güçlerin nisbeten daha geri olduğu bir ülkeyi de içlerine almanın anlamsız olduğunu düşünmeye başladılar. Üretici güçlerin gelişme seviyesini eşitlemek için bütün kaynaklarını akıtacaklardı da ne olacaktı. Kendilerine bir faydası yoktu ki artık bütün bunların. Bardak kırılmıştı artık. Dünyadaki bütün bardaklar kırılmıştı! Sermayeyi ulusal sınırlar içinde, ya da AB sınırları içinde kalmaya mecbur edecek hiçbir neden kalmamıştı. Ne içindi artık "Avrupa Birliği"ni genişletme ve ayakta tutma çabaları. Dünya birliğine giden yolda küreselleşme süreci, başka hiçbir birliğe yer bırakmıyordu!..

Bu konu burada bitmiyor! Hikâyenin bir de devamı var! Ancak, bunu daha sonraya bırakarak, biz şimdi tekrar soğuk savaş dönemine geri dönelim ve duvarların nasıl yıkıldığına konsantre olalım.

ÜRETİCİ GÜÇLER "SOSYALİST SİSTEM" ALTINDA NEDEN GELİŞEMEDİ

Buraya kadar söylenenlerden ortaya çıkan sonuç şu: İkiye bölünmüş bir dünyaya uyum sağlama zorunluluğu kapitalistleri serbest rekabet'i yeniden keşfetmeye yöneltti! Aslında bununla, bir açıdan, yüz yıl önce "kaybettikleri eşeği tekrar bulmuş oluyorlardı" kapitalistler! Ama bu kez ortada, küçük, birbirleriyle rekabet ederek, birbirlerini yutmaya çalışarak büyümeye çalışan kapitalistler değil, çeşitli ülkelerin-ulus devlet kabuğu içinde büyümüş kapitalistleri vardı. Rekabet de, eskiden tekel konumu, ayrı nüfuz bölgeleri olan bu büyükler arasında olacaktı. Ama rekabet rekabetti ve sonuçta, üretici güçleri geliştirici bir çabaydı bu da. Kapitalizm mevcut koşullara uyum sağlayarak, kendini yeniden üretme sürecinde, yeni bir işletme sistemi ve yeni bir stratejiyle yoluna devam etmeyi başarıyordu.

Peki ya sosyalist sistem, o ne yaptı, o nasıl "uyum" sağladı bu yeni koşullara? Ya da sağlayabildi mi?

Sağlayamadı! Nedeni ise çok yönlü, yani bir tane değil. Burada bunlardan en önemli iki tanesini ele almakla yetineceğiz.

Sosyalist sistem üretici güçleri geliştiremedi, çünkü bunun en büyük engeli, kendi sahip olduğu dünya görüşüydü.

Üretici güçlerin gelişmesi demek bilimin, bilgi üretme sürecinin gelişmesi demektir. Bilgiyi üreten ise son tahlilde insandır, insan beynidir. Siz tutarda, insan beynine kilit vurursanız, orda ne bilgi üretilir ne de birşey. Peki insan beynine nasıl kilit vuruldu sosyalist sistemde?

Beyin bir bilgi işlem (bilişim) makinesidir⁷. Ve, her bilişim makinesinin olduğu gibi, bu makinenin de (bu bilgisayarın da diyelim) bir işletme sistemi vardır. Kapitalist toplumda üretici güçlerin gelişmesini sağlayan işletme sisteminin serbest rekabetçi kapitalizm olduğunu söylemiştik. Birey söz konusu olunca da bu işletme sistemi, bireyin gelişme yolunu açan, onun kendi inisiyatifini-karar verme mekanizmasını kullanarak, kendisi için, kendi varoluş koşullarını daha iyiye yönlendirmek için özgürce çaba sarfedebilmesini sağlayan ortamdır. Yani, içinde yaşadığı toplumda, bireyin, kendisini temel alan koordinat sistemine göre özgürce düşünebilme ve özgürce hareket edebilme olanaklarının bulunmasıdır. Ama bunlar "sosyalist toplumda" bireyin sahip olmadığı şeylerdir!

Çünkü "sosyalist toplum" farklı bir sistemdir. Aynı bir bilişim makinesidir! Burada üretim araçlarının mülkiyeti devlete ait olduğu için, bireyin yerini devlet alıyor. Yani bu sistem, otonom agentlerden oluşan bir "multiagent sistem" değildir. **Merkezi otoriteye dayanan, informasyonun yukardan aşağıya doğru tek yönlü olarak aktığı ve işlendiği basit bir sistemdir. İnfomasyon merkezde işlenir (merkezi planlama ve karar mekanizmasıyla) ve sonra da hazırlanan üretim planı gerçekleştirilmesi için motor sistem olarak halka-çalışanlara verilir. Üretim sürecinin arkasında, itici güç olarak, daha iyiye, daha gelişmişe ulaşmak için, kökleri bireysel çıkarıya dayanan bir motivasyon mekanizması yoktur burada. Çünkü, neyin iyi, neyin gelişmiş olacağına karar veren merkezi otoriteyi oluşturan "devlet sınıfıdır". "Toplumu" oluşturan diğer insanların daha çok üretmek, daha iyisini yapmak için özel bir nedenleri yoktur. Bireyin yerini "toplum"un aldığı söylenir burada, doğrudur; ama bu "toplum" denilen şey de kişisiz bırakılmış bir emir kulları ordusundan başka birşey değildir. Toplumsal kimliği temsil eden devlettir, devlet sınıfıdır.** Bunu, ilkel komündeki durumla, bireyin toplumsal varlığın içinde yok olmasıyla karıştırmamak lâzım! Evet, ilkel komünde de birey değil toplumdur, toplumsal varlıktır esas olan; ama, komünde bireyin üstünde bir devlet yoktur! Özgür insanların topluluğudur burada toplum. Toplumsal varlığı temsil eden komün yönetimi sadece bu "olmayan bireylerin" yarattığı bir temsilcidir.

Üretici güçlerin gelişmesi sürecinin, özünde, bilgi üretme süreci olduğunu söyledik. Bilgi üretme süreci ise, bilimsel gelişme sürecidir. Kapitalistler, azami kâr'a ulaşmak için muhtaçtırlar bilgiye. Onların üretici güçleri geliştirmelerinin altında yatan itici güç budur. Onlar sadece azami kâr peşinde koşarlar, kendi çıkarlarıyla ilgilenirler. Bunu yaparken de, sonuçta, kaçınılmaz olarak üretici güçleri, bilimi geliştirmiş olurlar.

Sosyalist devlet için önemli olan ise, hayatın belirli bir ideolojik çerçevenin içinde yaşanmasıdır. Üretici güçler, bilim, bütün bunlar hep bu çerçevenin içinde, yukardan aşağıya doğru tek yönlü olarak akan bilgi işlem süreci içinde değerlendirilirler. Yani, kendinden o kadar emindir ki "sosyalist devlet", onun kendi varlığı zaten ilerlemeyi, üretici güçlerin daha ileri bir gelişme seviyesini temsil etmektedir! İşte bu mantık, bu "dünya görüşü"dür ki batırdı "sosyalist sistemi"!

⁷ Aslında beyin bir "makine" falan değildir tabii! Burada konuyu daha iyi açıklayabilmek için bu ifadeyi kullanıyoruz.

Peki, ilkel komünal toplumdaki sınıflı topluma neden geçilmişti! Ne aç vardı, ne de açlık olan! Herşey, ne güzel hep birlikte üretiliyor, hep birlikte tüketiliyordu! İnsanları ne dürtmüştü ki sınıflı topluma geçilmişti! Daha çok üretmeye mi başlamışlardı, neden bu üretimi komünal yapı içinde paylaşamadılar? Olaya mekanik-metafizik olarak bakarsak bu soruların cevabı yoktur. Hepsini biryana, komünün kan-anayasası ne güne duruyordu, bu geçişe o nasıl müsaade etmişti!

Ya "sosyalist sistemde", orada da ne işsizlik vardı ne birşey, sağlık, ulaşım bedavaydı, herkes güven içindeydi, ne zengin vardı ne de fakir; niye vardı o zaman o "duvarlar" ve niye yıktı o zaman insanlar kendi elleriyle o duvarları? Bütün bunlar hep "emperyalizmin oyunu" muydu? Hadi canım sende!!

Bu konuyu daha önce yeteri kadar inceledik. Burada altını çizmemiz gereken nokta şu: Sınıflı topluma geçiş, üretici güçlerin gelişmesinin kaçınılmaz sonucu olmuştur. Bireyi ve özel mülkiyeti ortaya çıkaran da bu süreçtir. Bu sürecin sonunda tekrar sınıfsız topluma geçilebilmesi için, üretici güçlerin ve bireyin daha da gelişmesinden başka bir yol yoktur. İnkârın inkârı olayının özü budur. Bireyi yok varsayarak devlet gücüyle sınıfsız topluma geçilmez!..

Sonuç olarak, ikiye bölünmüş dünya'da, kapitalist sistem içinde üretici güçler gelişirken, "sosyalist sistemin" bu dinamiği yaratamaması, aradaki duvarlara rağmen insanları etkiledi. İnfomasyon işleme (bilişim) bilimindeki, infomasyon işleme teknolojisindeki olağanüstü gelişmelere paralel olarak "duvarlar" fonksiyonunu yitirdi! Ve sosyalist sistem, tam "sınıfsız topluma geçiyoruz" derken, içerden kendi insanların eliyle çökertildi! Soruyorum şimdi: Kimdi bu dönemde sol, ilerici olan? Ya sağ, gerici kimdi dersiniz! Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan da olmak diye buna deniyor sanırım!..

Otuz yıldır Almanya'da yaşıyorum. "Büyük dönüşümle" birlikte 90'lı yıllardan itibaren eski sosyalist sistemden Batı'ya gelen çok insanla konuştum. Bulduğum yer bu açıdan tam bir mozaik. Ve onlara hep şu soruyu sordum (halâ bugün bile bazan soruyorum): "Şimdi, aradan bunca zaman geçti, cevap verin bana, hangisi daha iyi"! "Burada işsizsiniz çoğunuz, çalışıyorsanız bile, bununla ancak geçiminizi sağlayabiliyorsunuz, daha önce ise ne işsizlik derdi vardı ne birşey. Sağlık sistemi bedavaydı, toplu taşımacılık bedavaydı, ev kirası derdi yoktu. Kısacası herşeyiniz güvence altındaydı. Ne dürttü ki sizi de bu sistemi devirdiniz! Mümkün olsa şimdi tekrar eski sisteme döner miydiniz"? İnanın, bu soruya bir tek kişi bile "evet dönerdim, hata etmişiz" diye cevap vermedi! Evet diyorlar, yaşama koşulları eskiden-sosyalist sistemde daha iyiydi, burdaki sorunların hiçbiri yoktu..! Peki diyorum, neydi o zaman sizi harekete geçiren! Çoğu susuyor, çünkü cevabını bilmiyorlar! Müthiş bir diyalektik! "Bilmiyorlar", çünkü **Türkçe'de nefis, benlik, İngilizce'de "self", Almanca'da "selbst" adı verilen insanın varoluşunun bilinçdışı temsilcisi instanz'ın "özgürlük" mücadelesidir bu. Sınıflı toplumun ürünü olan bireyin varoluş kavgasıdır. Birey, ancak gelişmesinin bir üst aşamasındadır ki kendi gerçekliğinin bilincine vararak kendi "varlığını" inkâr edecektir. Yoksa, zor'la, (bu zor, onlar adına, "onlar için" bir zor da olsa) bireyi yok edemezsiniz. Birey, ancak kendi varlığında yok olabilir. O kendi varlığında yok olmadan da sınıfsız topluma geçilemez zaten!..**

DUVARLAR NASIL YIKILDI

Evet, Soğuk Savaş dünyasının oluşturduğu duvarları yıkan, genel olarak üretici güçlerin kapitalist sistem içindeki gelişimi olmuştur; ama özel olarak, duvarlara öldürücü darbeleri vuran, üretici güçlerdeki bu gelişmeleri herkesin gözünün içine sokan da, infomasyon işleme teknolojisindeki gelişmelerdir. Bu nedenle, duvarları yıkan, dünyayı küçük bir köy haline getiren, dünyanın hangi köşesinde yer almış olurlarsa olsunlar, bütün insanların birbirlerinin durumundan haberdar olabilmelerini sağlayan en önemli etken infomasyon işleme teknolojisindeki gelişmelerdir diyebiliriz.

Kapitalistler azami kâr peşinde koştukları için, hiç ötesini düşünmeden, yani bu işin ucu nereye gider hesabını yapmadan, kuantum teorisindeki, sistem teorisindeki ve bilgi teknolojisi teorisindeki gelişmelerden hemen kendi çıkarları için yararlanma yolunu seçtiler. “Teknolojik gelişmeler”de bunun sonucu oldu. **Peki sosyalist sistem neden üretmedi bu teknolojiyi, çok zor olduğu için mi! Aya gitmeyi başarıyorlardı, o kadar nükleer silâh üretmeyi başarıyorlardı da neden bilgi teknolojisi alanında geri kaldılar? Geri kaldılar, çünkü kuantum teorisinden başlayarak, sistem teorisine ve bilgi teknolojisi teorisine kadar bilimsel gelişmelere, kendi dünya görüşlerine uymuyor gerekçesiyle uzak kaldılar. Evet, kapitalist dünya görüşü de mekaniktir-materyalisttir, kapitalistler de işin özüyle uğraşmayı pek sevmezler, ama onlar faydacıdırlar! “Sosyalistlerden” farklı olarak onların gelişmeyi, ilerlemeyi desteklemelerinin altında yatan da budur. “Kapitalistler, birgün boğazlarına geçecek olduğunu bilseler de, gene de o ip’in üretimini yapmaktan çekinmezler”! Çünkü, o an yaptıkları o iş onlara para kazandırmaktadır. Ama “sosyalistler”, bir düşüncenin doğru olduğunu görseler, onu hayatın içinde yaşasalar da, gene de, eğer o kafalarındaki programa (“dünya görüşüne”) uymuyorsa imkânı yok onu “kabul edemezler”! Bu bir kimlik sorunudur onlar için, varoluş sorunudur..**

Peki, sadece “bilgi teknolojisindeki” gelişmeler mi yıkmıştır duvarları? Duvarları yıkan aynı zamanda teknolojinin demokratikleşmesidir de. Eskiden, tekelleri kapitalizm çağında bilgiye sahip olan tekeller, teknolojinin de mutlak sahibi olarak kalırlardı. Ama bu yeni dönemde, serbest rekabetçi işletme sistemi sayesinde bilgi olduğu kadar teknoloji de demokratikleşmişti. Artık herkesin aynı bilgiye, aynı teknolojiye ulaşabilmesi anlamına geliyordu bu da. Sosyalist sistemin etrafını çeviren kalın duvarlar elektromagnetik dalgalar için bir engel değildi artık. İşte duvarları yıkan ve dünyayı şeffaflaştıran bu oldu.

KÜRESEL DÜNYA SİSTEMİNİN DOĞUŞU

Sermaye, ulus-devletle birlikte doğdu. Onun içinde, onunla etle tırnak gibi gelişti, büyüdü. Onunla birlikte dünyaya açıldı. Dünya pazarlarını onunla birlikte paylaşma mücadelesine katıldı. Ve sonra, öyle oldu ki, tıpkı bir ipek böceğinin kendi kozasının içinde gelişip büyüyerek, kelebek haline gelmesi ve onu delerek uçup gitmesi gibi, sermaye de, ulus devlet kabuğunu delerek „küresel sermaye“ haline gelmeye, kanatlanıp uçmaya başladı, küresel dünya sisteminin esas oyuncusu oldu. İşte yeni dünya düzeninin-kapitalist küresel dünyanın belirleyici dinamiği budur. **Ama, bu böyledir diye, eski dünya da öyle hemen birden yok olup gitmiyor tabii! İçindeki kelebek kanatlanıp uçup gitmeye başlamış olsa da, ulus-devlet kabukları halâ ortada duruyorlar! Çünkü doğum süreci halâ devam ediyor! Bu devletler arasındaki eski dünyaya özgü ilişkiler halâ sürüp gidiyor. Eski dünya'nın en büyük „koruyucu“ gücü ABD halâ kendisini „yeni dünya düzeninin“ temsilcisi olarak görüyor! Çünkü halâ ne olup bittiğini kavrayamıyor eski dünyanın güçleri. Kavramaları da mümkün değil zaten! İnsanlar ve toplumlar kendi yokoluş diyalektiklerini kavrayamazlar. Kavradıkları an da zaten kendi varlıklarında yok olmuş, yeniyle bütünleşmiş olurlar.**

Şimdi, bu süreci, yani eski dünyanın içinden doğmakta olan yeni-küresel dünyanın doğumu sürecini mercek altına alıp biraz daha yakından incelemeye çalışalım:

İkiye bölünmüş dünya ortamında, soğuk savaş döneminde, kapitalizmin, „hayatı devam ettirme“ mücadelesini başarıyla sürdürdüğünü, mevcut duruma-çevreye uyum sağlayarak, tekelleri kapitalizm işletme sistemi yerine tekrar serbest rekabetçi işletme sistemine sarıldığını söylemiştik. Doğu'yla Batı arasındaki duvarlar yıkılıp da „dünya teklesince“, bir an için herkes şaşırды, kimse ne olduğunu anlayamadı! Tekrar soğuk savaş öncesi „tekelleri kapitalizm“ dönemine, sömürgecilğe geri dönüp, sil baştan dünyanın paylaşılması mücadelesine devam mı edilecekti? Ama bu mümkün değildi! Çünkü dünya artık başka bir dünyaydı. „Sosyalist sistem“, insanlığı „sınıfsız topluma“ götürmeyi başaramamış da olsa, en

azından, birçok ülkenin sırtını kendisine dayayarak kurtuluş savaşlarını başarıyla sonuçlandırmasına yardımcı olmuştu. Emperyalizme karşı bağımsızlık bilinci gelişmiş, „az gelişmiş“ de olsalar, birçok ülke kendi ayaklarının üzerinde durmayı başarır hale gelmişti. Bu yüzden, filmi geriye sarmak, dünyayı tekrar nüfuz bölgelerine ayırarak paylaşmak, sömürge politikasına, tekelci kapitalizme geri dönmek artık mümkün değildi!

Ama, filmi geriye doğru sarmanın artık imkânsız oluşunun tek nedeni sadece bu değildir! Herşeyden önce, üretici güçlerdeki (“sosyalist sistemi” bile yıkan) gelişmeler engeldir buna. Bilginin, teknolojinin, informasyonun demokratikleşmiş olması engeldir. Tekeller için, üretici güçlerin gelişme sürecini kontrol etmek eskiden mümkündürdü belki, ama artık bu imkânsızdır. Bugün, dünyanın herhangi bir köşesinde elinde tek bir kişisel bilgisayarı, kredi kartı, telefonu, modemi, renkli yazıcısı, internet bağlantısı, web sitesi olan herkes, evinin bodrum katında bilgisayarının başına geçip istediği işi yapabilir: Yayımcılık, parekenticilik, katalog tasarımı, küresel tasarım veya danışmanlık, gazetecilik, reklâmcılık, dağıtımcılık, borsacılık, kumarhane işletmeciliği, videoculuk, bankacılık, kitapçılık, araba satıcılığı ya da giyim mağazacılığı, ya da tabii, yeni programlar yaparak bunları pazarlamak. İnsanlar bütün bunları bir gecede çok düşük bir maliyetle yapabilirler ve kurdukları şirket de, ertesi sabah, küresel rekabet içindeki yerini alabilir. Böylesine yeni bir dünya’da kapitalizmin önünde tek bir yol vardı artık; ayakta kalarak azami kâr elde edebilmenin, dünya pazarlarında daha çok yer tutabilmenin tek bir yolu vardı: bir malı sürekli olarak rakiplerinden daha iyi kalitede ve daha ucuza üretebilmek. Sermaye’nin ve gelişmiş kapitalist ülkelerin önündeki problem bu idi.

Daha iyi kalitede mal üretmek hadi neyse, o, daha çok bilgiye sahip olmayla ilgili birşeydi. Ama ya daha ucuza üretmek, bu problemi nasıl çözecekti kapitalistler? Çünkü, iş bu noktaya gelince, işin içine direkt olarak üretim maliyetini etkileyen unsurlar giriyordu. İşçi ücretlerinden tutun da, sosyal devlet harcamalarına kadar, geride kalan “refah döneminin” mirası giriyordu! Tekelci kapitalizm, sömürgelerden elde edilen artı değerın bir kısmını da içerde kendi halkına, işçilerine dağıtarak belirli bir denge sağlamış, buna bağlı olarak da yaşam seviyesinin yükselmesine yol açmıştı. Tekel egemenliğinin sürdürülebildiği dönemde bu bir sorun teşkil etmiyordu. Bir parmak bal da kendi halkının-çalışanlarının ağzına çalmışsın ne olacaktı ki. Nasıl olsa sömürgelerden geliyordu yeteri kadar! Ama şimdi bu bir sorun haline geliyordu. Çünkü, rekabet küresel bir boyut kazandığı halde, üretim, maliyetlerin yüksek olduğu ulusal sınırların içinde yapılıyordu. Bu sorun nasıl çözülecekti? Sermayenin önündeki problem bu idi.

Az gelişmiş, ya da gelişmekte olan ülkelere gelince: Buralarda işgücü bol ve ucuzdu; üretim maliyetini etkileyen diğer faktörler de çok düşüktü; ama buna karşılık, burada da “know-how”, yani bilgi birikimi ve sermaye yetersizliği vardı. İşte, gelişmiş kapitalist ülke kapitalistleriyle gelişmekte olan ülkeler kapitalistleri arasındaki ilişki ortamı böyle oluştu. Duvarlar yıkıldıktan sonra ortaya çıkan “tekleşmiş dünyada”ki küresel rekabet mücadelesi bu iki unsur arasındaki işbirliğini kaçınılmaz hale getirdi.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ulus-devlet yöneticileri, kapitalistler arasında doğan bu yeni işbirliği ortamına başlangıçta memnuniyetle yaklaştılar. Sonuç olarak, her iki tarafın da kazançlı çıkacağı bir işbirliğiydi bu. Bir süre böyle, zafer sarhoşluğuyla, “tekleşen dünya’dan”, “kapitalizmin zaferinden” bahsedilerek geçti! Ama sonra, işler değişmeye başladı. Her iki tarafın ulus-devletleri de bu gidişten rahatsız olmaya başlamışlardı! Önce, gelişmiş kapitalist ülkelerden başlayalım:

Fizik'teki "bileşik kaplar"ın ne olduğunu herkes bilir sanırım. İki kova düşününüz, öyle ki, bunlar bir boruyla alttan birbirine bağlı olsunlar. Bu kovalardan birini geliştirmekte olan ülkeler, diğerini de gelişmiş ülkeler olarak düşünelim. Sermaye, üretilen zenginlikler de kovaların içindeki su olsun. **"Yeni-küresel dünya düzeni" doğuncaya kadar bu su, şu ya da bu biçimde, hep az gelişmiş ülkelerin kovasından gelişmiş ülkelerin kovasına doğru akardı! Bu yüzden de, geliştirmekte olan ülkelerin kovası hep boş dururken, gelişmiş ülkelerin kovası dolar taşardı! Ulus-devletlerinin arkasına sığınan tekelci kapitalistler tekel egemenliği sayesinde az gelişmiş ülkelerin sütünü bir inek gibi sağarlardı adeta! Bu tekel kâr'ından gelişmiş ülkelerin halkı-çalışanları da alırlardı paylarını tabii! Buna bağlı olarak da toplumsal yaşam seviyesi buralarda bir hayli yükselmişti.**

Dünya tekleşip de, küresel rekabet mücadelesinde üstte kalabilmek için, sermaye üretim maliyetlerinin daha düşük olduğu az gelişmiş ülkelere doğru kaymaya başlayınca işler değişti! Bu o kadar önemli bir gelişmeydi ki, birkaç yıl içinde gelişmiş ülkelerdeki yatırımlar bıçak gibi kesilmeye başladı. Sırtına dolarlarını eurosunu yükleyen kapitalistler Çin'e, Hindistan'a, Türkiye'ye, üretim maliyetleri nerede düşükse, kim kendisine daha elverişli yatırım olanakları sunuyorsa oraya gitmeye başladılar! İnfomasyon teknolojisinin bu kadar geliştiği, küçük bir köy haline gelmiş bir dünyada üretimin nerede yapıldığı hiç önemli değildi artık. Hatta öyle ki, bir malın bir parçasını Çin'de, bir parçasını Polonya'da yaptırarak, sonra da bütün bu parçaları örneğin Türkiye'de bir araya getirip monte etmek bile mümkündü. Önemli olan, rekabet mücadelesinde en iyi kalitede ve en ucuza üreterek azami kâr'ı gerçekleştirebilmektir. Üretimin, yatırımların hangi ülkede olacağına sermaye açısından başka hiç bir anlamı kalmamıştı. Sermaye, sırtındaki "ulusal" etiketini hiç düşünmeden çıkarıverdi! Gelişmiş ülkelerin ulus-devlet yöneticileri de sap gibi ortada kaldılar! Yatırım olmayınca işsizlik bir çığ gibi büyümeye başlamıştı. Devlet bütçesindeki açıklar gittikçe büyüyordu. Ve işin ilginç tarafı, iktidara kim gelirse gelsin artık hiç bir çözüm yolu da görünmüyordu ufukta! Hani öyle eskiden olduğu gibi, muhafazakârlar gider, sosyal demokratlar gelir, ya da tersi, işlemiyordu artık! Örneğin, bir işçinin Almanya'daki maliyeti ayda üç bin euro ise, bu, Çin'de yüz elli dolar, Polonya'da üç yüz dolardı. vb. Üstelik bir de bedava arsa ve ilk on yıl için vergi muafiyeti de elde ediyordu kapitalistler buralarda! Ulus devlet yöneticileri Almanya'daki işçi ücretlerini indirseler indirseler kaçça indirebilirlerdi ki! Bu yolla bir Çin'le rekabet edebilmenin imkânı yoktu!

Yapacak birşey kalmamıştı! Sermaye nerede ucuza üretebiliyorsa oraya gitmeye mecburdu. O gitmezse, rakibi gidecek, ondan daha ucuza ürettiği için de azami kârı o

cebine indirecekti. Bırakınız azami kârı, iletişimin bu kadar geliştiği bir dünya'da rekabet mücadelesine ayak uydurmadan ayakta kalabilmek bile mümkün değildi artık. Ulus-devlet yöneticilerinin vatan-millet çılgınlıkları, “biraz da ülkenizi düşünerek yatırım yapın” çağrıları hiç yankı bulmuyordu. Sermayenin yeni vatani bütün dünyaydı artık. Ulus-devlet kabuğu çatlamış, kuş pır diye uçup gitmişti-gidiyordu. Kimse de onu tutamıyordu!

Sermayenin ulus devlet yükünü sırtından atarak gelişmekte olan ülkelere doğru yönelmesi (yani akış yönünü değiştirmesi), yukarıda bahsettiğimiz bileşik kaplarda, suyun (sermayenin) gelişmiş ülkelere doğru tek yönlü akmasına yol açan basıncın (ulus devlet+tekkel eğemenliğine dayanan emperyalist sömürü mekanizmasının) ortadan kalkmasının bir sonucuydu. Bu baskı ortadan kalkınca, su (yani sermaye) büyük bir hızla yön değiştirerek tersine doğru akmaya başladı!

Sonuç: Gelişmiş ülkelerde yatırımlar, ekonomik büyüme dururken, gelişmekte olan ülkelerde kapitalizm-üretici güçler hızla gelişmeye başladılar..

Şimdi, bir an için, gelişmiş ülke ulus-devletlerini iflâh olmaz dertleriyle başbaşa bırakarak gelişmekte olan ülkelere, buralardaki ulus-devletlere dönelim, ve bakalım buralarda neler oluyor. Herşey görünürde olduğu gibi güllük gülistanlık mı buralarda onu görelim!

ULUS-DEVLET KABUĞU GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE DE ÇATLIYOR

“1923'den beri Türkiye'ye giren yabancı sermaye miktarı yirmi milyar dolar” kadarmış; bu rakama, özelleştirme gelirleriyle birlikte bu yıl (2005) sadece bir yıl içinde ulaşılması bekleniyor”⁸! Bu türden haberleri bugün birçok gelişmekte olan ülke basınında görebilirsiniz.

İyi güzel, sermaye geliyor, üretici güçler-kapitalizm geliyor, ülke büyüyor da, bütün bunlar nasıl oluyor? Sermaye öyle elini kolunu sallayarak, “ben geldim” deyip içeri girerek, kolları sıvayıp hemen yatırıma-üretime mi başlıyor? Hayır! O kadar kolay ve mekanik bir süreç değil bu! Onun da belirli koşulları var yerine getirilmesi gereken! **Dış dinamik olan küresel sermaye, herşeyden önce içerde kendisine uygun bir işletme sistemi ve işbirliği yapabileceği bir iç dinamik arıyor. Eski tekelci-ulusalci-devletçi işletme sisteminin yerine, ülkeyi küresel dünya sistemine bağlayacak serbest rekabetçi bir işletme sisteminin geçirilmesini istiyor. Eski devletçi yapının ve işletme sisteminin içinde oluşmuş yerli burjuvazinin devletçi kabuklarını kırarak, çağdaş, rekabetçi, liberal-demokrat bir yapıya kavuşabilmesinin yollarını açıyor. Yani küresel sermaye, işbirliği için değişimi şart koşuyor. Ve hiç de geri adım atmıyor bu talebinden! “Değişmek istemiyorsan, bu senin sorunundur” diyerek, çekip başka bir ülkeye gidiyor!**

Önce, küresel sermayenin gelişmekte olan ülkelerin önüne koyduğu ve işbirliği için olmazsa olmaz bir şart olarak gördüğü bu “değişim reçetesini” bir görelim, bakalım içinde neler var:

Özel sektörü ekonomik büyümenin temel motoru haline getirmek, enflasyon oranını düşük tutmak ve fiyat istikrarı sağlamak, devlet bürokrasisini küçültmek, bütçe fazlası sağlanamasa bile olabildiğince dengeli bir bütçe yürütmek, ithal ürünler üzerindeki gümrük tarifelerini kaldırmak veya düşürmek, kotalardan ve yerel tekellerden kurtulmak, ihracatı arttırmak, devlete ait sanayi kuruluşlarını ve kamu iktisadi teşebbüslerini özelleştirmek, sermaye piyasalarını serbestleştirmek, para birimini konvertibl hale getirmek, ülkedeki sektörleri, hisse senedi ve tahvil piyasalarını doğrudan yabancı mülkiyete ve yatırıma açmak, ülke içindeki rekabeti olabildiğince arttırmak üzere ekonomiyi devlet düzenlemelerinden arındırmak, kamusal yolsuzlukları, sübvansiyonları ve rüşveti olabildiğince azaltmak, bankacılık ve

⁸ Bu satırlar “Bilişsel Tarih ve Toplum Bilimleri'nin Esasları'ndan” (2005), www.aktolga.de, 5. Çalışma. Bu tarihten sonra, dünya ekonomik krizinin etkileri görülmeye başlayana kadar-2008 sonuna kadar-her yıl ortalama 20-30 milyar dolar sermaye girdi Türkiye'ye...

telekomünikasyon sistemlerini özel mülkiyete ve rekabete açmak, yurttaşlara yerel ve yabancı emeklilik fonları ve yatırım fonları arasından seçim yapma fırsatını vermek. Yani, bütün kurum ve kurallarıyla küresel-serbest rekabetçi kapitalizm-işletme sistemini ülkeye yerleştirmek.

Dikkat edilsin, küresel-serbest rekabetçi kapitalist-işletme sisteminden bahsediyoruz! 17-18. yy'ların ulusal düzeydeki serbest rekabetçi kapitalizminden değil! Evet, bu iki sistemin de rekabet, açık olma, girişim özgürlüğü vs.yanları birbirine benziyor, ama arada çok önemli bazı farklar da var. **Ulusal düzeyde gelişen eski serbest rekabetçi kapitalizm, üretimin yoğunlaşp merkezleşmesiyle birlikte kendi inkârını yaratarak tekelleşmeyi doğurup, ulus devletle bütünleşme sonucunu vermişti. Yeni-küresel serbest rekabetçi kapitalizm ise, ulus devlet kabuğunu çatlatarak dünyaya açılmayı, üretici güçlerin dünya çapında gelişmesini temsil ediyor. Küresel sermayenin gelişmekte olan ülkelere girerken koyduğu „küresel-serbest rekabetçi kapitalist işletme sistemini benimseme“ ilkesini bu çerçeve içinde değerlendirmek gerekir. Bunun anlamı açıktır: „Kabuklarınızı kıracaksınız“ diyor küresel sermaye! Hangi „kabuklardır“ bunlar? Hiç uzatmaya gerek yok! Bu kabuklar, ulus-devlet kabuklarıdır-daha başka bir deyişle de milliyetçiliktir, korunmacılıktır; kalın gümrük duvarlarının arkasında yerli despotlarla birlikte ot gibi yaşayıp gitmektir-. „Ulus-devlet duvarlarını yıkın ve ülkenizi küresel dünya sistemiyle bütünleştirin“ diyor sermaye. „Bunu yaparsanız ben de gelir ülkenize yatırım yaparım“ diye de ilave ediyor.**

„KÜRESEL DEMOKRATİK DEVRİM“, „GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER“ VE TÜRKİYE

Küreselleşme süreci nedir, bu süreç neden devrimci bir süreçtir? Eski dünya, herbirisi kendisi için var olan toplumlar arasındaki ilişkiler zemini idi. Yani eski dünyada henüz daha, bilimsel anlamıyla “dünya sistemi” diyebileceğimiz bir sistem yoktu ortada⁹. İşte bu zeminin içinden, bir dünya sistemi olarak tek bir dünya toplumu doğuyor şimdi. Küreselleşme süreci bu doğumun gerçekleşme biçimidir. Herbirisi kendisi için var olan ulus-devlet-toplumların duvarlarının yıkılması, bu duvarların içine hapsolmuş bulunan potansiyelin açığa çıkması olayıdır küreselleşme. Tabi, bu dünya toplumu da gene kapitalist bir toplumdur. Küresel serbest rekabetçi kapitalist işletme sistemiyle çalışan „dağınık bir sistemdir“. Sistem merkezini temsil eden bir yönetici yoktur yani. Her biri kendi içinde bir bütün olan, integre birçok parçalardan-alt sistemlerden oluşuyor. Bu „parçalar“ yerel-toplumlar tabi. Aynı bütünün (dağınık sistemin) birbirleriyle yarışarak-biribirini tamamlayan parçalarını oluşturuyorlar bunlar. İki yerine çok sayıda takımın, hep birlikte, futbola, ya da satranca benzer bir oyun oynadıklarını düşünün, bu takımların hepsi de oyunu kazanmak için birbirleriyle mücadele etmektedirler. Bunun gibi birşey küresel kapitalist dünya sistemi de. Ama tıpkı futbol gibi belirli kuralları var bu sistemin-oyunun da. Gerçi bu kurallara uyulup uyulmadığını belirleyen öyle tek bir hakem yok ortada, ama, herkes biribirinin hakemi. Birisi kurallara uymasa diğeri bunu hemen ortaya çıkarabilir. Ve esas olan bu kurallara uymak olduğu için de, kurallara uymayan oyun dışında bırakılarak cezalandırılacaktır.

Şimdi, bu küreselleşme sürecinin-devriminin „gelişmekte olan“ ülkelerde nasıl geliştiğini daha yakından incelemeye çalışalım:

Bugün, „gelişmekte olan“, ya da „azgelişmiş“ dediğimiz ülkeler, yakın geçmişin sömürge-yarı sömürge ülkeleridir. Bunlar, şu ya da bu şekilde „bağımsızlıklarını“ elde ettikten sonra, bu sefer de, soğuk savaş dengelerinden yararlanarak iktidarı elinde tutan “ulus devlet yaratıcısı”, bu anlamda „ulusalci“ bürokratik elit bir tabakanın-devlet sınıfının yönetimi altına

⁹ Her ilişki son tahlilde bir sistem ilişkisidir. Bu nedenle toplumlar arasındaki ilişkiler de her düzeyde, her zaman belirli sistematik ilişkiler olarak oluşur ve gelişirler. Burada kastedilen, bu ilişkilerin küreselleşme öncesi dönemde dünyayı tekleştirecek, tek bir sistem haline dönüştürecek boyutlarda olmadığıdır; ya da daha gevşek ilişkilerden oluştuğudur. Yoksa, geniş anlamda dünyadaki toplumlar arası ilişkiler her zaman bir sistem ilişkisi olarak ele alınabilirler.

giren, üretici güçlerin gelişmesinin adeta dondurulduğu, kısır bir döngünün içinde debelenip duran ülkelerdir. Öyle ki, „ulusal bağımsızlığı temsil ettiğini“ iddia eden bu devlet sınıfı, artık ülkedeki üretici güçlerin gelişmesini engelleyen başlıca unsur haline gelmiştir. „Ulus-devlet“, kapitalist-burjuva devlet demek olduğu halde, „ulusal bağımsızlıkçı“ bu devlet sınıfı, ülkede kendisinden bağımsız bir burjuva sınıfının gelişmesini istememekte, bu yöndeki gelişmeleri engellemektedir. Devletçilik, devlet mülkiyeti, mülkiyete tasarruf yetkisine sahip bürokratlarla-devlet sınıfıyla- özdeşleştiği için, bunlar kendilerini „devletçi“ yeni bir sınıf olarak ilân etmişler, ülkede oluşturdukları devlet tekelliliğiyle özel sektörün, bireysel kapitalistlerin yolunu tıkar hale gelmişlerdir.

Gelişmekte olan ülkelere dair bütün bu söylenenlerin en güzel örneği Türkiye’dir!¹⁰ Türkiye’deki „devlet sınıfı“da „ulusal bağımsızlıkçılığı“, ulus devlet savunuculuğunu kimseye bırakmaz! „Devletçilik“ onların „ulusalcılığının“ vazgeçilmez unsurudur! Öyle ki, bunlar, iktidarı ellerinde tutabilmek uğruna, „Marksist“ oldukları için „devletçi“ olan „solcularla“ ve faşist-ırkçı oldukları için devleti yücelten sağcılarla da kolkola girmişler, gelişmek, ilerlemek-zenginleşmek isteyen halkın, Anadolu kapitalizminin güçlerinin karşısında bir duvar örmüşlerdir. Bütün o „ulusalcı“, ya da „kızıl elmacı“ söylemlerin ardında yatan gerçek budur! Üretim araçlarının ve toprakların yarısından çoğunun devlete ait olduğu bir ülkede, Osmanlının devlet olma geleneğini de arkasına alan böyle bir ittifakı küçümsememek gerekir. Eski konumlarını kaybetmiş olsalar da bunlar tepeden inmecidir ve halâ bir gece ansızın gelebiliriz hayaliyle yaşamaktadırlar. Bunlar için „halk“ „cahil“, güdülmesi gereken bir sürüden-Reaya- başka birşey değildir. Herşeyin en iyisini, doğrusunu onlar bilir! Çünkü onlar „vatan, millet kurtarıcı“ soydandırlar!..

Seksen yıldır bu devlet sınıfına karşı demokrasi mücadelesi veren halkın, Anadolu kapitalizminin güçlerinin mücadelesi hep inişli çıkışlı olmuştur. Demokrasi cephesi, ne zaman biraz güçlense, hemen ardından bir darbeye karşılaşmış, iktidarı „devletin asıl sahiplerine“ terketmek zorunda kalmıştır. Hep iki adım ileri bir adım geri giderek ilerlemek zorunda kalmıştır. Anadolu kapitalizminin güçleri birkaç sefer iktidara gelmiş olsalar da hiçbir zaman devlete sahip olamamışlardır. Çünkü „devlet“ kutsaldır ve devletin asıl sahiplerine aittir! Öyle bir „kapitalist ülke“ düşününüz ki, ülkenin burjuvazisi devletin sahibi olamıyor! Türkiye budur işte! Burjuvaziye rağmen yoktan bir „ulus“ yaratan „kahramanlar“ ülkesidir Türkiye!..

Ya „ilericiler“, „solcular“ „demokrasi kahramanları“? Onların ne yaptıklarını mı merak ediyorsunuz? Onlar da bu oyuna-bu günaha ortak olmuşlardır. Ondan sonra da „bu halk bizi niye desteklemiyor“, neden Türkiye’de sol güçlenemiyor diye yakınırlar!. Niye desteklesin ki halk sizi, siz „devletsiniz“, Devlet Sınıfının müttefiklerisiniz; hem de, Osmanlı’dan bu yana o halka kan kusturmuş olan o „Devlet Sınıfının“ müttefikleri! İnsanlar önlerindeki sorunlarla ilgilenirler, akşam eve götürecekleri ekmeğin kavgasıdır onların kavgası. Ve onlar bu kavgada kim nerede duruyor sadece ona bakarlar. İki tane referans noktası vardır onların kafalarında. Birisi „Devlet Sınıfı“nın durduğu noktadır, öteki de kendilerinin. Sen ne dersin de, eğer öbür tarafın bulunduğu yerde duruyorsan, ağızla kuş tutsan bir işe yaramaz. Osmanlı’dan bu yana böyledir bu. Halkın kafasındaki pusula hiç şaşmaz! „Türkiye halkı, Türkiye seçmeni hep sağ’ı desteklemiş“! „Devlet Sınıfının“ „solcu“ olduğu bir ülkede buna hiç şaşmamak lâzım!

İşte tam bu noktada küreselleşme devrimi, Avrupa Birliği’yle bütünleşme süreci giriyor araya; ve „ulusalcılığını“ „batıcılığının“ ayrılmaz bir parçası olarak gören Türkiye Devlet Sınıfı’nı suçüstü yakalıyor! Avrupa Birliği’yle bütünleşme sürecine karşı çıkmak

¹⁰ Ama sadece Türkiye değil! Alın bir Suriye’yi, Arap ülkelerini, Afrika ülkelerini, ya da Asya’daki birçok diğer ülkeyi, bunların hepsini genel olarak aynı „gelişmekte olan ülkeler“ kategorisi içinde ele alabiliriz. Türkiye bunların belki de en ilerisidir. Bu ülkeler, kendini „ulusalcı“, ulus yaratıcısı olarak nitelendiren, ama diğer yandan da, ülkede kendilerinden bağımsız bir burjuva sınıfının gelişmesini istemeyen-bu yöndeki gelişmeleri engelleyen „nevi şahsına münhasır“ bir devlet sınıfının yönetimindeki ülkelerdir.

zorunda kalmaları onların yüzündeki “çağdaşlık” “ilericilik” “baticılık” maskesini birden indiriveriyor! “Kral çıplak kalıyor”!¹¹

Ama bu sürece hazırlıksız yakalanan sadece onlar mı! Daha dün kadar koruyucu dinci kabuklarının içinde Devlete karşı ayakta kalabilme mücadelesi veren Anadolu kapitalistleri de şaşırıyorlar bu işe! Ama onlar çabuk toparlandılar! Gökte aradıkları ilâhi yardımı birden yerde, Avrupa Birliği'yle bütünleşme sürecinde bulunca kısa zamanda toparlanıverdiler! Eski “dinci” Anadolu burjuvalarını birden bire küreselleşmeci yapan, “dinci” motiflerle yerel düzeyde burjuva demokratik devrim mücadelesi veren “Anadolu Kaplanlarını” küresel dış dinamiklerle birleştiren diyalektik budur işte! Başta Türkiye olmak üzere, gelişmekte olan bütün ülkeleri kasıp kavuran devrimci dalganın esas budur. Bugün bir değil iki kere devrimcidir bu ülkelerin burjuvaları! Birincisi, kendi ülkelerinde gerçekleşen demokratik devrimde taşıdıkları öncü rolden dolayı. İkincisi de küresel devrime katkılarından dolayı.

Kapitalistler elbette ki kendileri için demokrasi isteyerek ayağa kalkıyorlar. Yani, özel olarak halkı, işçileri düşündükleri, onlara acıdıkları için, ya da ideolojik nedenlerden dolayı değil! Ama işte tam bu noktada, onların çıkarlarıyla halkın-işçilerin çıkarları da kesişiyor zaten, ve demokrasi mücadelesi bütün halkın mücadelesi haline geliyor. Üretici güçlerin gelişmesini engelleyen devletçi işletme sisteminin yerine serbest rekabetçi bir işletme sisteminin geçmesi sadece kapitalistlerin işine yaramıyor, bundan çalışanlar da yararlanıyorlar. Kapitalist, azami kâr peşinde koştuğu için, özgürce üretim yaparak daha da zenginleşmek için istiyor demokrasiyi; devletçi sistemin önüne çıkardığı engellere bu yüzden karşı çıkıyor. Ama bütün bunları gerçekleştirebilmesi için, işgücünü özgürce satabilen işçilere de ihtiyacı var onun. İşte onun herkes için özgürlüğü savunuyor olmasının nedeni buradan geliyor. Evet burjuvazi Osmanlının reayasını-köylüyü işçi yaparak özgürleştiriyor! „Bu da bağımlılığın başka bir biçimi“ olsa bile gene de özgürleştiriyor onu ! Çünkü üretici güçler böyle gelişir. İşçiler burjuvalara bağımlı hale gelmesinler diye köylülüğü mü savunacağız! O zaman ilkel komünal topluma geri dönelim, „İlericilik“ bu mudur! Devlete bağlı kamu iktisadi teşebbüslerinde, bir kişinin yapacağı iş için torpille işe alınan beş kişinin çalıştığı bir düzeni savunmak mıdır „ilericilik“! „Hangi sistem altında gelişiyor üretici güçler“, belirleyici olan bu değil midir. İlerici, devrimci, demokrat olmanın ölçüsü bu soruya verilecek cevapla bağlantılı değil midir...

Dün, teknelci kapitalizme-emperyalizme karşı bağımsızlık mücadelesi vermektir ilericilik; bugünse, „ulusal bağımsızlığı“ savunmak adına devletçi-çağ dışı bir düzenin bekçiliğini yapanlara karşı durmaktır; küresel demokratik devrime karşı ulusal duvarların arkasına gizlenenlere karşı durabilmektir.

Dün, sermaye yetersizliğine çare olarak bulunan „kamu iktisadi teşebbüslerini“ desteklemek belki ilericilikti, ama bugün ilericiliğin ölçüsü devlet tekelliliğine karşı özelleştirmeleri desteklemektir!

Dün, yabancı sermayeye karşı çıkmak ilericilikti. Çünkü, kapitalizmin teknelci aşamasında-emperyalizm aşamasında sermaye ihracı sömürgeciliğin ayrılmaz parçasıydı. Sömürge ve yarı sömürge halklar bu „yabancı sermayeye“ karşı mücadele içinde geliştirmişlerdi kurtuluş savaşlarını. Bugünse, tam tersine, „yerli-millî sermaye“ diye ulusal duvarların arkasına gizlenerek tekel kuran ve kendi halkını kendisine mecbur bırakan „ulusal-sermayeyi“ savunmaktır gericilik!

¹¹ Otuz yıl önce, “Kral çıplaktır” deyince herkes şaşkın şaşkın bakıyordu bana! Çünkü, herkes onu başka türlü tasarlıyordu kafasında! Kralın çıplak olduğunu sadece onun en yakın çevresinde olanlar biliyordu o zaman! Bu nedenle, bir tek Kralın etrafındakiler söylenenleri ciddiye aldılar ve hemen el ve ağız birliğiyle onun giyinik olduğunu “ispat” ettiler! Aksini söyleyenlerin de kafayı üşütmüş olması gerektiğine ikna ettiler seyircileri!..

Ey, küresel bir dünya sisteminin doğmakta olduğunu göremeyen eski ilericiler, kapitalizm bir dünya sistemi haline geldi artık! Sermaye küreselleşti. Sermayenin ulus'u kalmadı! Ulusalçı nutuklarla sizi uyutanlar, sizin „ulusal-sermaye“ dedikleriniz, küresel rekabet mücadelesine girmek istemeyen, ulusal duvarların arkasına gizlenerek kendi tekel konumlarını muhafaza etmek isteyen yerli bezirgânlardır. Bugün, içinde yaşadığımız küreselleşme sürecinde, „kim ki bir taş üstüne bir taş koyuyor, niyeti, menşei, „ulusal kökeni“ ne olursa olsun hoş geldi sefa geldi“ ülkemize demeyi öğrenmeden artık ne devrimci olunabilir, ne de çağdaş. Çünkü, kendi ülkende üstüste konulan o taşlardır ki, hem yerel, hem de küresel düzeyde, üretici güçlerin gelişmesini ifade eden onlardır. Kapitalizmin kendini inkârı sürecinin köşe taşlarıdır onlar! Bu diyalektiği anlayamıyorsanız hiç olmazsa susun!

HEM „ULUSALCI“, HEM DE KÜRESEL DEVRİMCİ OLMAK MÜMKÜN MÜDÜR?

Hayır, hem „ulusalçı“, hem de küresel devrimci olunamaz! Küresel devrimci olmak demek sürece küresel bakabilmek demektir. „Ulusal sermaye“ „yabancı sermaye“ ayrımı yaparak küresel devrimci olunamaz! Ha, siz çok „zeki“ bir „ulusalcısınız“ belki ve halkınıza da diyorsunuz ki, „kapatın çenenizi, ben bütün o enayileri ülkemize toplayacağım, varsın yatırım yapsınlar. Üretim maliyetleri çok düşük olduğu sürece akın akın geleceklerdir buraya. Dışinizi sıkın biraz. Hele bir zenginleşelim, sonra bu kadar yatırımı yapmışken bırakıp bir yere de gidemezler, işte o zaman istediğimiz herşeyi dikte ettirebiliriz onlara. Aman çocuklar fazla ücretmiş, demokratik haklarmış, bütün bunları unutun, kapatın çenenizi de hep beraber ulusal çıkarlarımız için bu oyuna devam edelim!“ „Asya kriziyle“ tepetaklak giden bütün o Asya'lı uyanık diktatörlerden bahsettiğimizi anlamışsınızdır herhalde!

Ama bu arada bir de Çin var! O neresinde peki bu sürecin? Küresel sermayenin en gözde ülkesi Çin bugün! Bu bir çelişki değil mi! Nasıl oluyor da, Çin gibi, antika bir devlet sınıfı tarafından yönetilen, demokrasinin adından bile söz etmenin mümkün olmadığı bir diktatörlük bu kadar yabancı sermayeyi çekebiliyor, nasıl oluyor da küreselleşme sürecinde bu kadar önemli bir rol oynayabiliyor? Diğer ülkeler de mevcut yapılarını koruyarak Çin gibi küreselleşemezler mi?

Birincisi şu: „Sosyalist sistemin“ çöküşü Çin için çok önemli bir uyarı oldu! Kendi geleceklerini gördüler adeta. Ve „denize düşen yılanı sarılır“ hesabı, bu süreci durdurmak için o güne kadar „yılan“ olarak gördükleri küresel sermayeye kapıları açtılar! Bir tür uzlaşma, kendini kurtarma çabasıydı bu. Çin devlet sınıfı ülke içindeki tek hakim güç oluşuna da güvenerek küresel sermayeye serbest rekabetçi piyasa ekonomisinin bütün kurallarına uyacağına dair garantiler verdi. Ama en önemlisi de dedi ki, bakın iki milyar insan yaşıyor burada, ücretler çok düşük, üretim maliyetleri yok denecek kadar az, ülkenin tek hakimi de benim, yani herhangi bir organize muhalefet de yok, gelin bu olanakları değerlendirin! Yani, „bakın duvarları açıyorum, bana dokunmanıza da gerek yok, sizinle birlikte çalışacağıma söz veriyorum“ dedi! Peki küresel sermaye aptal mı, onlar bilmiyorlar mı bütün bunları? Elbette ki biliyorlar! Ama kendisine güveniyor sermaye. Hangi gerekçeyle olursa olsun bir kere içeri adımını atıp da üretici güçleri harekete geçirmeyi başladımıydı ya, er ya da geç gerisinin geleceğini biliyor. Niye otursun da yıkılana kadar duvarların dışında beklesin ki! Hazır kapı açılmışken içeri girip orada çalışarak duvarların yıkılmasını daha da kolaylaştıracağını düşünüyor sermaye. Çin olayı budur.

Unutmayalım, dış dinamik ne kadar güçlü olursa olsun, ulus-devlet duvarlarını yıkan son tahlilde o duvarların içindeki üretici güçlerin gelişmesi olayıdır, yani iç dinamiktir. Ve Çin gibi, üretici güçlerin gelişme seviyesinin çok geri olduğu bir ülkede dış dinamiğin sürece dışardan müdahale olanakları çok sınırlıdır. Ama bir kere içeri girip de sürecin-iç dinamiğin bir parçası haline gelirse işlerin çok daha kolaylaşacağı açıktır. Yani küresel sermaye sadece Çin devlet sınıfının verdiği güvencelere kanıp da girmemiştir Çin'e! Herşeyden önce bir kendine güvendir bu. Bir an için Çin'in politika değiştirdiğini düşününüz, yani, Çinli bürokratların „yeter artık, milyarlarca dolar girdi içeriye, bu kadar para elimizde rehinken biz ne dersek onu

yapmak zorundalar“ diye düşünmeye başladıklarını düşününüz! Ne mi olur, üç günde Çin'in altı üstüne gelir! Dışardan giren global sermaye akışıyla birlikte kurulan denge bir anda bozulur. Şu an için halâ sesini çıkarmayan ve ayda yüz elli dolara çalışarak karnını doyurmaya çalışan o iki milyar insan da bir anda ayağa kalkarak yerle bir ediverirler o duvarları!

KÜRESEL-TOPLUMSAL BİLEŞİK KAPLAR TEORİSİ

Küresel-kapitalist dünya sisteminin oluşumu sürecinin-küreselleşme sürecinin-, ulus-devlet duvarlarının yıkılarak, ülkelerin aynen bileşik kaplarda olduğu gibi birbirlerine bağlanmaları süreci olduğunu, ülkeler arasında oluşan toplumsal bileşik kaplarda ülkeden ülkeye akan o suyun ise sermaye olduğunu söylemiştik¹². Şimdi buna bir şey daha ilâve etmek istiyoruz: Su (yani sermaye), bileşik kaplarda, daima, bütün kaplarda su seviyesinin eşitlenmesi yönünde akar. Buna toplumsal bileşik kaplar teorisi adını veriyoruz.

18-19. yy'larda, tekelci kapitalist ulus-devletlerin egemen oldukları dünyada, ülkeleri bu şekilde birbirine bağlayan bağlar henüz daha oluşmuş değildi. Her ülke, etrafını çeviren ulusal duvarlarının içinde, kendisi için varolan bir toplumsal sistemdi. Bu durumda, tekelci kapitalist ulus-devletler, sömürgecilikteki ve dünyayı paylaşma mücadelesindeki başarılarına paralel olarak, ulus-devletlerinin askeri gücünün de yardımıyla, tıpkı bir ineğin sütünü sağır gibi dünyadaki diğer halkları-ülkeleri sağmışlar, sermayenin getirilerinin kendi ülkelerinde-gelişmiş ülkelerde toplanmasını sağlamışlardı. Küreselleşme süreciyle birlikte oluşmaya başlayan toplumsal bileşik kaplar bu süreci şimdi tersine çeviriyor ve su-sermaye artık gelişmiş ülkelere doğru akmaya başlıyor. Buralarda azami kâr elde etme oranı çok daha yüksek olduğu için, elde edilen kazançlar da gene buralarda kalıyor. Yani, gelişmekte olan ülkelere doğru değerleri oturufta gelişmiş ülkelerde çıtır çıtır yemiyor kapitalistler! Yedikleri kadarı zaten var ellerinde! Muazzam miktarlarda sermayeden bahsediyoruz, öyle yenip yutulacak miktarlardan değil! Bir Çin, Hindistan, şimdi de Türkiye olayının-„mucizesinin“- altında yatan gerçek budur. Ve bu öyle bir „gerçek“tir ki, bugün bunu artık gözleri 19-20.yy'lardan kalma ideolojik gözlüklerle kapalı olanların dışında herkes görüyor!

KÜRESELLEŞME-ÜRETİCİ GÜÇLERİN GELİŞMESİ-SINIF MÜCADELESİ

Peki hepsi bu kadar mı? Küreselleşme, sadece, sermayenin küresel bir akışkanlığa kavuşması olayı mıdır? Yani bir ülkeye sermaye girince, bu hemen burada üretici güçlerin gelişeceği anlamına mı geliyor? Sorunun cevabı, „üretici güçler“ derken bundan ne anladığımıza bağlıdır. Bütün bunları daha önce ayrıntılı olarak inceledik, ama konuyla ilişkisi içinde bir kere daha bazı noktaların altını çizelim.

Bir kapitalist için „üretici güç“ sermayedir. Bunun dışındaki bütün diğer unsurlar onun türevleridir. Koordinat sisteminin merkezi burjuvazi-sermaye olduğu zaman görünenlerin özeti budur. Burjuva dünya görüşünün çıkış noktası da budur.

Koordinat sisteminin merkezini işçi sınıfına doğru kaydırduğınızda ise bunun tam tersi bir tablo çıkar ortaya. Bu durumda artık üreten yaratan sadece işçilerdir, çalışanlardır. Üretim araçları, teknik vb.bunlar sadece yaratıcı emeğin ürünleridir. Sermaye, özel mülkiyetle birlikte, üretimin zorunlu bir faktörü değildir. Böyle olduğu için de, günü gelince işçiler özel mülkiyet düzenini ortadan kaldırarak sermayenin

¹²Peki sermaye nedir? Sermaye üretim ilişkisidir, kapitalist üretim ilişkisidir. O halde küreselleşme, kapitalist üretim ilişkisinin bütün dünyayı bir ağ gibi örmesidir. Dağınık, ama birbirine bağlı bir dünya sisteminin oluşmasıdır. Bu sistemde sistem merkezini temsil eden belirli bir „nokta“, yer, temsilci vb. yoktur. Sistem merkezini temsil eden sıfır noktası yere ve zamana bağlı değildir, her yerde oluşabilir!

egemenliğine son vereceklerdir. Burjuvazinin egemen olduğu kapitalist toplumdan, işçi sınıfının egemen olduğu sosyalist topluma geçişin mantığı budur.

Gerçekte ise (bilişsel olarak) toplum, çevreden aldığı madde-enerjiyi-informasyonu kendi içinde işleyerek kendini üreten-yaratan canlı bir sistemdir. Kapitalist toplum söz konusu olduğu zaman, sermaye, sistemin içindeki üretim ilişkisidir; yani çevreden alınan madde-enerjiyi-informasyonu değerlendirip işleyen, üretici güçler arasındaki ilişkidir. Madde-enerji-informasyon „hammadde“ olarak çevreden alınıyor, sistemin içinde bulunan ve „sermaye“ adı verilen kapitalist üretim ilişkileriyle birbirlerine bağlı üretici güçler tarafından değerlendirilip işleniyor, ürün haline getiriliyor. Olay bundan ibarettir. Peki nedir, ya da kimlerdir, bu kapitalist sistemin-toplumun içinde bulunan ve sermaye ya da kapitalist üretim ilişkisi dediğimiz bağ’la birbirine bağlı olan üretici güçler? İşverenler ve işçilerdir. Nasıl üretiyorlar bu „üretici güçler“?

Dışardan-çevreden alınan madde-enerjinin-informasyonun değerlendirilerek işlenmesi-ürün haline getirilmesi süreci iki aşamada gerçekleşir. Önce, ilk aşamada, üretilecek olan ürüne ilişkin bir üretim planı olmalıdır elde. Çünkü üretim bilişsel bir faaliyettir. Kim yapar, ya da yaptırır bu planı? Burjuvazi. Sistemin dominant unsuru olarak neyin üretileceğine „karar veren“ de o dur zaten. Sonra da, ikinci aşamada, bu plan, gerçekleştirilmesi için motor sistem olarak işçilere-çalışanlara verilir. Kollektif bir yaratık olarak „ürün“ böyle çıkar ortaya.

Ürün bir çocuk gibidir. Babası işverense anası da işçi olan bir çocuk! Baba ve ana’dan gelen bilgilerden-DNA’lardan- oluşur çocuğu var eden bilgi. Bunların sentezidir. O halde, bir toplumun içindeki üretici güçler, genel olarak insanlardır. Özel olarak da, eğer sınıflı bir toplumdan bahsediyorsak, o toplumsal yapı içinde, karşılıklı olarak zıt kutuplarda toplanmış olan insanlardır. Kapitalist toplumdan bahsettiğimize göre, bu toplumun üretici güçleri işçiler ve işverenlerdir. İşveren olmadan işçi olmaz ve tersi. Bu ikisi birden olmadan da toplum, kapitalist toplum olmaz. Üretim araçları, teknik vs bütün bunlar son tahlilde insanın uzuvlarının uzantılarıdır. İnsan, doğayla etkileşerek yeni bilgiler üretir ve bu bilgileri de sonra tekrar yeni bilgiler üretmede kullanır. Üretim araçları bu süreç içinde üretilen bilgilerin maddi biçimleridir o kadar. Yani „araçlar“ üretmez, insanlar üretir. İnsanlar kendileri de bir ürün olan o araçları tekrar üretim faaliyetinde kullanırlar.

Şimdi, „küresel sermaye“, gelişmekte olan bir ülkeye girdi diyelim. Bu andan itibaren bu ülkede nelerin olacağını adım adım izlemek istiyoruz:

Sermaye niye geliyor o ülkeye? Azami kâr yasası gereğince mümkün olan en yüksek kazancı elde edebilmek için. Üretim faaliyetine ilişkin bütün hazırlıklar-yatırımlar yapılıyor, işçiler işe alınıyor ve üretim başlıyor. Üretim faaliyetinin başladığı bu ilk an’ın gerçekliğini bilişsel bilim terminolojisiyle „ilk durum“ olarak ifade ediyoruz. Daha başka bir deyişle bunu, o üretim birimine ilişkin üretici güçlerin ilk doğuş-oluşum hali-denge durumu-toplu sözleşme durumu olarak da ifade edebiliriz.

Süreç, üretim süreci başlıyor. Üretim faaliyeti kollektif bir faaliyettir. İşveren üretimin planını hazırlıyor, ya da hazırlatıyor, sonra da bunu gerçekleştirmeleri için işçilere veriyor, onlar da plana uygun bir şekilde ürünü gerçekleştiriyorlar. Çocuk doğdu! Ama işveren, üretim araçlarının sahibi olduğu için, „bu benim“ diyerek en sonda oluşan ürüne sahip çıkar! Ve ürün, piyasada satılarak gerçekleştirildikten sonra, üretim maliyetleri çıkarılınca, geriye kalan kısım kâr adı altında işverenin cebine girer.

Ne oluyor bu durumda? İşçiler, aldıkları ücretle üretim faaliyeti esnasında harcadıkları enerjiyi yerine koyarak, ancak o ilk durumlarını muhafaza edebilirlerken, işverenler, elde ettikleri artı değerle bir „üst duruma“ geçmiş oluyorlar. Yani işverenler ilk durumdaki dengeyi ihlâl ederek bir „üst duruma“ geçerlerken, işçiler halâ o ilk durumda kalmış oluyorlar. İşte,

kapitalizmin gelişme sürecinin iç dinamiği bu çelişkidir. Neden mi? Çok açık! Kendileri bir üst duruma çıktıkları halde, azami kâr yasası gereğince „üretim maliyetlerini düşük tutmak için“, işçilerin halâ o ilk durumda kalmalarını, eski ücretle yetinmelerini isteyen işverenlere karşı işçiler mücadeleye başlarlar da ondan. Ve sonunda yeni bir „toplu sözleşme“ yapılır, işçiler de böylece bir üst basamağa çıkmış olurlar. Kapitalizmin gelişme sürecinin diyalektiği budur. Süreç bu şekilde basamak basamak çıkılarak gelişir. Eğer işveren üretim araçlarının özel mülkiyetine „sahip“ olmasaydı aradaki bu çelişki de olmazdı. Çelişki olmayınca da artı değer olmazdı, kapitalizm olmazdı, kapitalizmin gelişmesi diye birşey de olmazdı tabii! Ya da eğer işçiler, artı değere el koyarak o ilk denge durumunu bozan işverene karşı mücadele etmeselerdi (veya köleler gibi, bir üretim aracı statüsünde olup da edemeselerdi) gene gelişme, ilerleme olmazdı. Çünkü bu durumda, işçilerin satınalma gücü hiç artmayacağından, ülke genelinde kapitalistlerin „sahip oldukları“ ürünlerin „satılarak gerçekleşmesi“ oranı da hiç değişmezdi ve bundan son tahlilde kapitalistler de zarar görürlerdi. İşçiler, ilk durumdaki dengeyi bozarak bir üst duruma geçen işverene karşı mücadele edip kendilerini de o üst basamağa taşıyarak, son tahlilde, kapitalistin de gelişmesine yardımcı olmaktadırlar. **İşte, üretici güçlerin-iç dinamiğinin gelişme diyalektiği budur. Sınıf mücadelesi kapitalizmin gelişmesinin itici gücüdür.**

Bilgi üretimi sürecinin, üretilen bilgilerin tekrar üretim sürecine uygulanmasının diyalektiği de budur. Sürekli azami kâr peşinde koşan kapitalistler, daha iyi kalitede ve daha ucuza üretebilmek için daima yeni bilgilerin peşinde koşarlar. Bu, aynı zamanda, sınıf mücadelesinden kurtulmanın da tek yolu gibi görünür onlara! Birçok işçinin yapabildiği işi tek başına yapan yeni bir makine üretim maliyetini düşürmenin en kestirme, garantili yolu gibi görünür! Ama buna rağmen, aynı denge gene kurulur bir süre sonra! Çünkü o makineleri kullanacak olanlar da gene insanlardır! Böylece, üretimin giderekten daha az işçiyle, daha çok makineyle-robotla yapıldığı bir süreç başlar. İşte kapitalizmi kendini inkâra götüren süreç de budur zaten.

Şimdi geliyoruz bu sürecin, yani üretici güçlerin gelişmesi sürecinin küreselleşmeyle olan ilişkisine. Soru şudur: Sermayenin küreselleşmesiyle üretici güçlerin küresel düzeyde gelişmesi arasındaki bağlantı nedir?

Bugün Almanya’da (ve bütün diğer gelişmiş ülkelerde) çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve daha yüksek ücretlere sahip olmak isteyen işçilere işverenlerin verdiği cevap şu oluyor: „Oturun oturduğunuz yerde, biraz daha ileri giderseniz fabrikayı kapatır giderim. Sökerim makineleri, götürür işçilerin daha az ücret talep ettikleri, üretim maliyetlerinin daha düşük olduğu bir ülkeye kurarım. Örneğin Polonya’ya giderim. Daha olmadı Türkiye’ye giderim. O da mı olmuyor Çin’e, Hindistan’a giderim“! Bitti! Gerçekten de olay burada bitiyor.! Ulusal düzeyde üretim sürecinin ayrılmaz parçası olan işveren veya işçilerden bir taraf olayı bu şekilde „çeker giderim“ diye koyabildiği an orada olay biter! Nitekim de öyle oluyor. Sendikalar sesini kesiyor, işçilerin sesi soluğu çıkmaz hale geliyor ve kuzu kuzu, daha az ücretle, daha uzun süre çalışmak için işlerinin başına dönüyorlar! Arada bir, „işverenlerden daha çok vergi alınarak, bunlarla yeni işyerlerinin açılmasını, işsizliğe çare bulunmasını“ savunanlar da çıkıyor, ama bunları da takan yok! Cevap hazır çünkü: „İşverenlerin küresel rekabette ayakta kalabilmeleri için onlardan böyle bir şeyi talep edemeyiz“. Ulus devlet, hem sermaye tarafından terkedilmiş olmanın burukluğu içinde (hatta ihanete uğradığını bile düşünüyor zaman zaman), hem de daha fazla ileri gidemiyor ona karşı, çünkü halâ ona muhtaç!..

Ama sadece gelişmiş ülkelerde mi böyle bu, örneğin bir Türkiye’de de benzeri şeyler söyleniyor çalışanlara! „Çin’e, Hindistan’a bakın“ deniyor, „işçiler orda ayda yüz elli dolara çalışırken siz burda dört yüz dolar alıyorsunuz da halâ memnun değilsiniz, susun yoksa fabrikayı kapatır gideriz“ deniyor! Ve işçilerin de boynu bükülüyor, „buna da şükür“ diyerek seslerini kısıyorlar.

Evet, sınıf mücadelesi kapitalizmin gelişmesinin itici gücüdür, iç dinamiğin motorudur; ama bunun da ön koşulu, işçi ve işverenlerin birlikte var oldukları sistem gerçekliğidir. Eğer ulusal düzeyde, işçi ve işveren arasındaki bağ her an kopabilir duruma gelmişse, yani taraflar kendi varlıklarını artık bu bağlaşım içinde görmek zorunda değılseler, orada ne sınıf mücadelesi olur, ne de birşey! İşte bugün durum aynen budur. Peki ne demek oluyor bütün bunlar?

Bugün artık, bir ülkeyi tek başına, sadece ulusal düzeyde ele alarak, o ülkedeki üretici güçlerin gelişmesi hakkında bir yargıya varamayız. Bugün, dünyanın herhangi bir ülkesinde, üretici güçlerin gelişmesini belirleyen esas unsur o ülkenin küresel-toplumsal bileşik kaplar içindeki yeridir. Yani belirleyici olan artık sadece „iç dinamik“ değil, küresel „dış dinamiktir“de! Ama buradan hemen, iç dinamiğin artık önemini kaybettiği sonucu da çıkarılmamalıdır! Evet, bugün ülkenizin kaderini belirleyen esas faktör onun küresel bileşik kaplar içindeki yeridir, ama bu sadece madalyonun bir yüzüdür, görünen yüzüdür. Bir de görünmeyen yan var tabi. Örneğin, neden Afrika değil de Çin, ya da Hindistan sorusunun cevabı da bununla ilgili! Evet, neden Afrika değil de Çin-Hindistan? Yani bugün küresel sermaye neden Afrika'ya akmıyor da Çin'e gidiyor? Neden Afrika değil de Çin küresel bileşik kaplarda suyun aktığı-su seviyesinin yükseldiği taraf haline geldi? İşte bu sorunun cevabı „iç dinamik“le-tarihsel gelişme süreciyle ilgili. Yani öyle rasgele oluşmuyor küresel bileşik kaplar. Hangi ülkenin daha önce bileşik kaplara dahil olacağı bir raslantı değil. Ve bu anlamda ele alınırsa iç dinamik gene ön plana çıkıyor, iç dinamiğin belirleyici yanı ağır basıyor; ve son tahlilde dış dinamiğin iç dinamikle bütünleşerek birlikte etkide buldukları sonucuna varıyoruz.

Bugün, küreselleşme sürecinin itici gücü olan, onu daha da genişletip yaygınlaştıracak olan, ama sadece bu kadar da değil, küresel düzeydeki bütün diğer gelişmeleri de birinci derecede etkileyecek olan en önemli faktör, küresel bileşik kaplarda su seviyesinin en hızlı yükseldiği yerlerdeki sınıf mücadelesidir. Daha açık olmak gerekirse, önümüzdeki dönemde Avrupa'nın gelişmiş ülkelerindeki, veya Afrikanın henüz el değımemiş, yani henüz küresel bileşik kaplara dahil olmayan ülkelerindeki gelişmeleri birinci derecede etkileyecek en önemli faktör Çin ve Hindistan gibi küresel sermayenin gözdesi olan ülkelerdeki sınıf mücadeleleri olacaktır! Bu sonuca nasıl mı varıyoruz: Bugün ancak Çin ve Hindistan gibi, küresel bileşik kaplarda su seviyesinin en hızlı yükseldiği ülkelerde gelişecek sınıf mücadeleleridir ki, biryandan buralarda çalışan insanların yaşam seviyelerinin yükselmesine katkıda bulunurken, diğer yandan da, buna bağlı olarak, sermaye için buraları eskisi kadar „çekici“ olmaktan çıkaracak, onu yeni, „daha çekici“ yerler aramaya mecbur edecektir. Niye Çin'e gidiyor bugün sermaye? Herşeyden önce, yetişmiş işgücü maliyeti düşük buralarda ve bir de tabi büyük bir pazar potansiyeli var buraların. Kitlelerin satın alma güçleri geliştikçe bu pazar da gelişecek, bunun hesabı yapılıyor. Ama yarın insanların gözü iyice açılır da „üretim maliyetleri“ yükselmeye başlarsa, o zaman sermaye açısından şu anki çekiciliği de azalacak buraların. Ve işte ancak o zaman sermaye kendisine yeni Çin'ler aramaya başlayacak. Geleceğin potansiyel Çin'i ise (diğer Asya ülkelerinin yanı sıra) Afrika'dır hiç şüphesiz. Dış dinamik, küresel bileşik kapların verimli suyu, kaçınılmaz olarak, Afrika ovalarını da basan bir sel gibi oralara doğru da akmaya başlayacak, buraları da bileşik kaplara bağlayacaktır.

Küresel serbest rekabetçi kapitalist işletme sistemi, dış dinamik olarak el attığı her ülkede benzer bir işletme sisteminin oluşmasını zorunlu kılıyor. Küreselleşme sürecini devrimci bir süreç haline dönüştüren de onun bu özelliğidir zaten. Çünkü, eski devletçi-ulusalcı işletme sistemi değışirken, onu ayakta tutan yapı da değışmek zorunda kalıyor bu arada. Dış dinamik hem yeni bir iç dinamiğin oluşmasının koşullarını hazırlamış oluyor, hem de onun gelişmesini hızlandırıyor. İşte, küreselleşme sürecinin, küresel bileşik kaplar teorisinin, üretici güçlerin küresel düzeyde gelişmesinin diyalektiği budur.

GELİŞMİŞ KAPİTALİST ÜLKELER NE YAPACAK?

Bu gelişme, bütün ülkeleri içine alıpta küresel bileşik kaplardaki suyun seviyesi eşitleninceye kadar bu şekilde devam edecektir. Bunun başka hiç yolu yoktur! İleri gelişmiş kapitalist ülkelerin ulus-devlet yöneticileri ne yaparlarsa yapsınlar, artık „ekonomik durgunluğa“, „işsizliğe çare“ bulmaları mümkün değildir. Küresel bileşik kaplarda akan suyun yönünü tersine çevirmeleri mümkün değildir. Peki o zaman „ne olacak bu gelişmiş ülkelerin hali“?

Gelişmiş ülkelerin yapabileceği, yapmaları gereken iki şey var. Birincisi, her zamankinden daha çok demokrasi ve insan hakları savunuculuğu yapmak! İkincisi de bütün vergi yasalarını, yatırım politikalarını vb. değiştirerek, bilim ve eğitime, araştırma ve geliştirmeye daha çok yatırım yapmak, daha çok robotun üretim sürecine sokulması yönünde çaba sarfetmek. Önce birinciyi görelim.

Neden daha çok demokrasi ve insan hakları savunuculuğu? Çünkü, gelişmiş ülkelerin, küresel bileşik kaplarda sermayenin gelişmekte olan ülkelere doğru akışına karşı yapabilecekleri tek şey budur da ondan! Daha çok demokrasi ve insan hakları demek, gelişmekte olan ülkelere insanların gözlerinin daha çok açılması demektir! Bu ise, kaçınılmaz olarak onların ekonomik taleplerine de yansıtacak, ücretlerinin artmasına yol açacaktır! Gelişmiş ülke yöneticileri, denize düşen yılanı sarılır hesabı umutlarını gelişmekte olan ülkelerdeki sınıf mücadelelerine bağlamışlardır! Buralarda sınıf mücadeleleri gelişecek, çalışanların ekonomik ve demokratik talepleri artacak ki, buraların küresel sermaye için eski çekiciliği kaybolsun, hatta mümkünse sermaye bu ortamdan rahatsız olup tekrar eski anavatanlarına geri dönsün! „Aç tavuk rüyasında darı görürmüş“ diye ne güzel söylemiş atalarımız!

Peki neden eğitime, bilimsel araştırmalara daha çok ağırlık vermek, vergi yasalarını vb. değiştirerek üretim faaliyetinde daha çok robotun kullanılmasını teşvik etmek zorundadır gelişmiş ülkeler? Bugün artık, bileşik kaplarda suyun akışını geriye çevirmenin mümkün olmadığı apaçık ortada duruyor. Yani, gelişmiş ülke yöneticileri ne yapsalar, ne etseler üretim maliyetlerini gelişmekte olan ülkelereki düzeye indiremezler. Bu alanda onlarla rekabet edemezler. Rekabet mücadelesinde geride kalmamak için gelişmiş ülkelerin yapabileceği tek şey, üretim faaliyetinde daha çok robotun kullanılmasını teşvik etmek olmalıdır. Çünkü, ayda yüz elli dolara çalışan bir işçiyle ancak bir robot rekabet edebilir! Evet, üretim sürecine daha çok robotun girmesi de „işsizliğe“ çare olmayacak, hatta onu daha da arttıracaktır; ama bu durumda en azından işsizleri doyuracak daha fazla gelir kaynağına sahip olacaktır devlet! Eğitime, bilimsel araştırmalara ağırlık vererek, bu alanlara daha çok yatırım yapmak tek çıkış yoludur. Bugünü olmasa bile hiç olmazsa yarını kurtarmak için!

KÜRESELLEŞMENİN ÖTESİ

Küreselleşme sürecinin gelişme doğrultusunu azbuçuk görebiliyoruz artık. Küresel Bileşik kaplar Teorisine göre, suyun seviyesi bütün dünyada üç aşağı beş yukarı eşitlenene kadar bu böyle devam edecektir. Çin, Hindistan derken, daha sonra Afrika'yı da içine alarak küreselleşme süreci tamamlanacaktır. Peki sonra ne olacak? Yani artık yeni bir Çin, ya da Afrika kalmayınca ortada, o zaman ne olacak? Azami kâr yasası ortada durduğuna göre, bir malı daha iyi kalitede, daha ucuza üretebilmek için o zaman ne yapacak sermaye? Rekabet mücadelesi o zaman nasıl gelişecek?

Bu için iki yolu var! Birincisi şu: 18-19. yy'larda ulusal düzeyde gelişen serbest rekabetçi kapitalizm kendi içinde tekelleri yaratarak 20.yy da kendi zıttına dönüşmüş, ulus devletle bütünleşerek tekelci kapitalizm haline gelmişti. Bugünse, gelişme ulusal düzeyde değil, küresel düzeyde oluyor, ama gene de şu soru ortada: Serbest rekabet gene bir tekelleşmeye yol açar da, dünya bu sefer de küresel tekellerin egemenliği altına girer mi? Bir de tabii, artık bunun mümkün olmadığını, yolun bundan sonra düz olduğunu, serbest

rekabetin yeni koşullarda da aynen devam edeceğini ve bu yolun kapitalizmi kendini inkâra götüreceğini düşünenler var. Önce birinci ihtimali ele alalım ve şu soruyu soralım kendimize. Bugün küreselleşme süreci, küresel serbest rekabet mücadelesi yeni tip küresel bir tekelleşmeye yol açabilir mi?

YENİ TİP TEKELLER, BİLGİ TEKELLERİ OLUŞABİLİR Mİ

“Eğer küreselleşme bir spor olsaydı, durmadan tekrarlanan bir yüz metre koşusu olurdu” diyor Friedman!¹³ Ve devam ediyor: “Soğuk Savaş’ın tanımlayıcı endişesi, dünya çapında sabit ve istikrarlı bir mücadelede çok iyi tanıdığınız bir düşman tarafından yok edilme korkusuydu; küreselleşmenin tanımlayıcı endişesi ise göremediğiniz, dokunamadığınız ve hissedemediği-niz bir düşmandan gelebilecek hızlı değişim karşısındaki korkudur- işinizin, topluluğunuzun ya da işyerinizin en küçük istikrar taşımayan, adı sanı konmamış ekonomik ve teknolojik kuvvetlerce her an değiştirilebileceği korkusu.. Soğuk Savaş zamanında, Beyaz Saray’ı Kremlin’e bağlayan özel telefon hattına uzanırdık- bölünmüş de olsak, en azından birilerinin, yani bu iki süper gücün idareyi elinde tuttuğuna ilişkin bir semboldü bu. Küreselleşme çağında ise internete uzanıyoruz- hepimizin birbirine bağlı olduğuna, ama idarenin kimsenin elinde olmadığına ilişkin bir sembole”.

Küresel serbest rekabetçi kapitalist dünya sisteminin “dağınık bir sistem” olduğunu söylemiştik. Belirli bir merkezi-yöneticisi olmayan bu “multiagent-çok kutuplu sistemin” oyuncuları sadece devletler olmadığı için bir tür birleşmiş milletler-devletler örgütü değildir bu! Devletleri, küresel faaliyet gösteren şirketleri, “süper güçlenmiş bireyleri”, hatta sivil toplum örgütlerini de saymak gerekir bu arada. Ama küreselleşme çağının esas aktörü-unsuru bireydir. Hem de “süper güçlenmiş birey”! Bu ne mi demektir? Bu, bilginin ve teknolojinin bu kadar demokratikleştiği bir ortamda, birgün, hiç ummadığınız bir yerden birinin karşınıza yeni bir bilgiyle- buluşla çıkarak, çok kısa bir zamanda rekabet mücadelesinde sizin o ana kadar elde ettiğiniz bütün başarıları yok edebilecek bir güce erişebilmesi mümkündür demektir! “İntel’in eski patronu Andy Grove’un küreselleşme çağı için, bu çağda “Yalnız Paranoyaklar Ayakta Kalır” demesinin anlamı budur”!(a.g.e) Yani, o an için pazar payı en büyük şirket siz bile olsanız, gene de kendinize fazla güvenmeyeceksiniz diyor Andy Grove! Acaba birisi beni takip mi ediyor diye durmadan arkasına bakarak yürüyen paranoyaklar gibi, mecbursunuz bir gözü arkada yürümeye diyor! Yani, etrafınızda görünen bir rakip olmasa bile, sanki varmış gibi hareket etmeye, kendi kendinizle rekabet etmeye mecbursunuz bu sistemde! Çünkü, hiç umulmadık bir köşeden her an bir rakip ortaya çıkabilir. Böyle bir süreçte ayakta kalabilmenin tek yolu herkesten daha çok araştırmaya geliştirmeye para ayırmak, bilgi üretimi sürecinde her zaman en önde koşmaktır. Ama bütün bunları yapsan bile gene de yüzde yüz garantisi yoktur bu işin! Bir örnek vereyim. Tam ben bu satırları yazıyordum ki, o gün gazetede bir haber: 27 yaşındaki Ajlan Mengü adında bir Türk genci, sağır ve dilsizlerin iletişim kurmalarını sağlayan bir alet geliştirmiş. Sessizliğin sesi-SOS-adı verilen bu cihaz bileğe takılıyormuş. Tırnaklara yapıştırılan kum tanesi büyüklüğündeki nanoçipler de, sağır-dilsizin el hareketleri ile konuşmasını ses ve yazıya dönüştürebiliyormuş. Hadi gelin de siz böyle bir ortamda “bilgi tekeli” oluşturun bakalım! Bu gence üç-beş kuruş verip elinden buluşunun patent hakkını satın alsan ve sonra da bunu eskiden olduğu gibi çekmeceye atsan ne olacak, bu şekilde üretici güçlerin gelişme sürecini engelleyebilecekmisin! Buna “kargalar bile güler”! Hadi A firması bunu yaptı diyelim, yani aldı bu bilgiyi ve çekmeceye attı! Bilginin bu kadar demokratikleştiği bir ortamda, benzer bir aleti bu sefer de Hans bilmem ne adında başka birinin geliştirmeyeceğini kim garanti edebilir? Onun da tutup bu bilgiyi B firmasına sattığını düşünelim. Ve diyelim ki, B firması da bu aleti üretilip satış rekorları kırmaya başladı, A’nın sahip olduğu eski teknolojiye dayalı eski ürünü piyasadan sildi süpürdü! Ne olacak şimdi A’nın halini! O bilgiyi alıp da çekmeceye atarken bütün bunların başına gelebileceğini hiç düşünmeyecek mi peki o! Eskiden bilgiyi çekmeceye attın mıydı ya iş bitiyordu. Çünkü üretici güçler daha bugünkü kadar gelişmemişti. Bilgi

¹³ Friedman, T. (2000), “Küreselleşmenin Geleceği.”, Boyner Holding Yayınları, İstanbul

demokratikleşmemişti. Bilgiye ulaşabilenlerin sayısı sınırlıydı. Ve de en önemlisi, ulusal sınırlar içinde, ulus devlet gücünü kullanarak kontrol mekanizmasını çok iyi çalıştırabildiğin bir alanda olup bitiyordu bütün işler. Ulusal sınırların ötesindeki “dünya pazarları” denilen pazarlar ise nüfuz bölgeleriydi. Buralarda da zaten bilginin değil ulus devletin sözü geçiyordu!

İçinde bulunduğumuz küreselleşme çağ’ında kendine o kadar fazla güvenmeyeceksin yani! En iyisi bende, onu ben üretiyorum, çünkü en yeni bilgilere sahip olan benim diyerek arkana bakmayı bıraktığın an’da bitersin bu çağ’da!

Ama biz gene de bir an için “küresel tekellerin” oluşmaya başladığını düşünelim! Böyle bir gelişme herşeyden önce küresel serbest rekabetçi kapitalist işletme sisteminin kendini inkârı anlamına gelirdi. Süreç geriye doğru işlemeye başlarken, önce buna karşı ulusal düzeyde reaksiyonlar oluşur, sonra da yıkılan eski duvarlar yeniden onarılmaya başlanırdı! Böyle birşey mümkün müdür? “Tarih bir tekerrürden mi ibarettir” yoksa!! Ha, belki mekanik düşünen burjuva “science fiction” yazarları bu türden senaryolar yazabilirler, ama gerçek hayatta „aynı ırmakta iki kez yıkanamazsınız“! Bill Gates, Microsoft’ta „tek bir şey bildiklerini“ söylüyor; o da, „dört yıl içinde yaptıkları her ürünün piyasadan silineceği! Tek sorun, onu piyasadan silen Microsoft mu, yoksa rakipleri mi olacağıdır! Eğer Microsoft olursa şirket zenginleşecektir. Eğer rakipleri olursa Microsoft’un başı derde girecektir.

Son bir çabayla, gene bir an için, o “science fiction” senaryolarına dönelim ve örneğin bütün cep telefonu şirketlerinin birleşerek tek bir dünya tekeli oluşturduklarını düşünelim, öyle ki, yeni bir teknik geliştiren bile artık rakip firma kalmadığı için bu bir işe yaramıyor! Böyle bir şey mümkün değildir ama, az önce de belirttiğimiz gibi, iş bu noktaya gelirse eğer, yani film gerçekten geriye doğru sarılmaya başlanırsa, bu durumda hemen küresel reaksiyonlar oluşmaya başlar. Ve sonunda da şu ya da bu biçimde mutlaka yeni rakipler çıkar ortaya. Hiç kimse çıkmazsa, küresel sivil toplum örgütleri karşı çıkarlar böyle bir gelişmeye. Hangi küresel sivil toplum örgütleri mi diyorsunuz? **Siz gelecek için “küresel bilgi tekelleri” kehanetinde bulunursunuz da, ben, demokratikleşmenin bu kadar geliştiği-gelişmekte olduğu bir dünyada, gelecek, hem de yakın gelecek için, güçlenmiş küresel sivil toplum örgütleri öngörüsünde bulunamaz mıyım! Belirleyici olan ne yeni „küresel tekellerin“ oluşması tehlikesidir, ne de başka bir şey, belirleyici olan bilginin ve bilgi üretimi sürecinin demokratikleşmesidir. Ancak bunu engelleyebilirsiniz filmi geriye sarabilirsiniz! Haydi engelleyin interneti bakalım gücünüz yetiyorsa!**

Ama hepsi bu kadar da değil! Serbest rekabetçi kapitalist bir işletme sisteminin gereklerine göre varolan, örgütlenen bir şirketle, tekelci kapitalist bir şirket arasında yapısal olarak çok büyük farklar vardır. Bu nedenle, bugün serbest rekabetçi işletme sistemine göre örgütlenmek zorunda olan küresel bir şirketin, yarın yapısal bir değişikliğe uğrayarak tekelci bir sistem haline gelebileceğini söylemek çok zordur. Üretici güçlerin, bilgi üretimi sürecinin gelişmesini değil, tekel egemenliğini esas alan tekelci kapitalist bir şirket, yapısal olarak merkeziyetçi olmalıdır. Çünkü bilgi yukardan aşağıya doğru tek yönde akar böyle bir şirkette. Çevre, merkezin aldığı kararları uygulamakla yükümlüdür. Serbest rekabetçi işletme sistemiyle çalışan küresel bir şirket ise, tam tersine, mümkün olduğu kadar demokratik olmak, karar verme mekanizmasını tabana yaymak zorundadır. Bilgi, yukardan aşağıya olduğu kadar, aşağıdan yukarıya doğru da akabilmelidir böyle bir yapıda. Çünkü, „günümüzün olağanüstü hızlı, olağanüstü karmaşık, olağanüstü geniş küreselleşme sisteminde, sorunların çoğunu çözmek için gerek duyulan bilginin büyük bölümü şirketlerin merkezlerinde değil, daha dış kademelerindeki insanların elinde bulunuyor.. Tekelci bir örgütün „sorun çözme“ anlayışı-yöntemi ise „dikte etmektir“. Demokratik bir ortamda olduğu gibi, etkileşerek sentez oluşturmak değildir. „İstenilen sonuç“ dikte edilerek elde edilir. Bilgi istediği gibi işleyen-değerlendiren merkez, yapılması gereken işleri belirler ve çevre de ancak kendisine verilen bu emirleri yerine getirmiş olur. Müşteriyle olan ilişkilerde de aynı esasa uyulur. Müşterinin hangi malı, hangi fiyata alacağını ona dikte

eden tekeli şirkettir. Serbest rekabet ortamında gelişen küresel-demokratik bir şirkette ise, her düzeyde elde edilecek sonuçlar karşılıklı etkileşmelerle, sürece demokratik „katılım“la gerçekleşir. Çevreden alınan bilgi şirket içinde her düzeyde işlenerek merkeze doğru gider, öyle ki, gidereken böyle bir merkezin varlığı bile tartışmalı hale gelir! Pratik olarak merkez, bilgi işleme sürecinin koordine olduğu oynak bir „merkez“-instanz- haline gelir.

Buradan çıkan sonuç şu oluyor: Bugün artık sadece bilgiye ulaşmanın, onu işlemenin ve bilgi sahibi olmanın demokratikleşmiş olması açısından değil, küresel dağıtık bir sistemin esas elementinin gelişmiş birey olması açısından da, tekeli-merkeziyetçi bir örgüt-şirket yapısını ayakta tutmak mümkün değildir. Küresel olarak örgütlü bir yapıda, yerel sorunlar ancak yerel düzeyde karar verme yetkisine sahip gelişmiş bireylerle çözülebilir. Tekeli bir örgütlenmede ise bireyin hiçbir önemi yoktur. Herşey merkezde başlar ve orada sona erer. Şirket hakkındaki bilgilerin şeffaf olduğu, en alttaki bir görevlinin bile bu bilgilere dayanarak kendi çapında karar mekanizmasına katıldığı bir yapıyla, bu bilgilerin bir sır gibi saklandığı tekeli bir yapı arasında uçurumlar kadar fark vardır. Bu yüzden, artık istenirse de, bugünkü rekabetçi küreselleşme sürecini kendi zıttına dönüştürerek, katı merkeziyetçi küresel tekeli yapılar yaratmak mümkün değildir!

GERİYE TEK BİR YOL KALİYOR:BİLGİ TOPLUMU

O zaman geriye tek bir yol kalıyor! Küreselleşme sürecinin tamamlandığını, yani şu ya da bu şekilde yeryüzündeki bütün ülkelerin küresel bileşik kaplara bağlandığını, ve suyun-üretici güçlerin gelişme seviyesinin- bütün ülkelerde aşağı yukarı eşitlendiğini düşününüz. Ne olacak bu durumda, küresel rekabet mücadelesi ve buna bağlı olarak da üretici güçlerin gelişme süreci nasıl gelişecek bundan sonra?

Azami kâr yasası duruyor mu yerinde? Duruyor! Rekabet duruyor mu? Duruyor! O halde kim bir malı daha ucuza ve daha iyi kalitede üretebilirse gene o kazanacak! Doğru mu bu tesbit? Doğru! Peki, böyle bir durumda bir malı daha ucuza nasıl üreteceksin? Artık ücretlerin düşük olduğu bir Çin yok! Afrika'nın keşfi de çoktan gerilerde kalmış! Ne yapacaksın? En başta söylediğimiz gibi „geriye bir tek yol kalıyor“! Bilgi ve teknoloji üretimine daha da hız kazandıracaksın! Çünkü bu durumda artık, kim daha ileri teknik-daha çok robot kullanır hale gelirse onun üretim maliyetleri daha da düşecektir!

Bir hata var mı bu mantıkta! Varsa hemen duralım! Ben göremiyorum! Devam ediyoruz:

İşte kapitalizmi kendini inkârâ götüren süreç budur. İşte „bilgi toplumuna“ giden yol budur.

Neden bilgi toplumu peki? Çünkü bu süreç, adım adım, bilginin sermayenin yerini alması sürecidir de ondan. Bilgi sermayenin yerini nasıl mı alacak? Bugün dünyada üretim sürecinde en çok robot kullanan ülkenin Japonya olduğunu, 2003 rakamlarıyla Japonya'da her on bin işçiye 350 robotun düştüğünü, söylemiştik. Daha sonra da 260 robotla Almanya geliyordu. Bu rakamlar bütün ülkelerde gittikçe artacak, bunun başka hiç yolu yok! Önümüzdeki beş-on yıl belki öyle astronomik oranlarda olmayacak bu artış, çünkü küresel bileşik kaplar henüz daha o eşitliği-dengeyi kurmakla meşgul bu arada. Sermaye henüz daha Çin'e-Hindistan'a-Türkiye'ye gidiyor! **Ama, suyun seviyesi eşitlendikten sonra, bu hız astronomik ölçülere varacak. Ve gidereken, ilk planda kol işçiliği diye birşey kalmayacak artık. Proletaryanın yerini tamamen robotlar alacak! Sonra? Biliyorum hemen denecek ki, „evet kol işçiliği kalkacak ama, ya kafa-beyin işçiliği? O robotları programlayan kafa işçilerinin sayısı artacak bu sefer de. Ve kapitalizm sürüp gidecek“! Şurası kesin: Gidebildiği yere kadar gidecek kapitalizm! Yani, artı değer elde etmek**

mümkün olduğu sürece kapitalizm ve kapitalistler yok olmayacaklar! Ama bu işin de bir sınırı var. Bir kere az önceki mantık, yani kol işçilerinin yerini robotlar alırken kafa-beyin işçilerinin sayısının artacağı, böylece kapitalizmin de ilelebet sürüp gideceği mantığı doğru değildir. Değildir çünkü, bilgi üretimi sürecinin ileri aşamalarında, insanların günlük ihtiyaçları gibi „basit şeylerin“ üretildiği alanlarda kafa-beyin işçilerine de hiç ihtiyaç kalmayacak artık! Yani robotlar sadece kol işçilerini değil, bugünkü kafa işçilerini de işsiz bırakacaklar! Program yapan robotlar üretilecek. Robotlar robotları kontrol edip yönetecekler Ve öyle olacak ki, insanların yeme, içme, giyim, barınma gibi temel ihtiyaçlarını artık tamamen robotlar üretir hale gelecekler. İnsanlar ne mi yapacaklar? Bir kere sürecin bu aşamalarında artık öyle ulus-devletler vs. gibi ilkel oluşumlar tamamen ortadan kalkmış olacaklar! Bir tek dünya toplumu-insanlığı kalacak ortada. Birey mi dediniz? Birey, kapitalizmin, özel mülkiyetin gelişimi süreci içinde gelişmesinin en yüksek aşamasına eriştikçe adım adım toplumsal varlığın içinde kendi varlığında yok olacak. Dünya vatandaşlığı onun en son bireysel varoluş biçimi olacak. Ondan sonra artık, tıpkı ilkel komünal toplum içinde bir insan birey olarak varılmadan nasıl varoluyorsa, modern komünal toplum insanı da o şekilde varolur hale gelecek. Yani, toplumsal varlığın içinde, kendi varlığını toplumsal varlıkla birlikte oluşturabilir hale gelecek. İlkel sınıfsız toplumdan sınıflı topluma geçilirken özel mülkiyetle birlikte ortaya çıkan birey, özel mülkiyet yok olurken toplumsal varlığın içinde gene yok olacak.

Artı değer mi, kapitalizm mi? Nedir onlar? İnsanlar geriye doğru baktıkları zaman böyle düşünecekler! Çünkü, insanların temel ihtiyaçlarının robotlar tarafından üretildiği bir toplumda ne artı değer olur, ne de kapitalizm! Kapitalizmin, bireyin, özel mülkiyetin gelişerek yok olmasının, gelişerek kendini inkârının ürünüdür bilgi toplumu.

Burada sözü Amerikalı robotik uzmanı Moravec'e bırakıyorum:

“Nasıl ki, sürüngenler içgüdüleri tarafından yönetilirler, bunun gibi, birinci nesil robotları da sadece, eksplisit olarak nasıl programlanmışlarsa onları yapabilecek yeteneklere sahip olurlar... İkinci nesilden robotlar ise, 100 000 MIPS’lik¹⁴ zeka ile bir fare düzeyine çıkarlar. Birinci nesilden farklı olarak, bunlarda uyum ve öğrenme yetenekleri de bulunur... Üçüncü nesil robotları, 5 million MIPS’lik zeka ile bir maymunun düzeyine erişirler. Daha hızlı öğrenme, basit de olsa, plan yaparak bunları uygulama yetenekleri gelişmiştir... 100 milyon MIPS’lik zeka düzeyleriyle dördüncü nesil robotları, insanlar gibi soyutlama ve genelleme yeteneklerine kavuşacaklardır... Şuna inanıyorum ki, bu robotlar hem zihinsel, hem de fiziksel olarak hayatın her alanında insanlara yetişeceklerdir.

Böyle bir gelişme, tabii içinde yaşadığımız toplumu da temellerinden değiştirecektir. Sahibi olmayan, içinde işçilerin yerine robotların çalıştığı, insanların sadece karmaşık kurallarla ve yönetim sorunlarıyla ilgilendiği, ama bugünkü anlamıyla çalışmanın olmadığı firmalar düşününüz. İnsanların, bugün birçok zengin ve emeklinin yaptığı gibi, günlerini sosyal ve kültürel faaliyetlerle değerlendirdikleri bir toplum düşününüz. Bu gidişle, 2050 yılında, yapay zekanın insanları geride bırakacağını söyleyebiliriz.”¹⁵

Çok güzel değil mi, yukarda söylenenlere ben aynen katılıyorum! Sınıflı toplumlar sürecinin yok olduğu, geleceğin “bilgi toplumunu” çok güzel anlatıyor yazar. Buna göre, geleceğin bilgi toplumu artık kapitalist bir toplum değildir. Burjuvazinin yerini bilginin, beyin gücünün, işçi sınıfının yerini de robotların aldığı bambaşka bir toplumdur geleceğin bilgi toplumu. Onbinlerce yıl ilkel bir sınıfsızlık içinde yaşayarak gelişen insanlık, daha sonra içine girdiği (yedi bin yıl gibi çok kısa bir süreyi kapsayan) sınıflı toplumlar sürecini de geride bırakıyor.

¹⁴ MIPS=Millions of Instructions per Second (bir saniyede kaç milyon işlemin yapıldığı).

¹⁵ Moravec, H. (2000). Spektrum der Wissenschaft. Spezial, Nr. 01/2000: “Forschung im 21. Jahrhundert”; article: “Die Roboter werden uns überholen”.

Bilgi toplumu, insanlığın evrimi sürecinde, sınıflı toplumların en son biçimi olan kapitalist toplumun yerini alan, modern anlamda bir sınıfsız toplumdur.

Bütün bunlar hayal mi diyorsunuz!

Bugün, insanlığın ürettiği mal ve hizmetlerin sadece dörtte birinden yararlanabiliyor insanlar. Geriye kalan dörtte üçü ise başta silahlanmaya ayrılan pay olmak üzere çarçur olup gidiyor. Bir an için, sadece silahlanmanın önüne geçildiğini düşününüz, bugün bile ne aç kalır ortada ne açıkta olan. Varın siz bir de insanların temel ihtiyaçlarının robotlar tarafından üretildiği geleceğin bilgi toplumunu düşünün. Herkesin herşeyi olduğu için, benim senin kavgası bitecek bir kere. Ben, sen kavgası olmayınca da yalan, ikiyüzlülük olmayacak.

Peki ne yapacak insanlar bilgi toplumunda? Temel ihtiyaçlarını robotlar üreteceğine göre insanlar ne yapacaklar? Yan gelip yatacaklar mı! Ya da spor yapıp, hobileriyle mi uğraşacaklar!!

Eğer Sistem Bilimi-İnformasyon İşleme Bilimi olmasaydı bu soruların cevapları en fazla bir tahmin, fantazi olarak kalırdı o kadar! Ama öyle değil işte. Bilimsel öngörde bulunabilmek için iki önemli silah var artık bugün elimizde.

Şöyle düşünelim: İnsanlığın bilgi toplumuna erişmesi demek, elementlerini „dünya vatandaşı insanlar“ın oluşturduğu bir dünya toplumunun-sisteminin oluşması demektir. Böyle bir dünya toplumunda „varolan“ tek gerçek artık „birey“ değil bu toplumsal varlıktır. Peki bu küresel toplumsal varlık nasıl varolacak, yani nasıl kendini üretecek? Çünkü bugünkü anlayışımıza göre insanlar ve toplumlar yaşamı devam ettirme mücadelesi içinde kendi varlıklarını üretirler, varolurlar. Bilgi toplumunda ise, insanların varolmak için gerekli olan temel ihtiyaçlarını artık robotlar ürettiği için, bilgi toplumu ve insanlar kendi biyolojik temel ihtiyaçlarını üretirken varolamazlar. Bu durumda, küresel bilgi toplumu-dünya insanlığı dış çevreyle, yani yerkürenin dışındaki evrenle ilişki-etkileşim içinde varolacaktır. Küresel bilgi toplumu yerküre kozasını delip kafasını dışarı çıkaran ve artık dış-çevreyle etkileşim-ilişki içinde varolan bir gerçekliktir. İnsanlar ne yapacaklar, neyle meşgul olacaklar demiştik! Böyle bir toplumda her insan artık bir “bilimadamı” olacaktır! Bilim, bilimle uğraşmak bugün olduğu gibi „bilimadamlarının“ uğraşı olmaktan çıkacak, normal insanların uğraşısı haline gelecektir. Yetmez mi bu kadarı! Örneğin bana bugün ekmek parası kazanmak için gidip dönercilik yapmak o kadar ilkel bir çaba olarak görünüyor ki, eğer bunu yapmak zorunda kalmasam da bütün vaktimi bilgi üretmeye ayırabilseydim, ah bir ayırabilseydim!..

GELECEKTEN BAHSEDİYORDUK DEĞİLMİ..

Gordon Moore..Intel'in kurucusu, aynı zamanda da integral devreleri bulan kişi. 1965 yılında, integral devrelerde kullanılan transistörlerin yüzeylerinin her oniki ayda bir (yeni bir chip generasyonunun devreye girmesiyle birlikte) %50 azalacağını söylüyordu. Daha sonra bunu 24 ayla düzeltti. Bugün “Moore Yasası” diye anılan bu gelişmeyi daha iyi kavrayabilmek için aşağıdaki rakamlara bir göz atalım:

“1972 yılında Intel'in en yeni bilgisayar chipindeki transistör sayısı 3500 müş. Bu sayı 1974 de 6000'e, 1978 de 29000'e, 1982 de 134000'e, 1985 de 275000'e, 1989 da 1200000'e 1993 de 3100000'e, 1995 de 5500000'e ve 1997 de de 7500000'e çıkıyor”¹⁶.

Buradan çıkan sonuç şudur: Her 24 ayda bir integral devrelerdeki transistör sayısı ikiye katlanıyor. Tabi buna bağlı olarak, bu devrelerin çalışma hızları da artmaktadır.

¹⁶ Ray Kurzweil, (2001), “Homo Sapiens, Leben im 21. Jahrhundert Was bleibt vom Menschen? Econ Taschenbuch, Köln-Deutschland

Peki bu gelişme nereye-ne zamana kadar böyle devam edecektir? Yapılan tahminlere göre bu sürecin daha en azından 15 yıl bu şekilde devam edeceği söyleniyor. Ama sonra zorunlu olarak bu paradigmanın sona ermesi gerekiyor. Çünkü artık bundan sonra transistörlerin izolasyon tabakaları ancak birkaç atom kalınlığına kadar inmiş olacaktır. Bunları artık alışlagelen yöntemlerle daha da küçültmek mümkün değildir¹⁷. Peki sonra? Moore Yasası'nın işlerliği sona mı eriyor artık bundan sonra?

Hayır! Bu tarihten sonra, şu an kullanılan digital bilgisayarlar yerlerini kuantum bilgisayarlarına bırakacaktır. İnfomasyon artık daha başka biçimlerde kayıt altına alınacak, sıfır ve birlerle, "on" ve "off" larla çalışan dijital bilgisayarların yerine bambaşka yöntemlerle çalışan kuantum bilgisayarları geçecektir. Daha şimdiden bu yönde çok önemli gelişmelerin olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda gelişme çok daha hızlanıyor tabii, çünkü, digital bilgisayar tekniği kuantum tekniğinin yanında çocuk oyuncağı gibi kalıyor. (Burada bu sürecin ayrıntılarına girecek değiliz elbet, konumuz bu değil zaten; bu nedenle, kuantum bilgisayarlarını bir yana bırakarak biz gene klasik yöntemle dönelim, ve sanki, gelişme 2020 lerden sonra da, digital teknikle-Moore Yasası'na göre devam edecekmiş gibi düşünerek işin nerelere varabileceğine bakalım..Kuantum tekniğinin bu süreci çok daha kısaltacağını şu an için hesaba katmıyoruz)..

"İnsan beyninde takriben 100 Milyar nöron bulunuyor. Bir nöronun başka bir nöronla en azından 1000 sinaptik bağlantıya sahip olduğunu da düşünürsek, beyinde aşağı yukarı 100 trilyon bağlantı olduğu ortaya çıkar. Bu bağlantıların hepsinin belirli bir anda işlem yeteneğine sahip olduğunu gözönüne alırsak da, beyinde, 100 trilyon işlem yeteneği olan bağlantının bulunduğunu söyleyebiliriz. Paralel çalışma yeteneği beyinin en büyük avantajıdır (örneğin, bir nesnenin tanınması esnasında, çeşitli alt sistemlerin nesneye ilişkin farklı özellikleri aynı anda değerlendirebilmeleri), bu nedenle, bu kadar bağlantının paralel çalışma açısından hiçte küçümsenecek bir rakam olmadığı söylenebilir. Ama, seri çalışma yöntemiyle çözülebilecek bir problem ortaya çıktığı zaman durum değişiyor; bu durumda artık beyinin oldukça yavaş çalışan bir bilgisayar olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü beyindeki her bir bağlantı-sinaps- ancak saniyede 200 operasyon yapabilir. Bu, paralel çalışma için belki yeterli bir rakamdır, ama seri çalışma açısından öyle değil".

Şöyle düşünelim: "Beyindeki 100 trilyon bağlantının-sinapsın- herbirinin saniyede 200 işlem yapabileceğini düşünürsek, beyin bir saniyede yapabileceği toplam işlem sayısının $20 \cdot 10^{15}$ olduğunu buluruz. Bu durumda, şu anki sürece bakarak, normal bir bilgisayarın bu rakama 2020-25 yıllarında erişeceğini söyleyebiliriz. Yani, en geç 2025 yılında, normal bir bilgisayarın işlem kapasitesi-yeteneği insan beyninin işlem yeteneğine yetişiyor. Bunun, bu tarihten itibaren her on yılda bir, 2^{10} kat daha artacağını da hesaplarsak, 2030-35 lerde bir bilgisayarın işlem yeteneğinin normal bir köyde bulunan insanların toplam beyin kapasitesine, 2050 de ABD de bulunan insanların toplam beyin kapasitesine, 2099 da da (dünyanın o zaman 10 milyar olacağını düşünürsek), dünyadaki bütün insanların beyin kapasitelerinin toplamından bir milyar kez daha fazla olacağını söyleyebiliriz" (a.g.e).

KÜRESEL MUHALEFETİN DOĞUŞU-BUGÜNÜ YARINA BAĞLAYAN YOLLAR

Şimdiye kadar, bu yolun neresinde bulunuyoruz sorusuna cevap aramakla uğraştık. Ama artık nerede bulunduğumuzu biliyoruz. Küreselleşme sürecinin tam göbeğindeyiz. Bu yolun bizi nereye götüreceğini de gördük. **Varacağımız yer modern komünal bilgi toplumu. Yani, şöyle ya da böyle, bütün yollar oraya çıkıyor! Bu hedefe ulaşmaya karşı da çıksan gene oraya gidiyorsun! Yani kimisi gerisin geri yürüyerek, hayır olmaz diyerek gidiyor, kimisi de güle oynaya! Burjuvaziye düşünelim! Azami kâr hedefine doğru koşarken biryandan da bilgi toplumuna doğru koştuğunun farkında değil! Yani**

¹⁷ Kurzweil böyle diyor ama daha geçenlerde bir haber vardı gazetelerde, hem de iki Türk bilimadamı yüzlerce filmi tek bir CD ye kaydedebilecek yeni bir teknik geliştirmişler diye..Artık o kadar olağan hale geldi ki bu tür haberler kimsenin dikkatini çekmedi bile..

bugünün içindeki varoluş mücadelesinin kendi yokoluşunu hazırladığının farkında değil! Ama farkında olsa, nereye gittiğini bilse, gitmiyorum mu diyecek! Diyemez ki! Azami kâr'dan, artı değerden vazgeçerse yapabilir bunu ancak! Kent kurucu feodaller kendilerini yok etmek, burjuva yaratmak, kapitalizmi geliştirmek için mi yapmışlardı bunu..

Ama sadece burjuvazi mi, istemeye istemeye o hedefe doğru ilerleyen! Bir de „küreselleşme karşıtları“ var! Küreselleşme sürecinin mülksüzleştirdiği insanların direnişi-reaksiyonu var. Direnerek, karşı çıkarak o sürecin içinde yer alanlar, aynı hedefe doğru onu durdurmak isteyerek gidenler var! Biraz açalım, ne demek bu, „onu durdurmak isteyerek onunla birlikte gitmek“ sözünü:

Arabaya biniyorsunuz, kontak anahtarını çevirip çalıştırıyorsunuz, niyetiniz alışverişe gitmek. Tam, gaz verip de ilerleyeceğiniz an, oturduğunuz koltukta geriye doğru itildiğinizi hissedersiniz. Bir durumdan başka bir duruma geçerken atalet direnciyle bu geçişe karşı direnir vücudunuz.. Bir yanda sizi ileri doğru iten kuvvet, diğer yanda da eski durumu muhafaza etmek için buna karşı direnen „atalet kuvveti“. Aslında „atalet kuvveti“ diye gerçek bir kuvvet yok ortada tabii! Bu, “kuvvet olmayan kuvvet”, sizi ileri doğru iten kuvvete karşı mevcut durumu muhafaza etmek isterken izafi olarak ortaya çıkıyor. Sonuç: eski denge durumu dirense de arabanız hızlanıyor ve diyelim ki, sonra saatte elli kilometrelik bir hıza ulaşıyorsunuz ve artık hep bu hızla yolunuza devam ediyorsunuz. Birden, artık koltukta geriye doğru itilmediğinizi hissedersiniz. Çünkü artık yeni bir denge oluşmuştur. Bir durumdan bir başka duruma geçerken ortaya çıkan direnç- reaksiyon ortadan kalkmıştır.

Bir durumdan bir başka duruma geçişin diyalektiği evrenseldir. Toplumsal düzeyde de geçerlidir. Belirli bir üretim ilişkisiyle karakterize olunan bir toplum biçiminden bir başka toplum biçimine geçerken, ya da, her biri kendi içinde kapalı bir kutu ulus-devletlerden oluşan bir dünyadan, bütün ülkeleri birbirine bağlayan küresel bir dünya sistemine geçilirken de hep aynı diyalektiktir karşımıza çıkan.

Ulus-devlet, belirli bir tarihsel dönemde ortaya çıkan toplumsal bir denge durumudur. Sistemin kendi içindeki dengeyi sağlayan da devlettir tabii. Yoksa eşitlikçi bir sistem olduğu için bir denge hali değildir söz konusu olan! Sistemin kendine göre bir mantığı, bir kendini yeniden üretim biçimi vardır. Devlet de bu sürecin içinde oluşur. Üretim ilişkisi genel olarak kapitalist üretim ilişkisidir, ama bu giderekten, ulusal duvarların içinde, devletçi-tekelci bir işletme sistemi haline dönüşür. Küreselleşme süreci ortaya çıkıpta bu süreç ulusal duvarları yıkmaya başlayınca-eski tekelci-devletçi işletme sisteminin yerini küresel serbest rekabetçi bir işletme sistemi almaya başlayınca- kendi varlıklarını eski denge içinde oluşturan unsurlar-güçler bu sürece karşı çıkmaya başlarlar. Karşı çıkanların başında, eski denge durumu içinde egemen sınıf konumunda olan devletle bütünleşmiş sınıf gelir. Nasıl karşı çıkmasınlar ki, toprak hızla ayaklarının altından kaymaktadır bunların. Sahip oldukları iktidarı, gücü kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Bir an için, koordinat sisteminin merkezini bunların üzerine koyarsak, yani dünyaya onların gözüyle bakarsak olay apaçık çıkar ortaya. Onlara göre “ülke elden gitmekte, emperyalizme, yabancılara satılmaktadır”!

Ama sadece onlar değildir bu sürece karşı çıkanlar. Devlete bağlı işyerlerinde çalışan işçileri, mevcut devletçi düzen içinde çağdışı sübvansiyonlara alışmış köylüleri, hantal bir devlet yapısı içinde “salla başını al maaşını çalışan” memurları, ve bir de tabii, “yerli malı yurdun malı her Türk onu kullanmalı” mantığıyla ulusal sınırlar içinde kalmaya-varolmaya alışmış, küçük burjuva grupları da saymak gerekir bu arada ; bütün bunların hepsi ortak bir cephe oluşturarak küreselleşme karşısındaki yerlerini alırlar.

Gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan ve çağ dışı eski ulus-devlet yapısını korumaktan başka hiç bir amacı olmayan bu muhalefet gerici bir muhalefettir ve hiç bir şansı yoktur. Çünkü küreselleşme süreci ve küresel bileşik kaplar aslında bu ülkelerin, bu ülkelerde

yaşayan insanların lehine işlemektedir. Çünkü evet, küreselleşme eski yapıyı yıkıyor ama, bunun yerine yeni daha modern bir yapıyı da beraberinde getiriyor. Evet, küreselleşme ilk planda birçok insanı mülksüzleştiriyor, ama kısa zamanda bu insanları yeni alanlarda iş-güç sahibi de yapıyor. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerdeki direnç uzun soluklu olamaz. Yeni sürecin nimetleri kitlelere ulaşmaya başladıkça eskiyi muhafaza etmek isteyenlerin gücü azalacaktır.

Gelişmiş ülkelerde ise durum biraz daha farklı. Direnişin özü aynı aslında. Aradaki fark şu ki, sermaye geliştirmekte olan ülkelere yöneldiği için buralarda yeni yatırım olmuyor, her geçen gün daha da büyüyen bir işsizler ordusu ortaya çıkıyor. Buna bir de, robotların işinden ettiği işsizleri de eklersek, durumun vehameti daha da anlaşılır hale gelecektir. Ve işin ilginç yanı, bu işsizler ordusu için hiçbir umut ışığı da görünmemektedir ortada. Yani, küreselleşme süreci geliştirmekte olan ülke insanları için yeni iş olanakları yaratırken, gelişmiş ülke insanlarını işsiz güçsüz durumuna sokmaktadır. Ve bu insanlar da tabi buna karşı tepki duyuyorlar. Gerçi şimdilik kimseden pek fazla bir ses çıktığı yok; sendikaların üzerine ölü toprağı dökülmüş sanki; insanlarla konuştuğunuz zaman da öyle, bir çaresizlik duygusu hakim, tepkiden çok bir umutsuzluk hakim insanlarda. Bunun nedeni de çok açık:

Birincisi şu: Yatırım olmayınca yeni iş yerleri de açılmıyor. Alıyor adam fabrikayı sırtına, götürüyor Polonya'ya kuruyor, Çin'e kuruyor! Ne yapacaksın buna karşı! Gitme deyip önünü kesemezsin ki!

İkinci nedense tarihsel, biraz da suçluluk duygusu belki! Gelişmiş ülkelerdeki yaşam düzeyinin yüksek olmasında teknelci kapitalizm-sömürgecilik- döneminde sömürgelerden elde edilen artı değerlerin de payı vardır. Çünkü, bir biçimde gelişmiş ülke halkları-işçileri de alıyorlardı bu sömürüden paylarını! Ve o zaman kimsenin de fazla sesi çıkmıyordu! Şimdi çark tersine dönüpte sermaye alıp başını gitmeye başlayınca, kendi kaderlerini sermayeye bağlamış olan bu insanlar bir tür terkedilmişlik duygusu içine girdiler! Bu durum ne kadar sürer belli değil, ama en azından şimdilik böyle. Yakın zamanda büyük kitlesel gösteriler falan da beklemiyorum ben! Kim yapacak ki bunu? Halâ elinde işi olanları unuttun! Onlar kendilerini şanslı sayıyorlar. İşsizler mi direnecek? Direnseler neyi değiştirecekler ki! Sermayeyi geri mi getirebilecekler! En fazla bir lumpen tepkisine dönüşebilir bu, kuru öfkeye, yakıp yıkmaya şekline! Ulus devlet, ülke dışında yatırım yapan küresel firmalardan-zenginlerden daha çok vergi almaya kalksa, bu sefer ülkeyi hepten terkeder gider bunlar diye korkuyor! Gider de yani! Ne olacak ki, gider Çin vatandaşı olurlar Siemens'in patronları! Yani öyle eskisi gibi ulusal bağ falan kalmadı ki artık!

ESKİ ANLAMDA “SAĞ”-“SOL” KALMADI ARTIK!..

Eskiden, yani 20.yy da, “sağ” deyince, bundan kapitalist sistemi temsil eden burjuva siyasetini anlardık. “Sol” da tabi, buna karşı, işçi sınıfının başı çektiği toplumsal muhalefeti temsil ederdi. Küreselleşmeyle birlikte bunların hepsi tarih oldu! Çünkü bugün artık tek bir referans var ortada: Kendi varlığını küresel zincirin bir parçası olarak üretmeye çalışanlarla, ulusal sınırlar içinde kalarak bu sürece karşı direnenler arasındaki çelişki artık günümüzde siyasetin tek belirleyici unsuru haline geldi. **Toplumun bütün sınıf ve tabakaları, kendini küresel zincirin bir parçası olarak görenler ve buna karşı direnenler şeklinde yeni mevziler oluşturmaya başladılar. Burjuvaziden işçi sınıfına, köylülükten küçük burjuvaziye kadar bütün sınıf ve tabakalar buna göre ayrışıyorlar. Küreselleşmeye karşı olan burjuvalar, ya da işçiler artık aynı cepheadeler. Bunlardan biri kendini “milliyetçi sağ” olarak görürken, diğeri de “ulusalcı sol” diyor artık kendine! Milliyetçilik kavramının patenti burjuvaziye ait olduğundan, ulusalcılık-utangaç bir milliyetçilik olarak solculuğa daha yakın görünüyor!**

Peki ya Marksizm-Marksist sol, o ne yapıyor, nerede duruyor bu süreçte? Küreselleşme sürecini kapitalizmin gelişmesinde basit bir evre, yüzeysel bir biçim

değişikliği olarak görenler için bu soru anlamsız gelebilir. Çünkü, bunlara göre, ne olursa olsun, kapitalizm kapitalizmdir. Ve burjuvazi varolduğu sürece işçi sınıfı da varlığını sürdürecektir. Bu yüzden, işçi sınıfının dünya görüşü olarak Marksizm de bazı küçük rotuşlarla da olsa yerini-fonksiyonunu korur-muhafaza eder.

Hayır, ben bu görüşe katılmıyorum! Marksizm işçi sınıfının delikanlılık döneminin dünya görüşüdür. O dönemin koşulları içinde, burjuva saldırısına karşı, onun-işçi sınıfının kendini bulma-koruma, kendi kimliğini kabul ettirme mücadelesinin bir ürünüdür o. Ama artık bu dönem çoktan sona erdi. Şimdi artık işçi sınıfının gelişimini etkileyen başka süreçler var ortada. Bunlardan birisi globalleşme süreci, bu açık; diğeri ise, bunu da aşan, bilgi toplumuna-modern sınıfsız topluma geçiş süreci.

Birincisi, toplumun bütün sınıf ve tabakalarını olduğu gibi, bu arada işçi sınıfını da, küreselleşmeye karşı çıkanlar ve onu destekleyenler olarak ayrıştıran bir süreç. Marksizm ve işçi sınıfı içinde Marksizmden etkilenen sol ise, bu ayrışmada küreselleşmenin karşısında ulusalçı cepheye yer alıyor. Nedeni açık: Küreselleşmeyle birlikte işçi sınıfı ulusal düzeyde kalmaya devam ederken, karşı tarafta yer alan burjuvazi global zincirin bir parçası haline gelerek daha da güçlenmiş oluyor. Buna bir de, burjuvazinin temsil ettiği karşı cephenin daha oynak hale gelmesini eklersek durum daha iyi anlaşılır! **Ne de olsa, eskiden karşıda, ulusal sınırların içinde gelişen sınıf mücadelesi ortamında, sana bağlı bir burjuvazi vardı; ama artık öyle değil. Azıcık sıkıştırdın mıydı ya, "fazla üstüme gelersen, pılımı pırtımı toplar giderim" diyen ve gerçekten de bunu yapma yeteneğine-potansiyeline sahip bir burjuvazi var ortada. Ki bu da sınıf mücadelesinin etki gücünü sınırlayan bir faktör.** Denebilir ki, bu şu an belki böyle, ama giderekten, taşlar yerine oturmaya başladıkça işler tekrar eskiden olduğu gibi bir dengeye kavuşacaktır, çünkü kapitalizm kapitalizm olarak varlığını sürdürüyor sonunda..Ama öyle değil işte, **bu kez de işin içine, giderekten, işçi sınıfının yerini robotlara terketmesi süreci giriyor. Yani globalleşmeyle bilgi toplumuna geçiş süreçleri içiçe ilerliyor. Biri diğerini daha da hızlandırıyor-etkiliyor. Bu durumda ne yaparsan yap artık eskiden olduğu gibi bir "işçi sınıfı devrimciliğine" yer kalmıyor artık! Bir yanda, güneşin altındaki kar gibi eriyerek yok olma sürecini yaşayan bir sınıf var ortada, öte yanda ise sen, sübjektif idealist bir yaklaşımla, onu, gelişen, geleceği temsil eden bir sınıf olarak değerlendiriyorsun ve izlediğin bütün siyaseti de bu değerlendirmenin üzerine, yani bu sınıfı iktidara getirme üzerine oturtuyorsun! Olmaz, olmadığını hayat da gösteriyor zaten. Bunun için de klasik-eski-sol siyaset artık ulusalçı cephenin içinde, globalleşmeye-bilgi toplumuna geçişe ayak direyen bir akım olarak yerini alıyor..**

Gelişmiş kapitalist ülkeleri ele alalım. "Sermaye dışarıya mı gidiyor, iyi işte güzel, bu şekilde burjuvazi içerde daha da zayıflamış oluyor, onu devirmek, iktidarı ele almak işçi sınıfı için artık daha kolay hale gelecektir böylece" diye mi düşünüyorsunuz! Hayal bunlar hep! Süreç tek yanlı olarak işlemiyor ki! Almanya'yı ele alalım. Evet sermaye dışarıya gidiyor, yeni yatırım yapılmıyor Almanya'da; ama buna rağmen Alman ekonomisi dış ticarete-ihracata bağımlı bir yapı. Yani sen tutupta onu global zincirden koparmaya kalktınmıydı ya, sap gibi kala kalırsın ortada; malını kimseye satamayınca Castro'nun Küba'sı gibi olursun! Küba deyince, daha geçenlerde Handy kullanımı artık serbest bırakılmış! Ne büyük yenilik! Haydi aynı şeyi Almanya'da yap bakalım sen! Hiç atı bilmeyen insanları belki eşşekle idare etmeye ikna edebilirsin, ama insanları attan indirerek eşşeğe bindirmek kolay değildir!! Bırakınız Almanya'yı bir yana, alın Türkiye'yi! En son global kriz bile felç etti ekonomiyi. İşsizlik %15 lere tırmanıverdi birden. Niye? Çünkü Türkiye ekonomisi ihracata bağlı bir ekonomi de ondan. Sen gel de şimdi Türkiye'de işçi sınıfı devrimi yap bakalım, millet açlıktan ölür; ama daha önce de tabi kendisini bu duruma getirenlerden sorar hesabı!

SİSTEMİN KENDİ İÇİNDEKİ MUHALEFET, YA DA YENİ TİP BİR SOL ANLAYIŞI..

Küreselleşme bir süreç. Bütün ülkeleri, insanları birbirine bağlayan tek bir dünya sisteminin-toplumunun oluşumu süreci. Bu sürece karşı oluşan “duygusal reaksiyonların”-direnmenin diyalektiğini de yukarda gördük. Küreselleşme sürecinin mülksüzleştirdiği kesimlerin eski ulus-devlet zeminini muhafaza etmeye yönelik çabaları bunlar. **Ama bir de, sistemin kendi içindeki, kendi iç çelişkilerinden kaynaklanan muhalefet var. Küreselleşmenin, üretici güçlerin gelişmesinin kaçınılmaz sonucu olduğunu gören, bu anlamda da ona sahip çıkan, onu destekleyen; ama öte yandan da, onun kendi iç çelişkilerinden yola çıkarak onu eleştiren; küreselleşmenin sadece sermayenin küreselleşmesi olayı olmadığını, bir bütün olarak üretici güçlerin küreselleştiğini ortaya koyan, yapıcı, eleştirirken sistemi geliştirici, küresel kapitalist sistemin ana rahminde gelişen bilgi toplumu güçlerinin muhalefeti var. Ne demek bu, “eleştirirken geliştirici muhalefet” onu görelim:**

Serbest rekabetçi kapitalizm bir toplumsal işletme sistemidir, çok basit birkaç kuraldan oluşur demiştik. Rakiplerinden daha ucuza ve daha iyi kalitede mallar üreterek daha çok satmak, azami kâr elde etmek. Bir kapitalistin dünya görüşünü belirleyen ilkeler bunlardır. Üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olduğu için ürünün de sahibi olan kapitalist amacını gerçekleştirebilmek için “üretim maliyetlerini” mümkün olduğu kadar düşük tutmak zorundadır. Yani hammaddeyi mümkün olduğu kadar ucuza elde edebilmeli, işçi ücretlerini mümkün olduğu kadar az tutmayı başarmalıdır vb. Bunun dışında hiçbir şey ilgilendirmez onu. Üretim faaliyeti esnasında oluşan atıklarla doğa mahvoluyormuş, işçiler aldıkları ücretle geçinemiyorlarmış bütün bunlar onun sorunu değildir. Onun görevi üretimin maliyetini minimuma indirebilmektir.

Öte yandan ürün kolektif olarak elde edilen bir sonuçtur, bir sentezdir. Ürünü bir çocuğa benzetirsek, her çocuğun bir anası bir de babası vardır! Toplumsal üretim süreci de aynen böyledir. Ürün, bir açıdan toplumla çevre-doğa arasındaki etkileşimin sonucudur. Yani, babası doğaysa anası da toplum olan bir çocuktur. Ama o aynı zamanda toplumsal bir oluşumdur da. İşveren ve işçinin birlikte ürettikleri bir çocuktur. Çocuğu birlikte yapıyorsun, çünkü kimse tek başına yapamaz bu işi! Ama birlikte ürettiğin sistemin diğer kutbunu yok varsayıyorsun, ya da sana bağlı bir uzuv, bir üretim aracı, bir alet olarak görüyorsun onu. Üretmek için hammaddeyi işleme lazım. Hammadde ise doğada. Ama bir yandan da onu tahrip ediyorsun. Çünkü o anki çıkarını düşünüyorsun sadece. O an rakibinden daha ucuza üretebilmen lâzım, sadece bunu düşünüyorsun. İşi uzatıp da doğa’yı da düşünmeye kalksan, zehirli gazlara karşı filtre taktırsan, kirli atıkları rasgele doğaya bırakmayıпта arıtma tesisleri falan kursan, bunlar hep masraf, üretimin maliyetini arttırıcı şeyler. Sen bunlarla uğraşmaya kalkarsan rakiplerin seni geçebilir. Bu nedenle sadece kendini düşünmek zorundasın, yoksa bu işi götüremezsin. Serbest rekabetçi kapitalist işletme sisteminin ilkeleri bunlardır.

Sistemin kendi içindeki muhalefet işte tam bu noktada ortaya çıkıyor. Çünkü, üretimin toplumsal karakteriyle, yani üretim faaliyetinin kolektif bir faaliyet olmasıyla, üretim araçlarının ve ürünün özel mülkiyeti arasındaki çelişki sürece tam bu noktada damgasını vuruyor. Sonuç:

1. Global sorunların çözümü için global boyutlarda yeni tip bir sınıf mücadelesi pratiği ortaya çıkacaktır.

2-Doğa’yla olan ilişkilerde de, doğa’nın ağız dili olmadığı için, onun çevre kirliliği, yaşamın ve üretim faaliyetinin doğal koşullarının bozulması gibi reaksiyonlarına sahip çıkan, bunları sınıf mücadelesi süreciyle birleştiren çevreci bir muhalefet çizgisi gelişecektir. Geliyor da zaten.

17-20.yy'larda kapitalizmin gelişimi ulusal düzeyde olduğu için sermaye ile emek (insanla doğa) arasındaki ilişki de ulus-devlet çerçevesi içinde kendine bir yol çiziyordu. Bir yanda azami kâr peşinde koşan sermaye, bunun karşısında da, sınıf mücadelesi yoluyla kendi çıkarlarını koruyan çalışanlar vardı. Bu iki karşıt kutup arasındaki etkileşme belirli bir denge oluşturuyor, gelişme sürecinin basamakları bu şekilde çıkılıyordu. Sistem politik olarak da bu gelişme diyalektiğine uygun bir yapıya sahipti. Bir yanda sermayenin çıkarlarını savunan ulusal "sağ" partiler, diğer yanda da, çalışanların haklarını savunan ulusal "sol" partiler vardı.

Bugün ise, küreselleşme süreciyle birlikte durum artık tamamen değişmiştir. Değişmiştir, çünkü artık kapitalizmin gelişme platformu farklıdır. Sermayenin küreselleşmesiyle birlikte problemlerin çözümü de küresel bir karakter kazanmıştır. **Bugün artık, küresel boyutları içinde ele almadan, sadece ulusal düzeyde kalarak, ne sınıf mücadelesine ilişkin problemleri çözmek mümkündür, ne de global düzeyde ortaya çıkan çevre sorunlarını çözmek. Karşında oynak bir sermaye varken, azıcık sıkıştırdın mı, "fazla üstüme gelmeyin alır fabrikayı götürür başka yerde kurarım" diyebilen, ve gerçekten de bunu yapabilen bir sermaye varken, sadece ulusal düzeyde kalarak sınıf mücadelesi falan veremezsiniz. Gene aynı şekilde, sadece ulusal düzeyde kalarak hiçbir çevre sorununu çözmek de mümkün değildir.** Diyelim ki sen tek başına çevre dostu bir politika izlemeye karar verdin, ama diğerleri bunu takmıyor. Ne olacak bu durumda? Sen nasıl ödeyeceksin bunun maliyetini. Sen fabrikana filtre takıyorsun, bu senin üretim maliyetini arttırıyor, ama diğerleri takmadığı için aynı malı senden daha ucuza satabiliyorlar ve bu yüzden de senin önüne geçiyorlar..Olmaz ki bu. Bu iş böyle yürümez. Bütün ülkeleri kucaklayan bir çevre politikası olması lazım, ve herkesin de buna uyması gerekir. Kim uymuyorsa da onu tecrit edeceksin. Bütün gücünü bu noktada yoğunlaştıracaksın. Global-çevreci bir muhalefetin fonksiyonu burada ortaya çıkıyor.

Deniyor ki, "evet bugün sermaye küreselleşmiştir, ama, emek halâ ulusal sınırların içindedir". Bu yüzden de küreselleşme tek yanlıdır, adil değildir. Bu şekilde düşünmek yanlıştır, olaya mekanik olarak yaklaşmaktır, halâ, ulusal sınırların ötesinde düşünememenin bir sonucudur! Atı alan Üsküdar'ı geçmiş, sermaye küresel bileşik kapları yaratarak ülkeleri birbirine bağlamış, Brezilya'da öksürsen Türkiye'de sarsılıyorsun, Çin'de üşütsen Amerika'da doktora gidip grip aşısı yaptırıyorsun da, "sol" halâ "emeğin serbest dolaşım hakkının olmamasından", bu yüzden de ulusal sınırlar içinde kaldığından bahsediyor! Bunun adı çağ dışı kalmaktır, tükenmektir, körlüktür!

Çok açık koyalım olayı: "Üstüme fazla gelmeyin, alır fabrikayı götürür Çin'e kurarım" diyen, ve bu dediğini de yapabilen bir işverene karşı hangi ulusal-sol politikayla sorun çözebilirsiniz bugün? "Emekçilerin çalışma koşullarını düzeltmek"mi? Nasıl? Elinde sınıf mücadelesi silâhın olmadan hiçbir şey yapamazsın! İşçiler, sendikalar da bunu bildikleri için sesleri solukları çıkmıyor! Böyle bir ortamda "sol"-muhalefet olur mu? Almanya'da yeni sol parti kuruldu gördük! Hepsi palavra, biz iktidara gelince zenginlerden daha çok vergi alıp herkese iş sağlayacağız diyorlar! Kulağa hoş gelen, boş, ulusalcı-"solcu" lâflar bunlar! Nasıl alıyorsun fazla vergiyi! Adam açıkça ilân ediyor, üstüme fazla gelirsiniz çeker giderim diyor! Polis zoruyla mı durduraksınız sermayeyi!

Emeğin küreselleşmesi demek, işçilerin ülkeler arasında serbest dolaşımı demek değildir! Bir Çinli işçiyle bir Alman işçi arasında ne fark var ki! Ulusal aidiyetleri mi farklı? Görüyorsunuz olay gelip ulusalcılığa, ulusal sınırlar içinde düşünmeye varıyor! Önce bunu değiştireceğiz. Küresel düşüneceğiz. Çinliymiş, Almanmış, Brezilyalıymış, Türkmüş demeden küresel emek kavramına alıştıracağız kendimizi. "Emeğin serbest dolaşımı" söz konusu olsaydı bugünkünden daha farklı bir durum mu olacaktı sanki? **Bu türden ulusalcı sızlanmalar bir yana bırakılmalıdır artık! Çünkü, sızlanmaya değil, ülkelerin küresel bileşik kaplar içindeki yerlerini gözönüne alarak oluşturulacak yerel politikaları küresel politikalarla birleştirecek küresel bir muhalefete ihtiyacımız var. Küresel sermayenin karşısında yerel zeminlere dayanarak küresel düzeyde sınıf mücadelesini örgütleyecek küresel bir muhalefetten bahsediyoruz. Kapitalizmin-üretici güçlerin gelişmesine karşı**

çıkarak kolaycılığa kaçan reaksiyoner- ulusalçı “sol” bir muhalefet- değildir bu! Tam tersine, küreselleşme sürecine sahip çıkan, hatta bu yoldaki gelişmeleri yetersiz bulup, yolun daha da açılması için gerekirse ulusalçı derebeylerine karşı global sermayeyle işbirliği bile yapabilen, ama bunu yaparken de, dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun sermayenin karşısında çalışanların haklarını savunan, küresel boyutta mücadeleleri örgütleyebilen yeni tipte küresel sol bir muhalefetten bahsediyoruz. Sermayenin, serbest rekabetin doğayı tahrip edişine karşı küresel olarak mücadele eden bir çevreci bir soldan bahsediyoruz. Küresel düzeyde silahlanmaya karşı çıkan, küresel barışı savunmayı temel politika haline getiren bir sol dan.

NEREDEN BAŞLAMALI

Bizim kuşağın gençliği emperyalizme karşı mücadeleyle geçti. “Ho Ho Hoşiminh, daha fazla Vietnam Ernesto’ya bin selam” diye bağırarak geçti! Daha şurda 1980’lerde bile üç yüz dört yüz bin kişinin katıldığı barış mitingleri yapıldı! Dünyanın her yerinde her an barış için yüzbinler ayaktaydı. Ne oldu şimdi, niye kimsenin sesi çıkmıyor! Sosyalist sistem yıkılınca herşey bitti mi? Bugün Amerika Kyoto anlaşmasını imzalamadığı için küresel düzeyde çevrenin korunmasına ilişkin uluslararası anlaşmalar yürürlüğe konamıyor. Dünyamız her geçen gün mahvoluyor. Buzullar eriyor, doğal felâketler bir çığ gibi büyüyor, neden bu kadar duyarsızız! Hani nerde sol? Bütün bu küresel problemlerin çözümü için mücadeleyi gündeme almadan, ulusal sınırların içinde kalarak, ulus devletin kuyruğuna takılıp küreselleşme karşıtlığı yapmayla solcu olunmaz artık!

Ama sadece eski tip sol partiler mi, sendikalar da acınacak durumda! Ulusal sınırların ötesini göremedikleri için, sınıf mücadelesinin küresel boyutlarını göremedikleri için, onlar da ulus devlet sınırları içine hapsolmuş haldeler bugün. Ulus devletle birlikte güneşin altındaki kar gibi eriyip gidiyorlar onlar da! Kimse görmüyor mu bütün bunları? Çin’de bir işçi ayda yüz dolara çalıştırılırken sen Almanya’da daha iyi çalışma koşulları için mücadele edemezsin artık, kimse görmüyor mu bu gerçeği! Sınıf mücadelesine küresel olarak bakabilen sendikal örgütlenmelere ihtiyaç var bugün. Elindeki bütün olanakları seferber ederek Hindistan’daki, Çin’deki vb. emekçilerin yardımına koşacaksın! Kendi ülkedeki sendikal mücadeleyle gelişmekte olan ülkelerdeki demokrasi, insan hakları mücadelesi arasındaki bağı görmek zorundasın çünkü. Halâ kış uykusunda olan o “Uluslararası Çalışma Örgütlerini” bir an önce uyandırmak gerekiyor. Küresel kitlesel gösterilerle insanları, çalışanları sarsmak uyandırmak gerekiyor. Ama öyle bazı “küreselleşme karşıtlarının” yaptıkları gibi sağa sola saldırarak, küresel bir lumpen kültür yaratarak değil! Gelişmeye, ilerlemeye karşı çıkmadan, elimizden işimizi alıyorlar diye robotlara karşı savaş ilân etmeden, ideolojik körlüğe saplanmadan yapmak gerekiyor bunu.

NASIL YAPMALI-KÜRESEL BİR SOL HAREKETİN ÖRGÜTLENME İLKELERİ

Peki, küresel düzeyde etkinlik gösterecek böyle bir sol, insanı temel alan küresel bir emek hareketi nasıl örgütlenecektir? Kim örgütleyecek bunu? Nasıl bir örgüt olacak bu? Yeni tür bir internasyonale mi ihtiyaç var?

Çok karmaşık gibi görünen bu sorunun cevabı çok basittir aslında! Küreselleşme sürecine bakınız, küresel sermayeye bakınız! O nasıl örgütleniyorsa, küresel emek hareketi de öyle örgütlenmelidir!

Küresel sermaye sistemi dağınık bir sistemdir. Elementlerini ülkelerin, şirketlerin ve sermaye sahibi bireylerin oluşturduğu dağınık bir sistemdir. Öyle merkezi bir yapısı, merkezde oturan bir yöneticisi falan da yoktur bu sistemin. Sistemin her unsuru kendi içinde bağımsız-otonom faaliyet gösteren bir agent’tir. Bunların bütün yaptığı küresel serbest rekabetçi kapitalist bir işletme sisteminin kurallarına göre hareket etmekten ibarettir. Tıpkı, gene dağınık bir sistem

olan interneti kullanan bireylerin yaptıkları gibi. Ortak bir bilgi temeli var sistemin, tek tek elementler de bu ortak bilgiyi kullanarak informasyonu işleyip sonuçlar üretiyorlar.

İşte, küresel emek hareketinin yapması gereken de aynen budur. Nasıl sermayeyi örgütleyen-birleştiren ortak küresel bir kapitalist kültür-işletme sistemi varsa, küresel emek hareketi de aynı şekilde küresel bir emek kültürü-işletme sistemi etrafında dağınık bir sistem olarak örgütlenmelidir. Bu örgütün üyeleri bütün dünyanın çalışan insanları, sivil toplum örgütleri, ulusal düzeyde faaliyet gösteren siyasi partiler olacaktır. Bunların her biri kendi içinde bağımsız-otonom agentler olduğu için yapılacak tek iş küresel ortak bir bilgi-ilkeler temeli yaratılmasından ibarettir. Bu bilgi-bu bilinç herkesin hafızasında olduğundan başka hiçbir özel merkeze-merkezi bir örgüte de ihtiyaç duyulmayacaktır. Şüphesiz küresel bir eylem örgütlenirken şu ya da bu sivil toplum örgütü, ya da siyasi parti veya birey-bireyler grubu buna öncülük yapabilir, yapmalıdır da. Ama bu o eyleme özgü bir merkezi örgütlenmedir. Eylem sona erince bu "merkez"de ortadan kaybolur. Gerçek merkez her agentin hafızasındaki küresel bilginin içindedir. Ve bu da küresel olarak internette temsil olunmalıdır. Böylece, kendiliğinden her zaman eyleme hazır, bireylerin tamamen özgürce sahiplendiği, katıldığı, küresel bir örgütün dağınık bir sistem yapısı içinde, küresel bir merkezi oluşacaktır.

Küreselleşme sürecinin başlangıcının çok eskilere uzandığını söylemiştik. Bu süreç aynı zamanda küresel bir emek kültürünün-bilgi birikiminin yaratılması sürecidir de. Bu nedenle, bugün artık ulusal kabuklarını kırarak küresel bir güç haline gelen burjuvazinin karşısında emekçilerin-bütün insanlığın da aynı yolu izlemesi gerekiyor! Kelebeğin kozasını delip dışarıya bakması gerekiyor artık! Bütün ülkelerin emekçilerinin, çalışanlarının ulusal zincirlerini kırıp, küresel dünyaya küresel bir bilinçle bakmayı öğrenmesi gerekiyor! Bilgi toplumu küresel mücadele ortamının içinden doğacaktır!

MARKSİZM VE Bİ LGİ TOPLUMUNU YARATMANIN DİYALEKTİĞİ

"Allah peygamberleri arkasında asabiyyet-aşiret gücü olanlardan seçer" diyordu İbni Haldun! Ne demek mi istiyordu bununla? Şöyle cevap verelim: Her çocuğun bir anası vardır!..Hiçbir çocuk kendinde şey olarak-kendiliğinden varolmaz; bir önceki sürecin içinden çıkar, onun sonucu olur! Annenin görevi ise sadece ana rahminde çocuğu doğuma hazırlamakla sınırlı değildir. Doğumdan sonra da bir süre onun koruyucusudur o. Ama daha sonra, çocuk büyüse de ana gene anadır, çocuğu, onun varlığında yok olduğu geleceğidir çünkü! Varoluşunun amacını, yaşamı boyunca verdiği bütün mücadelelerin sonucunu görür onda..

Bilgi toplumu-modern sınıfsız toplum da öyle kendiliğinden ortaya çıkmıyor! Çünkü, küresel kapitalist sistemin ana rahminde oluşan bir bebektir o da! O bebeği kendi içinde taşıyan, katlanılması zor doğum sancularına göğüs gererek onu yaratan-doğuran ise küresel emek güçleridir; kolay değil, yedi bin yıllık inkârın inkârını doğurmak! Eğer bugün işçi sınıfı bilgi toplumu doğarken güneşin altındaki kar gibi eriyerek yok oluyorsa, bu "yokoluş" onun zaferidir. Çünkü o üretirken, doğururken, yok olurken yeniden varoluyor.

Emekçi sınıfların baskıya, sömürüye karşı mücadelesi toplumsal varlığın ve gelişmenin itici gücüdür. Bilişsel Toplum Bilimi terminolojisiyle bunlara Toplumsal Duygusal Reaksiyonlar diyoruz. Duygusal reaksiyonlar bütün canlıların kendilerini gerçekleştirme biçimidir. Yaşamı devam ettirme sürecinin ürünü olan bu reaksiyonları gerçekleştirirken, gerçekleştirebildikleri için varolur bütün canlılar. Bu, insanlar için de, hayvanlar için de böyledir. Bu nedenle duygusal reaksiyonları varoluşun gerçekleşme biçimi olarak da ifade edebiliriz.

Ama insanları ve insan toplumlarını diğer canlılardan-hayvanlardan ayıran bir diğer özellik daha var; o da bilgi üretimi süreci. Eğer duygusal reaksiyonları bir evin temeline benzetirsek, bilgi üretimi süreci de bu evin üst katıdır. Her an, başka bir nesneye ilişkin olarak yeniden üretilen nefis-benlik, bu nesneye ilişkin olarak gelen informasyonun işlenilmesi sonucunda

organizmanın mevcut durumunu muhafaza edebilmek için oluşturduğu bir reaksiyondan başka birşey değildir. Yani, varoluş binasının temeli böyle atılır. İnsanlar ve insan toplulukları, bunu takiben, bu temelin üzerine bir kat daha çıkararak, buna ek olarak bir de bilişsel kimlik oluştururlar.

Duygusal reaksiyonlardan neyin kastedildiği açık. Özü, etkiye karşı tepki bunun. Etki, işimize gelen birşeyse bu "sevinmek" şeklinde gerçekleşir, yok eğer organizmamız için kötü-olumsuz birşeyse de buna da "kızarız"! Bazan üzülürüz, bazan heyecanlanırız, bazan sinirleniriz, bazan birşey hoşumuza gider, bazan birşeyden öğreniriz vb. Bütün bunların hepsi duygusal reaksiyonlardır. Bilgi üretimi süreci (cognitive processing) ise plan yapmak ve problem çözmektir. Ama kim yapıyor bu planı, kim çözüyor problemi? Ben! Ben kimim? Benliğimiz, "self"- "selbst" adını verdiğimiz nefsimiz, ki bi da duygusal reaksiyonlarla atılan ilk temeldir dedik. Bu temel üzerinde, plan yapıp problem çözerek üst katı inşa ederken oluşan kimliğimiz ise bizi insan yapan bilişsel kimliğimiz oluyor.

İnsanların ya da toplumların çocukluk, gelişme, olgunluk çağlarından bahsederken bunun altında yatan şey, onların kimliklerinin oluşmasında bilişsel sürecin ne oranda belirleyici hale geldiğidir. Çocukluk ve delikanlılık çağları daha çok duygusal reaksiyonların geliştiği çağlardır. İnsanlar, bu reaksiyonlar içinde, duygusal deneyimlerle kendi kimliklerini ararlar. Olgunluk çağı ise bilişsel kimliğin, yani duygusal reaksiyonlar üzerinde bilişsel kontrolün ağır basmaya başladığı çağlardır...

Marksizm, işçi sınıfının delikanlılık çağı ideolojisidir diyoruz. İşçi sınıfının kimliğini oluşturan duygusal reaksiyonlarla bilişsel süreç arasındaki ilişkilerde, bu dönemde duygusal reaksiyonlar daha ağır basar. Baskıya, sömürüye karşı kurtuluşun yolu belirlenirken duygusal reaksiyonlar öne çıkar. Ama bu son derece normaldir! Kim anasının karnından bilgi üreterek doğuyor ki, bilgi üretimi sürecine giden yol duygusal deneyimlerden geçiyor. İnsanlığın varoluş süreci de zaten doğa'nın kendi bilincini üretmesi sürecinin duygusal reaksiyonlarla örülen altyapısı değil midir? Yani bilme sürecinin diyalektiği böyledir genel olarak. Önce etkileşerek varoluyorsun. Senin "varlığım" dediğin şey, her objeye-nesneye karşı yeniden oluşan bir reaksiyon; bu anlamda bir reaksiyonlar zinciri varoluş. Sonra da bu süreç içinde bilgi üretmeye başlıyorsun. Olay bundan ibarettir.

Bu nedenle Marksizm bizim, emekçilerin delikanlılığımızdır! Ona, dün olduğu gibi bugün de sahip çıkıyoruz. Bizim kişiliğimizin oluşmasının temelidir o, bizim duygularımızın özlemlerimizin ufkudur. Onunla ayakta kaldı emekçi sınıflar. Onunla kurtuluşun rüyalarını gördüler, onunla yarınları yaratmak umuduyla mücadele ederek varoldular. Emekçi sınıflar bilgi toplumu bebeğini onun içinde geliştirip büyüttüler. Marksizm bizim anamızdır. Ama biz de artık onun inkârı olarak doğan ve kendi ayakları üzerinde yürüyebilir hale gelen o çocuk olmalıyız; bilgi toplumunun bilimini yaratabilmeliyiz.

DEVİRİMİN ÖNCÜ GÜCÜ BİLİM İNSANLARIDIR

Çocuğu doğuran ve büyüten ananın verdiği-vereceği mücadeleler bilgi toplumuna geçişte devrimin altyapısıdır; ama devrimin öncü gücü, onu temsil eden, yaratan ve örgütleyen esas bilişsel güç, bu temel üzerinde yükselen bilim insanlarının gücüdür.

Kimdir bu biliminsanları, ne yapıyor bugün bunlar?

Bilim insanları bilgiyi üreten insanlardır. Ama, kim üretiyor bilgiyi, sadece üniversitelerdeki öğretim üyeleri, profesörler, ya da Silikon Vadisinde çalışanlar mı? Onlar da üretiyorlar tabii; ama bilginin ve teknolojinin demokratikleştiği bugünkü dünyada, bilim insanları artık akademik kariyer sahibi insanlarla sınırlı değildir. Çünkü bilim artık bütün insanlığın malı haline gelmiştir. Sıradan, hiçbir akademik kariyeri olmayan bir insan bile bugün isterse dünyanın her yerinde üretilen bilgileri bir anda bilgisayarının ekranına indirebilir. Bir MIT de,

bir Oxford'da yapılan çalışmalara anında birinci elden sahip olabilir. Tek birşey yeter bunun için: Önünü görebilmek ve motivasyon! Yani istemek, bilgiye açlık duymak, bilginin nelere kadir olduğunu görebilmek yeter. Ama birşey daha gerekli tabi: Korkmamak, cesur olmak, bilgiyle kuşanarak bilgi toplumunun bir savaşçısı olunabileceğinin bilincine varmak. Bu insanlar dünyanın her yerinde var bugün. Harıl harıl bilgisayarlarının başında kafa patlatan, bilgi üretmeye çalışan insanları kastediyorum. Kapitalistlerin milyarlarca dolar harcayarak kurdukları araştırma-geliştirme enstitülerinde çalışan insanlardır bilgi toplumunun öncüleri. Bütün mesele, bu insanların yaptıkları işin bilincine varabilmelerinde yatıyor. Bugün, ürettikleri bilgiyi kapitalistlere satan bu insanların çabaları aydınlatıyor bilgi toplumuna giden yolu. Ve ben diyorum ki, ey bilim insanları, üretmeye, yaratmaya devam edin, ama bunu yaparken dünyamızı yok olmaya götüren kapitalist çılgınlığı da görün! Madem ki üreten, yaratan sizlersiniz, politik gerçeklere karşı da ilgisiz kalmayın! Unutmayın ki, bu dünya herkesten çok sizindir, bilginin gücünü kullanarak, onu yok etmek isteyenlere karşı durmayı öğrenin!

TÜRKİYE'DE "SAĞ" VE "SOL", "İLERİCİ-GERİCİ" KAVRAMLARI..

Gelelim Türkiye'ye, kimdir bugün sağı temsil eden, ya da muhafazakar-gerici olan Türkiye'de? AK Parti ve onun yandaşları mı? Peki solu kim temsil ediyor, ya da ilerici olan, daha ileri bir toplum biçimini isteyen kim, CHP, Atatürkçüler, TUSİAD cıvar ve bilimün "solcular" mı? Hayır mı diyorsunuz! Ben de öyle diyorum! O zaman açık olalım! Türkiye'de şu an yaşanan süreç kendine özgü bir burjuva devrimi süreciyse eğer, bu süreçte eskiyi, Osmanlı artığı eski devletçi düzeni temsil eden ulusalcılar gerici, sağ, muhafazakar, burjuvasıyla işçisiyle gelişen kapitalizmi temsil edenler ise ilerici ve sol dur. Daha açık konuşmak gerekirse, bütün o, şimdiye kadar kendini "ilerici" "sol" olarak ilan edenler sağ-gerici-muhafazakar, "muhafazakar" olarak tanımlayanlar ise ilerici ve sol dur. Yeni "travmalara" neden olsa da malesef acı gerçek budur!..

Bu tablo içinde yeri değişmeyen bir tek MHP var galiba! Devletçi cephenin içinde sağın bir fraksiyonu olarak onun yeri aynı kalıyor! İşte, bir CHP ile bir MHP'yi birleştiren diyalektik de budur zaten. Bunların her ikisi de değişik kanallardan aynı şeyi savunmaktadırlar: Devleti kutsamak, eski devletçi düzeni muhafaza etmek.

Sol'u tanımlarken burda sorun sanırım AK Parti'ye gelip dayanıyor! Çünkü kendi kendini "muhafazakar" olarak tanımlayan bir parti AK Parti! Onun neresi sol oluyor ki diye düşünüyor insan!!

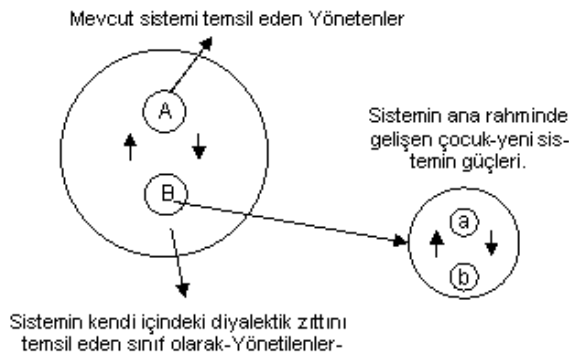
AK Partinin kendisini "muhafazakar" olarak tanımlaması, Türkiye'de yukardan aşağıya doğru gerçekleştirilen Kemalist kültür ihtilali sürecinde Anadolu halkının kendi geleneklerine-yaşam biçimine (kültürüne) sahip çıkmasındandır. **Yani AK Parti ve onun temsil ettiği kitle, kendi varoluş temellerinin-kültürlerinin-geleneksel yaşam biçimlerinin yok edilmesine karşı çıktıkları için muhafazakardırlar. Ki bu da devrimci bir çabadır! Çünkü insanlar ve toplumlar için sahip oldukları kültürel miras (yaşam bilgileri) onları var eden toplumsal DNA lardır. İnsanlar ve toplumlar sahip oldukları bu kültürel bilgi hazinesi temeli üzerinde oluştururlar kimliklerini. Bir toplumu tarih sahnesinden silmenin, ya da bir insanı köleleştirmenin yolu, onun sahip olduğu bilgi temelini- yaşam bilgilerini yok etmekten geçer. Bu nedenle, "yeni bir toplum, yeni bir insan yaratmak" adı altında yürütülen toplum mühendisliği çabalarına karşı direnmeyi temsil eden bir muhafazakarlık, gericilik-sağ değil, sol bir duruştur.**

Ama siz eğer halâ eski tip bir "solculuğun" etkisi altındaysanız, halâ, işçi sınıfının birgün burjuvaziyi altederek-yok ederek- kendi devletçi düzenini kuracağını düşünüyorsanız; bu yüzden de kendinizi burjuvaziden-kapitalizmden soyutlama çabası içindeyseniz, o zaman o iş başkadır. Çünkü o zaman, nasıl olurda AK Partiyle birlikte aynı sol-demokrasi platformunun içinde yer alırız diyerekten bir türlü işin içinden çıkamazsınız, ki bu da sizi kaçınılmaz olarak öteki tarafın-ulusalcı gericilerin kucağına iter!

TÜRKİYE HALÂ BİR BURJUVA DEVRİMİ SÜRECİ YAŞIYOR..

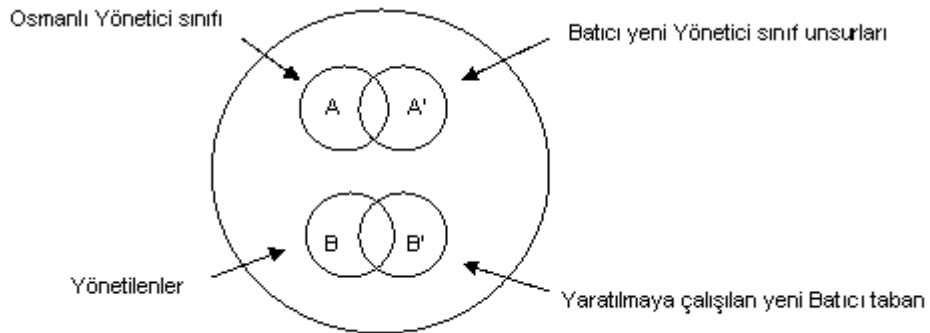
Türkiye yüz elli yıldır halâ zamana yayılarak gelişen bir burjuva devrimi sürecini yaşıyor. AK Parti ise bu sürecin onu yöneten günümüzdeki baş aktörü. Osmanlı artığı Devlete-Devlet Sınıfına karşı verilen burjuva devrimi sürecinin örgütlü gücü o.

Ortaçağ Avrupasında feodaller kent toplumu olarak sivil toplumu nasıl yarattıysa, bizim Osmanlı artığı batıcı Devlet Sınıflarımız da, Anadolu sivil toplumunu gene aynı şekilde, aynı diyalektiğe uygun olarak yaratmışlardır! İşte AK Parti'de bu sürecin ürünü-onun örgütlü gücüdür. Onlar, yani Devletin kurtarıcısı Devlet Sınıfları, Devleti kurtarmaya çalışırken onun diyalektik mezar kazıcısı olarak AK Parti'yi yaratmışlardır.

Sürecin diyalektiğini şöyle formüle edelim: Batıcı Yöneticiler, kendilerine uygun yeni bir Yönetilenler tabanı yaratmak için yeni sivil toplum kurumları oluşturarak Yönetilenleri etkiliyorlar. Yönetilenler ise, bu etkileşme ortamının içinden (Merkez-Çevre çatışmasının içinden) yeni bir sentezin ortaya çıkması için sistemin ana rahmi rolünü oynuyorlar. Sonuç, Anadolu kapitalizmine temel teşkil edecek Anadolu sivil toplumunun ortaya çıkışıdır.

Batıcı yönetici sınıf, bir tür “devlet kapitalizmi”yle birlikte, devlete bağlı “devletçi burjuvalardan” oluşan bir “kapitalizm” yaratmak istiyordu aslında. Kendileri devletçi-bürokrat “burjuva”lar olacaklar (burjuva rolünü oynayan bürokratlar), bunun yanı sıra, gene devlete bağlı bazı burjuvalara da “kapitalist” olma izni verilecek, halk da, kuzu kuzu, devlete ait bu işyerlerinde, ya da “devletçi burjuvaların” “özel işletmelerinde” çalışan-üreten devletin “işçileri” olacak (işçi rolündeki Reaya’lar yani!)! Proje bu idi¹⁸! Şöyle gösterelim:

¹⁸ Şimdiye kadar yaptıkları bundan başka birşey değildi..Nedir o TÜSİAD? DİSK'İ hiç karıştırmıyorum, o “Marksist” de ondan öyle davranıyor!..

Jön Türklerden Kemalistlere kadar bütün Batıcı Yönetici sınıf unsurlarının devlet anlayışı aslında Osmanlının devlet anlayışıdır. Yönetilenler gene bir sürü'dür (Reaya) bu anlayışın içinde. Ama Yönetenler "Batıcı" oldukları için, yani "Batıcılık" adı altında yeni bir elbise giydikleri için, aynı elbiseden Yönetilenlere de giydirerek, onların da kendileri gibi Devletçi-Batıcı "İşçi", Devletçi-Batıcı "Tüccar", Devletçi-Batıcı "Burjuva" vs. olmalarını istiyorlar! Yani, devletin esas yapısı bozulmadan herşey yeni bir biçim altında sürüp gidecek! Batıcı dünya görüşünün ve ikiyüz yıldır uygulanan buna uygun senaryoların esası budur. Sonuçlar ise apayrı.

Batı'dan aktararak o kadar modern yasalar çıkarıyorlar, medeni kanunlar, sendikalar kanunu, işçi haklarıyla ilgili düzenlemeler, 1960 Anayasası, "köylü efendimizdir" ilanı aşkları vs. ama bu "nankör", "bu cahil", bu "göbeğini kaşıyan halk"¹⁹ "bunları takdir etmesini bilmiyor" bir türlü ve gidip gene de o "gericileri" destekliyor, onlara oy veriyor! Yönetilenler, yani Çevre, yani halk, Yönetenlerin kendilerine biçtiği yeni elbiseyi giymek yerine, bu kez, Yönetenler-Yönetilenler, ya da Merkez-Çevre çelişkisiyle hareket ederek, kendi içinde, sistemin diyalektik inkârını yaratacak olan sivil toplum unsurlarını besliyorlar-yetiştiriyorlar. Yeni bir biçim altında Yönetenlere kulluk yapmak yerine, bu kez yeni bir sentezin yaratılmasında sistemin ana rahmi rolünü oynuyorlar. Batıcı asker sivil "ilerici aydınlarımızın" hiçbir zaman anlayamayacakları diyalektik gizlidir bunun altında! Yönetilenlerin Yönetenlere verdikleri cevap, alışıl gelenin, "olması gerekenin"- "şimdiye kadar olanın" çok ötesindeydi bu sefer! Çünkü artık, arada sırada isyan etseler, yakıp yıksalar da, gene de "devlet babaya" toz kondurmamayan o eski Yönetilenler gitmiş, onların yerine, tercihinini modern sivil toplumdan yana kullanan yeni tip insanlar türemiştir.

TÜRKİYE "SOL"UNUN DİYALEKTİĞİ

Burada çok önemli bir nokta var. **Gelişen Anadolu kapitalizmiyle birlikte, bu sivil toplum zemininde sınıf mücadelelerinin de ortaya çıkması, Anadolu burjuvazisinin, karşısında, kendisine karşı direnen, daha çok ekonomik, demokratik, siyasal hak talebinde bulunan bir işçi sınıfı hareketini bulması doğaldır. Doğal olmayan, bu potansiyelin kendi varoluş zeminine, sivil toplum zeminine karşı Devlet Sınıfının yürüttüğü mücadelede bir yedek güç haline gelmesidir.** Eğer Türkiye'deki Devlet Sınıfı, Osmanlı artığı, toprakların ve üretim araçlarının büyük çoğunluğuna sahip (Devlet adına tabi) antika bir sınıf olmasaydı, eğer Türkiye'nin önündeki problem bu antika yapıdan kurtularak modern bir sivil toplum haline gelmek olmasaydı, yani Türkiye'nin önündeki sorun kendine özgü bir burjuva devrimi sorunu olmasaydı, Türkiye, Batı toplumları gibi burjuva devrimini çoktan tamamlamış bir ülke olsaydı, o zaman birçok şey farklı olabilirdi. Ama Türkiye daha sırtındaki antika kabuğu atamamış bir toplum, bunun mücadelesini veriyor. Sen tut, böyle bir durumda iken, "kapitalizme karşı" "ilericilik" yapıyorum diyerek kendi bindiğin dalı kes, ve, "o da burjuvaziye karşı" diyerek, Devlet Sınıfını kendine doğal müttefik olarak gör! İşte, Türkiye sol'unu askeri darbeleri desteklemeye götüren, "kapitalist olmayan yol" gibi, kendi varoluş koşullarına ters bir yola sokan mantık budur.

Ama bunu sadece bir "hata" olarak, "sol"un bir hatası olarak görmek de yanlıştır! "Solcu" olmak, üretim araçlarının mülkiyetinin bütün topluma ait olduğu (toplum adına da tabi devlete ait olduğu) bir sistemi istemek, bunun için mücadele etmek olunca, devrim anlayışı, burjuvaziye ve kapitalist sistemi zorla yok ederek, üretim araçlarının toplum-devlet mülkiyetine dayanan böyle bir sistemi yaratmak olunca, zaten devletçi olan bir düzeni ve bu düzenin koruyucusu olan bir Devlet Sınıfını, devlet anlayışını niye karşına alacaksın ki!. İşte, Osmanlı ve Türkiye tarihi üzerine bu kadar emek harcamış olan bir Doktor Kıvılcımlı'yı bile yönlendiren kahredici diyalektik budur. "Marksizmi yaratıcı bir şekilde Osmanlı toprağına uygulayarak", Devlet Sınıfıyla ittifaka dayanan "orijinal bir devrim modeli" oluşturursun iş biter! 1971'lerin 8-9 Mart darbeciliğinin altında yatan mantık budur. 1973 Mart'ında general Gürler'in cumhurbaşkanlığını destekleyen mantık bu mantıktır.

¹⁹ Bu „göbeğini kaşıyan“ terimi yeni çıktı! Eskiden sadece „cahil halk“ denirdi!

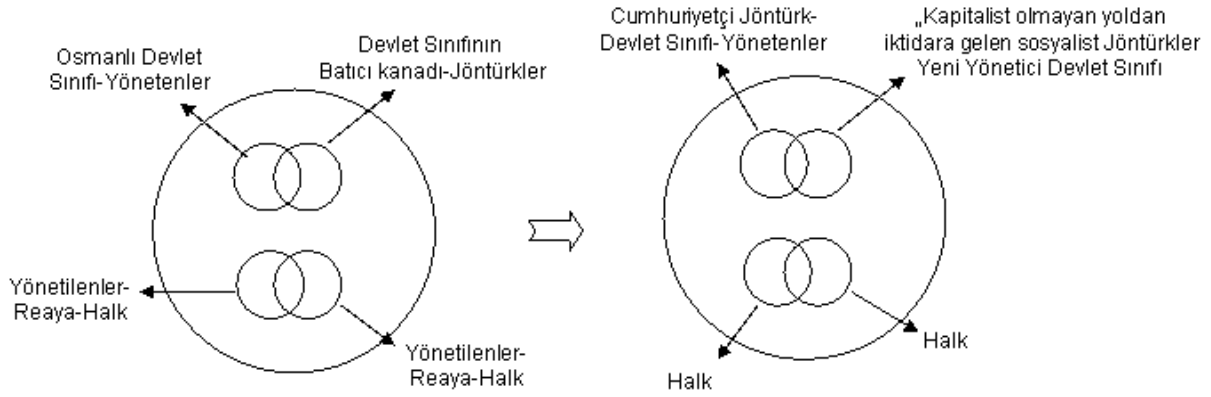
Arada nüanslar olsa da, şimdiye kadar Türkiye’de “sol”un bütün çeşitlerini yönlendiren **(Aybar ve onun başında bulunduğu TİP hariç..)** mantık, devrim anlayışı budur..

“Sol”un anavatanlarında, Batı’lı ülkelerde, burjuva devrimi çoktan tamamlanmış olduğu için, oralarda durum çok başkadır. “Sınıf mücadelesi” dediğin zaman bunun ne anlama geldiği açıktır oralarda. Çünkü, ne bizdeki gibi bir Devlet Sınıfı vardır orada, ne de devletçi bir düzen! Feodalizmin tarihin çöp sepetine atılışıyla birlikte sınıflar mücadelesi kapitalist toplum zemininde aracısız olarak yürümektedir. Ama bizde öyle değil! Batı’daki feodalizmin yerini tutan antika devletçi bir düzen halâ varlığını sürdürüyor bizde. Türkiye halâ burjuva devrimi aşamasında. Önce bu kabuğun kırılması, sivil toplumun özgür hale gelmesi lâzım. Bu nedenle, bizdeki “solculuk”la Batı ülkelerindeki sol arasında büyük farklar vardır. Bizde, sanki bulaşıcı bir hastalık gibidir “solculuk”! “Devletçi” olmakla, “ulusalcı” olmakla özdeşir! Sivil toplumun karşısında olmaktır. Dünyaya kapılarını kapatmaktır. **“O da esas düşmana, burjuvaziye karşı” diyerekten, Devlet Sınıfının peşine takılmaktır; “yolu ona açtırarak”, açılan bu yoldan “ilerlemek” hastalığıdır! Bütün o “solcu”-devletçi, “kapitalizm karşıtı” “sivil toplum örgütleri”nin yakalandığı hastalığa yolaçan virüs de budur özünde!**

Bütün bunların öyle, komplo teorileriyle, özel olarak kurulmuş kontrol mekanizmalarıyla falan hiçbir alâkası yoktur! Herşey, karşılıklı etkileşme, kendi varlığını üretme süreci içinde, tabii olarak cereyan ediyor. Bütün mesele, Türkiye toplumunun Batı’dan farklı bir yol izleyerek tarihe girdiğini kavrayamamakta yatıyor. Türkiye’de olup bitenleri, bu “farklılığı” hesaba katmadan açıklamaya kalkınca, bu durumda sanki Türkiye’de herşey tersineymiş, sınıf mücadelesini yöneten-kontrol eden gizli güçler varmış gibi görünüyor! Bu ülkede sanki ağaçların kökleri aşağıya doğru değil de havaya doğru uzanıyormuş gibi görünüyor!..

“İşçi sınıfının dünya görüşünü savunmak” demek, “burjuvaziye karşı olmak” demek değilmiydi, al işte sana fırsat! Marksist devlet teorisi ortadaydı! Devlet, hakim sınıfın örgütü değil miydi? Kimdi hakim sınıf Türkiye’de? “Devlet Sınıfı” mı? Ne demektir Devlet Sınıfı, “Marksizm’de Devlet Sınıfı diye bir kavram yoktu”ki! İktidarda kim vardır, burjuvazi değil mi? O halde devlet de burjuvazinin devletiydi! Devlet burjuva devleti olunca, o zaman, darbe yaparak iktidarı ele geçirenler de, “gelişen kapitalizm karşısında mülksüzleşen şehir ve kır küçük burjuvazisini temsil eden asker sivil aydın zümre” oluyordu! “Esas sınıf düşmanı” burjuvazi olduğu için de, bunlar devrim yolunda işçi sınıfının, solun tabii müttefikleri oluyordı!

Sadece 27 Mayıs’la birlikte gelişen “sol” değil, Türkiye’nin tarihi boyunca ortaya çıkan bütün “sol” akımların hepsi de aynı diyalektiğe tabi olmuşlar, aynı kurt kapanına düşmüşlerdir. Nasıl ki kapitalizm Türkiye’de, “Baticılık” adı altında, Batı’dan öğrenilerek, Batı taklit edilerek yukardan aşağıya Devlet Sınıfı aracılığıyla geliştirilmeye çalışılmışsa, “sol” da aynı yolu izlemeye çalıştı. Ve öyle oldu ki, ortaya Devlet Sınıfı’nın uzantısı, iktidar mücadelesinde onun tabii müttefiki, “sol” adı altında, kendini “ilerici”, sivil toplumu, halkı “gerici”, “cahil” kabul eden yeni bir jöntürk nesli çıktı.

İşte Osmanlı ve Cumhuriyet Jöntürklerinin, daha sonra da „Solcu“ Jöntürklerin „Devrim anlayışı“: Dikkat edilirse herşey „İşi ayağa düşürmeden“ yani halkı dışarda bırakarak yapılıyor. Kapitalist olmayan yoldan darbe yoluyla sosyalizme gidişte de halka falan ihtiyaç yoktu ki, „devrimci gençlik hareketleri“ yeterliydi bu iş için! Dev-Genç'i ele geçirmek yeterliydi!! Ama başaramadılar!! Geçit vermedik!!

Müthiş bir olay bu gerçekten. Örneğin ben kendimi düşünüyorum bu sürecin içinde ve anlamaya çalışıyorum: Bütün söylediklerimize inanıyorduk, son derece samimiydik. İnsanın insan tarafından sömürülmesine, ezilmişliğe, işsizliğe, fukaralığa karşı çıkıyorduk. Bütün bu sorunların çözüm yolu olarak da sosyalizmi görüyorduk. Bu iş başka ülkelerde nasıl olmuş diye de Batı dillerinden çevrilen Marksist klasikleri, sol yayınları okuyorduk. Devlet, sınıf kavramlarını bu kitaplardan öğreniyorduk. Türkiye toplumunun tarihsel evrimi falan bunlar “önemliydi” ama, hep ikinci dereceden şeylerdi bizim için! Çünkü Marksizm “evrenseldi”. Önemli olan “sınıf gerçeğini kavrayabilmektir”. İster Doğu toplumu, ister Batı toplumu olsun, iki sınıf vardı kapitalist bir toplumda: Burjuvazi ve işçi sınıfı. Ya birinden, ya da diğerinden yana olacaktın, gerisi boştu. Öyle, “Devlet Sınıfı” falan diye bir “sınıf” olamazdı. Marksizmde böyle şeyler yoktu. İşte, Türkiye “sol”unu Devlet Sınıfı’nın peşine takan, onu Devletin bir yedek gücü haline getiren korkunç diyalektik budur.

Sanki bir maskeli tiyatro gibi! Objektif olarak, bu toplumun içinde bir yerin bir fonksiyonun var. Ama sen, sübjektif olarak, bütün bu varlığını-fonksiyonunu daha başka bir şekilde değerlendirerek, ayrı bir dünyada yaşıyorsun! Örneğin, Devlet Sınıfıyla ittifak yaparak Anadolu burjuvazisine karşı savaşıyorsun. Objektif olarak yapılan iş bu. Ama sen bunu başka bir amaçla, başka bir kimlikle yaptığını iddia ediyorsun! Diyorsun ki, “ben işçi sınıfını temsil ediyorum ve bu yüzden burjuvaziye karşı savaşıyorum”. “Eğer bugün “asker sivil ilerici zümreyle” ittifak yapıyorsam, bu, esas sınıf düşmanına karşı yapılan bir ittifaktır”.

Kolay gelsin diyelim ne gelir elden!!

TÜRKİYE KOŞULLARINDA YENİ TİP BİR SOL NEDİR, NASIL OLMALIDIR..

Önce sosyalist sistem çöktü, buna bağlı olarak da tabi “kapitalist olmayan yoldan devrim yaparak sosyalizmi kurma teorileri!..Ama can çıkmayınca huy çıkmazmış, o “solculuk” halâ ayakta Türkiye’de!

Ben böyle hep “solculuk” deyip geçiveriyorum ama herhalde okuyucu anlıyordur ne demek istediğimi! Benim “solculuktan ” kastım Devletçiliktir-İttihatçılıktır. İşçi sınıfı hareketini Osmanlı artığı Devletin kuyruğuna takmaktır. İster Marksizm maskesi altında olsun, ister “sosyal demokrasi”, ya da “ulusalcılık”, farketmez, bunların hepsi aynı kapıya çıkar!. Bir ucu Devlette, diğer ucu TÜSİAD’da olan bir hastalıktır bu! Türkiye’de, adına “solculuk” denilen bir

virüs vardır ki, bir girdimi insana bir daha kolay kolay çıkmaz! Ya çok kuvvetli bir bağışıklık sistemi gerekir onu yenmek için, ya da benim gibi bütün bir hayatını bu işe adamak!

Öyle zaman olur ki, herşeyin sahtesiyle birlikte varolduğu Türkiye’de neyin gerçek neyin sahte olduğunu ayırdedemek bile çok zor hale gelir! Bu nedenle, bu ülkede siyasette kimin ne söylediği değil nerede durduğudur önemli olan. “Komünist” de olursun, “liberal” de, “sosyal demokrat” da..herkes herşey olabilir bu ülkede; ama bunlardan hangisinin gerçek hangisinin Devlet patentli sahte olduğunu anlamının tek ölçüsü bu düşüncelerin kaynaklandığı yerdir. Nerede durduğundur belirleyici olan derken anlatmak istediğim de budur zaten. Peki bu ne demek, belirli referans noktaları mı vardır Türkiye’de kimin nerede durduğunu belirleyecek?

Evet vardır! Belirli referans noktaları vardır! Hem de hiç şaşmayan referanslardır bunlar! Bunlardan birincisi, 1950 burjuva devrimine-Menderes-DP Hareketi’ne ilişkin tutumdur. Kim ki “1950 bir karşı devrimdir” diye başlıyor, ondan sonra ağzından bal aksa bile onun yeri bellidir artık! İsterse kendine en “azılı” komünist desin, farketmez, Devlettir o sonunda!

Buna bağlı olarak ikinci referans da tabi 27 Mayıs’tır! Kim ki, “27 Mayıs Anayasası’nın sağladığı özgürlükler ortamında” diye başlıyor söze, bitti! O da ondan sonra artık ağızyla kuş tutsa bir işe yaramaz, yani yeri bellidir onun da, Devletin yanındadır o da!..

Daha sayalım mı, yoksa daha bir süre geçerli olacağı anlaşılan genel bir formül mü vereyim size!! Bir yanda Devlet, diğer yanda AK Parti’nin önderliğinde Anadolu burjuvazisinin başı çektiği bir burjuva-devrimi süreci yaşıyor Türkiye bugün. Kim ki, “bunlar burjuvazinin iki kanadıdır, yesinler birbirlerini, ben işçi sınıfından yanayım” diyerekten bu mücadeleyi görmezden gelir, kendini demokrasi mücadelesinin dışarda tutmaya çalışır, onu yeri de bellidir! Bütün bu “teoriler”-“değerlendirmeler”, ister Marksizm adına yapılsın, ister işçi sınıfı, farketmez. İnsanları demokrasi mücadelesinden soğutmaya, sonuç olarak onları bu mücadelede egemen-Devlet sınıfının “tarafında” saf tutmaya yönlendiren bu türden “solcu” yaklaşımların-siyasetlerin hepsi son tahlilde aynı zeminden kaynaklanmaktadır.

Peki Türkiye’de, modern anlamda-Devletçi olmayan yeni bir sol nedir-nasıl olmalıdır mı diyorsunuz. Dinleyin o zaman!

1-Böyle bir sol, herşeyden önce ayaklarını globalleşme sürecinin yarattığı zemine-objektif-maddi koşullara- basmalıdır. Yoksa gerisi boştur! Çağı, içinde yaşadığın maddi koşulları yakalayamadın mı başka hiç bir şey yapamazsın..Bu nedenle, içine girilen bu yeni dönemde ilerici olmanın-bu anlamda siyaset yapmanın- ön koşulu, kapitalizm altında gerçekleşiyor da olsa, hiçbir şekilde üretici güçlerin gelişmesine karşı durmamaktır. **Tam tersine, bu yolda ayak dirediği zaman burjuvazinin bile karşısına dikileceksin. Yani ondan daha fazla gelişmeci-ilerlemeci-üretici güçleri geliştirici bir siyasete sahip olacaksın.** Üretici güçler gelişirse burjuvazi daha çok kâr sağlar, bu nedenle bizim görevimiz üretici güçlerin gelişmesiyle ilgilenmek değildir, sosyal adaletle, yaratılanların eşit paylaşımıyla ilgilenmektir mantığı artık eskimiştir. Evet, sosyal adalet-yeniden paylaşım için de mücadele edilmelidir, sınıf mücadelesi hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir, ama artık bu alanda koşullar eskisi gibi değildir. Sınıf mücadelesinde Dimyad’a pirince giderken evdeki bulgurdan olmamayı da hesaba katmak gerekiyor artık!. Yeri geldiği zaman, global rekabette ayakta kalabilmeyi de hesaba katacaksın artık! Bana ne bu benim işim değil diyemezsin!

2-Ülkede üretici güçlerin gelişmesinin yolunun yatırımlardan geçtiğini hiç unutmayacaksın. Bu yüzden de global sermayenin ülkeye çekilmesini herkesten çok sen isteyeceksin. Bu yolda hertürlü milliyetçi-ulusalcı engelin ortadan kaldırılması için mücadele edeceksin. Tek ölçü üretim olacak. Menşei ne olursa olsun, ister yahudi, ister Amerikan, ister Çin hiç farketmez, senin ülkeye gelip taş üstüne taşın konmasına katkıda bulunuyor mu, başımın üstünde yeri var diyeceksin. “Yerli malı Türkün malı herkes onu kullanmalı” antikalığını solculuk sanıp insanları zehirlemeye çalışmayacaksın. Yabancılar gelip ev mi alıyor, arsa mı alıyor senin ülkende, “vatan satılıyor” diye yaygara koparan

nasyonal “solculardan” olmayacaksınız. Oh ne güzel ÷lkemize sermaye giriyor, daha çok gelsinler, daha çok ev arsa satın alsınlar diye onlara yardımcı olacaksınız. Yabancı düşmanlığıyla ilericaliği-solculuğu karıştırmayacaksınız!..

3-Çevre sorununu herkesten daha çok öne çıkaracaksınız. Öyle yasak savmak için değil, bütün gücünle bu konuya sahip çıkacaksınız. Ama bunu yaparken de tabi sadece ulusal olarak değil global olarak da düşüneceksin. Kör bir çevreci değil, bilişsel düşünebilen bir çevreci olacaksın!

4-Barış politikasına her zamankinden daha çok sarılacaksınız. Silahlanmaya karşı-zorunlu askerliğe karşı mücadeleyi programının başına koyacaksınız...

5-Bilimi, bilgi üretimi sürecini programında ön plana çıkaracaksınız. Eğitim, öğrenim için yatırımda önde gelen ÷lke haline gelmeyi hedef alacaksınız. Bu yoldaki bütün engellerin kaldırılmasını önereceksin.

Bunlar hep, global anlamda bugüne ilişkin olarak yeni bir solun programının temel ilkeleri.. Bunlara ek olarak geliyoruz şimdi Türkiye somutuna:

6-Herşeyden önce, yeni-çağa uygun sivil bir anayasa için mücadeleyi öne çıkaracaksınız. Bu yolda bütün demokrasi güçlerinin birliğini savunacaksınız. Toplumda, zora şiddete başvurmamak kaydıyla bütün düşüncelerin kendini ifade edebilmesine olanak sağlayacak bir zeminin yaratılmasına önyak olacaksınız. Bilginin-informasyonun demokratikleştiği bir çağda daima şeffaflığın yanında olacaksınız..

Burjuva devrimi sürecinde-Devlet Sınıfına karşı mücadelede kayıtsız şartsız AK Partiyle omuz omuza olacaksınız. Mücadelede öncülüğü burjuvazi yapıyormuş falan diyerek yan çizmeden bütün gücünle sürecin içinde yer alacaksınız. Ne zaman ki AK Parti yan çizer, Devlet Sınıfıyla uzlaşmaya çalışır (eğer böyle bir durum ortaya çıkarsa) sen o zaman ona da karşı çıkacaksınız. Yani burjuva devriminin itici gücü olacaksınız sen bir yerde. Burjuvazinin daha dar görüşlü olduğu yerlerde sen yol göstereceksin-destek olacaksınız ona.

7-Avrupa Birliğine katılmak için mücadeleyi en çok sen destekleyeceksin. Sonunda katılır ya da katılmaz, bu önemli değil, önemli olan bu yolda verilen mücadeledir diye düşünerek hiç ayak sürçmeyeceksin. Eğer bu konuda milliyetçi mülâhazalarla ayak diremeye kalkarsa AK Parti'yi de eleştireceksin. Ama bunu yaparken TÜSİAD oportünizmine de kapı aralamayacaksınız! Yani, AB için daha çok çaba sarfedilsin derken diğer yandan da Devlet Sınıfıyla mücadelede AK Parti'nin önünü kesmeye çalışmayacaksınız!

8-Yerel-kültürel olana sahip çıkarak, onun daha da gelişmesinin yolunu açacaksınız, bu şekilde global olmaya çalışacaksınız. Bu anlamda bir muhafazakârlığın gericilik olmadığını-kendi değerlerine sahip çıkmak olduğunu bileceksin. Şunu unutmuyacaksınız ki, globalleşmeye giden yol yerellikten geçer. Ancak kültürel olarak daha gelişmiş olan bilişsel olarak da gelişebilir. En azından denize akan bir ırmağ olacaksınız ki, senin de o deryada bir tuzun bulunsun. Büyük tablonun yerel düzeyde oluşan küçük parçalardan meydana geldiğini unutmuyacaksınız. Globalleşmenin, global düşünebilmenin yerel olanı elinin tersiyle itmek soytarılığından başka birşey olduğunun bilincinde olacaksınız..

Varmısınız böyle bir sola..Kendinizi modern sınıfsız bir toplumun insanı olarak yeniden yaratmaya varmısınız!..